Biblioteca Bucureştilor

2
Februarie
2007

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN ROMÂNIA • **BIBLIOTECA METROPOLITANĂ** • DIRECTOR FLORIN ROTARU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

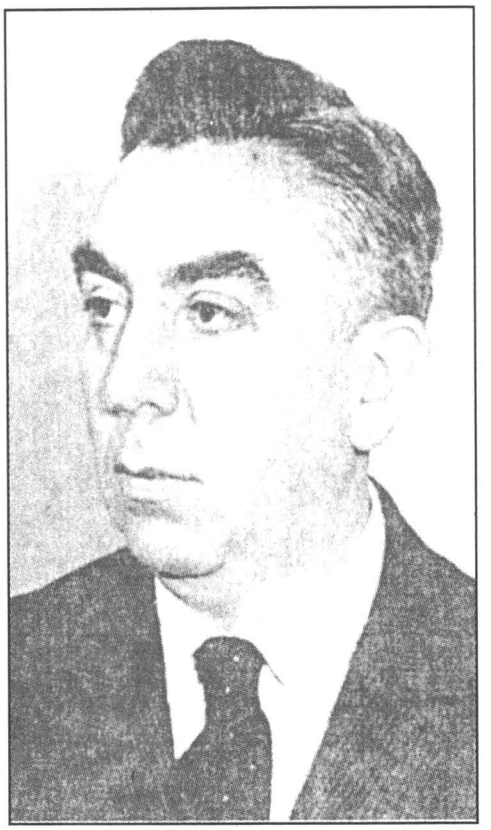

MIRCEA MALIȚA

– 80 de ani –

„Știința contemporană ajunge în posesia reală a unor soluții senzaționale, spre deosebire de mătușa ei alchimistă. Putem să comparăm visurile de putere, dar nu și metodele. Ulița aurului ne spune că nu există cale regală în știință. Astfel a trebuit să răspundă Euclid unui reprezentant al puterii. În jurul științei de astăzi mai pot pluti legendele și speranțele elixirului arab și ale pietrei filosofale a Evului Mediu. Ceea ce nu admite ea sunt miracolele sau formulele magice. Legendele i-au servit în măsura în care i-au adus bugete, protecție și încurajare. Drumul științei este însă răbdător, lent și acumulativ. În toate vremurile, știința este fructul acelei grădini pe care niște tineri au săpat-o de nenumărate ori făcând-o roditoare, după ce tatăl lor le spusese că în adâncul ei se află o comoară".

Ulița alchimiștilor

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Centenar Mircea Eliade
Mă clatină vînturile 2
Mansarda 3
N. STEINHARDT – Cum îl văd 6
Mircea ELIADE – Hasdeu 8

Bucureștii de altădată

Arhive bucureștene
Georgeta FILITTI – Spații frânte 9

Patrimoniu 13

Istoria cărții

JAMES JOYCE – *ULISE* 14

Autografe contemporane

Nicolae PRELIPCEANU – Un teatru de altă natură 16

Meridian biblioteconomic

Biblioteci europene
Biblioteca Națională a Franței (II) 18

EBLIDA – Strategii şi consultări 21

Din viața filialelor Bibliotecii Metropolitane București
Gabriela TOMA – Poezia în viață şi viața în poezie 23

Liviu BUTUC – Scurtă istorie a mijloacelor de comunicare din România (VII)
Impactul mijloacelor de comunicare (3) 24

Document
C. POPESCU-CADEM – Tudor Arghezi – legendă şi adevăr în biografie 28

Catalog 36

Repere
Nina VASILE – „Oltul Cultural“ 38

Calendar 39

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ
BUCUREŞTI
Inventar Nr. 30103

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Centenar Mircea Eliade

Mă clatină vînturile

Dar numai **aceasta** *e lumea?*

De cîteva zile mă chinuiesc **altfel** *de întrebări.*

Cum să lămuresc eu? Simt că îmi lipseşte ceva adînc, masiv, sigur, intim – cu care să mă contopesc – de ani. Acum, aş fi avut un tovarăş. Dar mă aflu singur, sub arşiţa unor îndoieli ce-mi sfîşie sufletul şi-mi împrăştie vrerile.

Au trecut de mult timpurile cînd chimia şi insectele îmi odihneau creierul. Nu mai cred în ele, nu mai mă mulţumesc. Au trecut şi timpurile lui Felix Le Dantec şi Haeckel, zilele sfîrşite inocent în faţa bocalului cu tritoni, nopţile istovite lîngă volumele cu scoarţe roşii din „Bibliothèque de Philosophie scientifique". Schimbări de temelii s-au înfăptuit în suflet, aproape fără să iau în seamă. Ceea ce preţuiam înainte privesc acum cu nepăsare. Din toate acele săptămîni de toamnă, de iarnă, pe care eu le socoteam monotone, inutile, cheltuite resemnat în lecturi inactuale – s-au depus înlăuntrul meu «fapte» noi. Cum să le spun altfel decît «fapte»? M-am deşteptat îmbogăţit, împlinit şi, totuşi, chinuit de sentimentul absenţei unor lucruri despre care nu ştiu nimic. Oh! cît mi-e de greu să scriu ceea ce nu am învăţat din cărţi; nu aflu cuvinte, nu ghicesc procedeele…

Nu ştiu de ce am ciudă pe munca mea ştiinţifică. Sunt convins că s-a împlinit întotdeauna spontan şi nedisciplinat; de aceea nu pot fi aspru faţă de puţinătatea rezultatelor sale efective. Dar, oricum, ştiu acum atît de puţine lucruri esenţiale… De cîte ori vreau să aflu cu adevărat **cauzele**, *mă simt atît de tulburat, de nesatisfăcut, de naufragiat… Sunt convins că drumul pe care l-am luat se va opri în faţa unui punct mort. Şi mă cuprinde ciuda gîndind aceasta – pentru că nu înţeleg cine îmi aduce mie siguranţa convingerii…*

Acum simt că şi ştiinţa şi istoria şi filosofia – sunt inutile. Ard de dorul unui adevăr unic şi pur, de siguranţa unei dogme, a unui „ghid" infailibil. Nu ştiu de ce invidiez soarta adolescenţilor catolici.

Şi, totuşi, orice Biserică îmi repugnă. Orice dogmă pe care nu o pot înţelege şi explica – mă înfurie. Mi se pare ridicol să accept, după atîta trudă ştiinţifică, absurdităţi biblice şi grozăvii catolice. Dar dacă toate acestea **nu sunt** *Biserica, după cum m-am convins că nu sunt Religia?*

M-am apropiat de mistică în diletant. Am citit mărturisirile sfinţilor cum citeam mărturisirile oamenilor: din curiozitate. Am rămas întotdeauna un curios neodihnit, iar dacă aş ajunge vreodată călugăr, aş păstra în bibliotecă rafturile naturaliştilor şi colecţiile erotice. Dar nu înţeleg mistica, deşi m-am convins demult că mistica nu trebuie înţeleasă. Nu mă pot apropia efectiv de duhul sfinţilor – pentru că mi-e teamă să nu mă conving din autosugestie, din dorinţa convingerii, iar nu din evidenţa adevărurilor.

Nici nu ştiu dacă ceea ce îmi lipseşte e credinţa. De cîte ori gîndesc cuvîntul acesta: **credinţă**, *mă simt nemulţumit, insultat chiar. Nu pot accepta* **credinţa** *în Dumnezeu, în Mîntuitor, în Sfinţi, în Biserică. Înainte, această atitudine făţişă mă mulţumea. Acum, însă, sunt neliniştit; dacă credinţa înseamnă* **altceva**? *Dacă eu nu am ajuns încă a dibui tîlcul credinţei şi iau superstiţia înspăimîntată în locul unui fapt sublim de care mă aflu, încă, prea departe?*

Rătăcesc tot mai mult calea pe care voiam s-o păstrez în aceste pagini. Ceea ce am scris asupra credinţei este atît de puţin limpede, atît de puţin lămuritor... Iar eu bănuiesc că m-aş putea explica mai bine dacă mi-aş înfinge pumnii în tîmple, aş închide ochii şi mi-aş jura să nu mă ridic de la masă pînă ce nu găsesc cea dintîi soluţie vrednică de a fi ţinută în seamă. Dar lucrul acesta, cel puţin acum, e perfect inutil. Pe mine mă nelinişteşte noua viziune pe care o capăt – nu ştiu de la cine, nu ştiu pentru cît timp şi aproape nu ştiu datorită căror împrejurări.

Astăzi am simţit imediat şi dureros nemulţumirea de mine şi de munca mea. Cînd m-am întrebat: **aceasta** *e viaţa? – m-am întrebat:* **atît** *am văzut eu din viaţă? Nu mă mai leagă nimic de cărţile şi de năzuinţele care mă entuziasmau pînă atunci. Mi se părea că îmi lipseşte conştiinţa* **rostului** *acestor cărţi şi acestor năzuinţe. Dar de ce să le numesc ale mele? Sunt izvorîte din necesităţile organice sufletului meu? Sunt cu adevărat sufletul meu autentic, sufletul meu de totdeauna?...*

M-am întrecut; aceasta e sigur. Am ieşit din mine ca să păşesc mai departe. Paşii aceştia îi împlineam cu fiecare carte citită, cu fiecare durere refulată. De ce astăzi întrecerea e atît de evidentă şi, în loc să mă mulţumească, mă întristează, mă copleşeşte cu acel sentiment al absenţei? Ce-mi lipseşte? Viaţa mea lăuntrică de pînă acum, viziunile mele, rosturile mele, valorile mele. De ce s-au năruit toate acestea dintr-o dată, fără nici o cauză reală, fără nici o criză?

Poate eu lucrasem pe nisip, poate adunasem material inutil. Dar, oare, ştiinţa, filosofia, istoria – sunt inutile? Cît de departe mi s-ar părea acum – nu pot să le cred. Atunci de ce scufundarea bruscă petrecută zilele acestea, sfîrşită în ceasul acesta?

Truda mea nu va lămuri nimic. Deasupra tuturor ipotezelor şi explicaţiilor va rămîne faptul; pe mine mă clatină vînturile.

Presimt că se vor petrece altceva decît simple experienţe în marginea unei cărţi sau a unui om aflat din cărţi. Presimt că întreaga mea viaţă lăuntrică se va dărui. Cui? Nu pot să mă gîndesc la Biserică. Nu sunt un mistic şi nici nu sunt un ateu satanic, cinic, disperat. Cum aş putea, atunci, ajunge la Isus?

Iată ce simt: că sunt ridicat din mine şi izbit de colţuri dureroase, şi lăsat iar în suflet, şi iarăşi înălţat. Şi nu ştiu nimic alt, şi nimic nu înţeleg.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Mansarda

Mă revăd în acei ani în mansardă, revăd masa de lemn acoperită cu hîrtie albastră, lampa cu abajurul alb, sub care îmi împingeam cartea pe măsură ce mi se împăienjeneau ochii şi distingeam tot mai anevoie literele. Erau anii de „miopie galopantă", după expresia unuia din oculiştii la care fusesem. Dioptriile creşteau mai repede decît aveam eu timp să-mi schimb lentilele. Nu era, spusese doctorul, decît o soluţie: să nu-mi obosesc ochii citind prea mult la lumina lămpii. Dar cum aş fi putut (şi mă întreb, acum, cine ar fi putut?) să-mi menajez ochii într-un timp cînd aproape în fiecare săptămînă descopeream un nou autor, alte lumi, alte destine? Încercam totuşi să mă apăr, citind fără ochelari, cu bărbia lipită de carte, sau închizînd cînd un ochi, cînd celălalt, sau apăsîndu-mi ochelarii pe nas, sau schimbînd becurile, cînd albastre, cînd albe, cînd slabe, cînd puternice. Apoi, cînd ochii îmi lăcrimau şi mi se împăienjeneau de-a binelea, treceam în odăiţa de alături şi mă spălam cu apă rece. Rămîneam apoi cîteva minute întins pe pat, cu ochii închişi, încercînd să nu mă mai gîndesc la nimic.

Un pat de lemn, vopsit în roşu. Deasupra patului, prinsă bine în perete, cutia cu geam în care păstrasem cele mai frumoase coleoptere şi cîţiva fluturi mari, cu aripile imaculate. În faţă, pe celălalt perete, o bibliotecă de scînduri, pe care mi-o întocmise tata. Prin clasa a VI-a, aveam deja vreo 500 de volume, majoritatea din „Biblioteca pentru toţi", „Minerva" şi „Lumen". Dar aveam şi cărţi mai scumpe: *Souvenirs entomologiques* ale lui J. H. Fabre, *Die insekten* ale lui Brehm, tratatele de chimie, „clasicii" transformismului, aproape tot ce găsisem din „Bibliothèque scientifique" sau „Bibliothèque philosophique", de Felix Alcan. Mama îmi dădea săptămînal o mică sumă de buzunar, dar nu mă refuza niciodată cînd îi spuneam că aş vrea să-mi cumpăr o carte mai scumpă. Adesea, mă ruga să nu spun nimic tatei. Războiul îi sărăcise, şi, ca să ne poată ţine la şcoală, închiriase aproape toată casa. La început, chiriaşii au fost doi profesori francezi, membri ai Misiunii Culturale, apoi nişte funcţionari unguri de la o societate din Transilvania, în cele din urmă Camera de Comerţ Italo-Română. Aşa l-am cunoscut pe Giovanni Costa, tocmai în perioada cînd învăţam italieneşte. Datorită lui mi-am putut comanda toate cărţile italieneşti de care credeam că am nevoie.

* * *

Mansarda era de acum numai a mea, plină numai cu lucrurile mele. Între pat şi masa de lucru, o măsuţă pe care păstram colecţiile de reviste – „Ziarul ştiinţelor populare", „Revista muzicală", „Orizonturi" şi altele. Ca să nu le ia vîntul cînd ţineam ferestrele deschise, pusesem deasupra lor cele mai frumoase piese din colecţia mea geologică: o bucată de pirită, un granit, fragmente de stalactite. Deasupra măsuţei, prinsesem în perete, cu pioneze, copii după fresce tombale egiptene executate cu diverse cerneluri; urme ale entuziasmului cu care citisem cărţile lui Maspéro şi Alexandre Moret. Sub măsuţă, o lădiţă cafenie în care îmi păstram corespondenţa cu prietenii, caietele deja scrise şi, la fund de tot, camuflat, ca să nu-l descopere tata, *Jurnalul*.

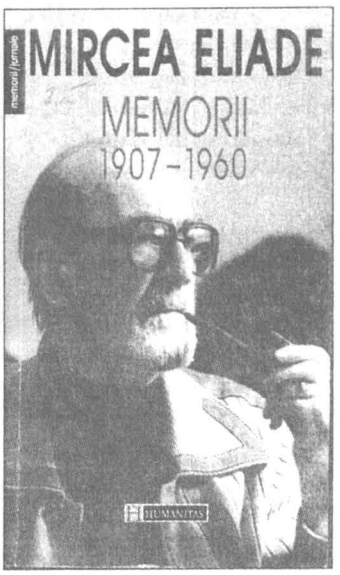

Nu mai ştiu cum am ajuns să-mi scriu *Jurnalul*. La început, prin 1921, nu însemnam decît ce lucrasem şi cît lucram în fiecare zi; cîte ceasuri petrecute în laborator sau cu insectele şi plantele, cîte ceasuri cheltuite cu lectura, adăugînd titlul cărţilor citite şi scurte comentarii. Curînd după aceea, am început să însemn observaţii despre profesorii şi prietenii mei. Dar nu m-am mulţumit cu atît: m-am încăpăţînat să reproduc cît mai multe observaţii, să descriu cît mai amănunţit diferite întîmplări de la şcoală sau de la petrecerile care, începînd din clasa a VI-a, aveau loc, pe rînd, la unii din colegi şi unde întîlneam fete de seama noastră. Cu timpul, ajunsesem să scriu zece-cincisprezece pagini despre unele din aceste petreceri, căutînd să reproduc cît mai fidel dialogurile, cu expresiile caracteristice fiecăruia. Cînd am început *Romanul adolescentului miop*, am folosit multe din aceste pagini, uneori – ca de pildă cînd am descris societatea noastră „Muza" – transcriind de-a dreptul pasaje întregi. În sfîrşit, în ultimele două clase de liceu, *Jurnalul* ajunsese confidentul tuturor crizelor mele de melancolie şi e probabil că excesele acestea de lirism şi lamentaţiile au reuşit într-o zi să mă dezguste, astfel că am abandonat *Jurnalul* şi nu l-am mai reluat decît în vara anului 1928, în ajunul plecării în India.

Jurnalul îl scriam mai cu seamă noaptea, uneori tîrziu după miezul nopţii, cînd eram sigur că tata nu va mai veni să mă controleze. Din clasa a V-a încoace şi pînă la încheierea studiilor universitare, mă deprinsesem să dorm din ce în ce mai puţin, cîteodată mulţumindu-mă cu trei-patru ceasuri pe noapte. Am ajuns la acest rezultat după o lungă disciplină. Timp de mai multe luni, mă culcam cu cîteva minute mai tîrziu decît în noaptea precedentă şi puneam deşteptătorul să sune cu un minut mai devreme. Cînd reuşeam să smulg somnului un ceas, mă opream, şi nu mai schimbam minutarele cîteva săptămîni. Apoi reluam experienţa, micşorînd zilnic raţia de somn cu unul sau două minute.

Nu pot spune că mi-a fost uşor. Uneori, cînd prelungeam lecturile după 2 noaptea, nu puteam adormi şi mă zvîrcoleam mult timp în pat. Dar eu mă încăpăţînam să nu ţin cont de aceste insomnii, ci continuam să număr orele şi minutele consacrate somnului din clipa în care stinsesem lumina şi mă culcasem, chiar dacă adormisem un ceas-două mai tîrziu. Alteori, mi se făcea somn după prînz, mai ales vara şi, dacă vedeam că toate cafelele pe care le sorbeam şi toată apa rece pe care mi-o azvîrleam pe obraji rămînea fără efect, mă lungeam pentru o jumătate de ceas, cu deşteptătorul la căpătîi. Dar nu uitam să scad această jumătate de ceas din somnul de noapte.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Mama – Jeana Eliade

Tatăl – Gheorghe Eliade

În cele din urmă, m-am obișnuit cu rația de patru ceasuri, și chiar dacă aș fi vrut n-aș fi putut dormi mai mult. Mai tîrziu, cînd la lecturile și la ceasurile de scris se adăugaseră și celelalte excese ale tinereții, mi se întîmpla uneori să am curioase pierderi de cunoștință, care mă speriau grozav. Îmi aduc și acum aminte de două din aceste accidente provocate, fără îndoială, de surmenaj. Într-o noapte, cred că eram în clasa a VII-a de liceu, m-am dezbrăcat, am pus ceasul să mă deștepte pe la cinci dimineața și m-am culcat, dar cîteva clipe în urmă m-am trezit îmbrăcat, la masa mea de lucru, cu o carte deschisă în față, dar fără să-mi aduc altceva aminte, fără să știu măcar dacă sau ce citisem. M-am uitat la ceas, și am văzut că trecuse de trei dimineața. A doua spaimă de acest fel am tras-o cînd eram la Universitate. M-am trezit deodată lîngă casă, pe Bulevardul Domniței, fără să înțeleg ce făceam acolo, dacă plecam sau mă întorceam acasă, fără să-mi aduc prea bine aminte cine sînt și cum mă cheamă. Era o după-amiază de iulie, fără măsură de fierbinte. Am recunoscut totuși casa și am avut puterea să urc pînă la mansardă, la ora aceea încinsă ca un cuptor. M-am zvîrlit, gol, pe pat și am dormit pînă seara tîrziu. Închisesem ușa cu zăvorul și m-au trezit bătăile puternice ale tatei, venit să vadă ce se întîmplă cu mine, de ce nu cobor la cină.

Asemenea accidente, de altfel destul de rare, aveau darul să mă sperie de-a binelea. Nu pomeneam nimănui de ele, dar îmi dădeau de gîndit. Ultima întîmplare de acest gen am avut-o la Calcutta, tot într-o zi de teribilă arșiță.

* * *

Eram nevoit să recurg la asemenea mijloace. Aveam mare nevoie de „timp" – nu numai pentru a putea prididi cu cititul cărților care se adunau acum în vrafuri pe masa mea și în rafturi, dar mai ales pentru că, în afară de *Jurnal* și atîtea alte caiete în care mă învățasem să scriu zilnic rezumate, critici, articole, începusem un roman fantastic, plănuit pe dimensiuni ciclopice: *Memoriile unui soldat de plumb*. Am tot scris la romanul acesta vreo doi ani, în clasele a V-a și a VI-a, și, cînd l-am întrerupt definitiv, transcrisesem pe curat, în mai multe caiete, acele părți care mi se păruseră mai reușite și le dădusem să le citească cîtorva prieteni. Era un roman de nesăbuite proporții, înglobînd nu numai Istoria Universală, ci întreaga Istorie a Cosmosului, de la începuturile Galaxiei noastre, la alcătuirea Pămîntului, de la originea vieții pînă la apariția omului. După cîte îmi aduc aminte, începea cam așa: un cercetaș – adică eu – se afla în trenul care suferise grozava ciocnire de la Valea Largă. În clipa ciocnirii, cercetașul își afundă speriat capul în sacul lui și, datorită acestui gest instinctiv, n-a fost mutilat. În sac, avea și un soldat de plumb, unul din numeroșii lui soldați de plumb cu care se jucase copil și pe care-l purta acum, adolescent, ca un fel de *porte-bonheur*. În clipa aceea nesfîrșită a ciocnirii, cercetașul ascultă, chiar din gura soldatului de plumb, lunga, inepuizabila lui poveste. Căci fragmente din plumbul din care fusese alcătuit soldatul fuseseră martore la cele mai importante evenimente din istoria omenirii: cucerirea Indiei de către arieni, distrugerea Ninivei, moartea Cleopatrei, răstignirea lui Iisus, devastarea Romei de către Alaric, Mahomed, cruciadele și așa mai departe, pînă în zilele noastre, unde nu uitam să introduc și evenimente recente; bunăoară Mărășeștii. Dar, înainte de Istorie, plumbul se aflase – sub formă de gaz – în feluritele conflagrații cosmice care au dus la alcătuirea sistemului solar și a Pămîntului; și își amintea de milioanele de ani fără viață, își amintea de apariția primelor viețuitoare, de luptele între monștri preistorici, și așa pînă la apariția omului și zămislirea primelor civilizații.

Era un fel de frescă amețitoare, lucrată ca un mozaic, în care voiam să includ tot ce mi se părea că știu, tot ce învățasem, fără a le fi digerat întotdeauna, din lecturile mele dezordonate. Dar acest roman fantastic era străbătut de un anumit pesimism. Prin sarcasmele atribuite soldatului de plumb, arătam, de fapt, ce ființe efemere și nestatornice erau oamenii, cît de ușor uitau, trădau și ucideau ei, și cît era de orb destinul care înalță indivizi nevrednici sau neamuri mediocre,

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Eugen IONESCU

Dar ceea ce ne bîntuia pe toți era absolutul, așa adolescenți cum eram, iar el ni se părea a fi la îndemîna lui Mircea Eliade, pe care îl consideram un geniu sau un inițiat. A plecat în India spre a cunoaște tradițiile cele mai adînci și mai revelatoare ale spiritului omenesc. Acolo, avea să caute, cu naivitate, îmi dau seama acum, cheia enigmelor absolute. Dar orice scriere e ermetică și dincolo de poarta ce o deschizi e o altă poartă, dincolo de care se găsește o altă poartă, dincolo de care se află nenumărate alte porți. Vrem să fim niște inițiați, părtași la misterele misterelor, Eliade o dorea și mai mult ca noi și nouă ni se părea că lui îi era cu neputință. Dar nici el nu era decît un om, cu o memorie mai bogată decît a noastră, cu o putere de muncă mai mare decît noi, mai aproape de anumite izvoare, ignorate de noi, dar era cu toate astea numai un om...

Vom profita, cu toate acestea, cum am și profitat înainte, de luminile înțelepciunii sale. Și care voce s-ar putea face ascultată în lumea asta, care nu mai e decît, cum zicea Shakespeare, „o poveste spusă de un smintit, plină de zgomot și furie, desnodată de orice înțeles"? Dacă nu poate fi un sfînt, dacă nu poate fi un Înțelept, Mircea Eliade ne arată totuși, în prăbușire, o direcție și ne dovedește rătăcirea noastră.

nimicind fără urmă națiuni de eroi (ca geții sau atîtea alte neamuri preistorice) și marile, adevăratele personalități (una din tezele romanului era tocmai aceasta: că adevărații eroi, geniile creatoare, profeții autentici n-au avut niciodată posibilitatea să-și împlinească vocațiile, destinul paralizîndu-i sau eliminîndu-i înainte de vreme). La originea acestei viziuni pesimiste a Istoriei Universale se aflau, evident, în afară de tristețile pe care mi le pricinuiseră lectura atîtor orori și a altor catastrofe istorice sau biografiile cîtorva martiri ai gîndirii, ca Giordano Bruno sau T. Campanella, și propriile mele experiențe. Mă simțeam acum superior tuturor colegilor mei, măcar pentru enormul efort pe care îl cheltuiam pentru a-mi lărgi și adînci cultura. Și totuși, deși remarcat de unii profesori, nu mă bucurasem de nici un premiu, de nici o mențiune, nici măcar de științele naturale sau fizico-chimice și, la fiecare sfîrșit de an școlar, citeam cu mare emoție lista celor care trecuseră clasa.

Dar era mai mult decît atît. Mă aflam acum în plină criză de pubertate, mă descopeream în fiecare dimineață mai urît, mai stîngaci, descopeream, mai ales la întîlnirile cu fete de vîrsta mea, cît sînt de timid și de neatrăgător în comparație cu unii din prietenii mei. Criza aceasta, începută prin clasa a VI-a, o dată cu *Memoriile soldatului de plumb*, a mers agravîndu-se pînă la sfîrșitul liceului. Probabil că datorită ei n-am mai ajuns să termin romanul. La un moment dat, am simțit că nu mai pot scrie decît la persoana întîi, că orice alt fel de literatură, în afară de cea direct sau indirect autobiografică, n-avea nici un sens. Așa am început *Romanul adolescentului miop*...

Încă din primele clase de liceu, mă împrietenisem cu Dinu Sighireanu și cu Radu Bossie. Acum, în cursul superior, Dinu era un băiat frumos, brun, cu ochii verzi, după care suspinau multe fete. Îi plăceau istoria Franței, pe care o știa ca nimeni altul dintre noi, și cărțile lui Kipling. Ne întîlneam aproape în fiecare zi, de cele mai multe ori la mine în mansardă, care era parcă ideal situată ca prietenii mei să-și dea întîlnire în ea. În ultimul an de liceu, ca și mai tîrziu, la Universitate, nu era zi în care să nu urce la mine unul sau mai mulți prieteni, pînă ce m-am hotărît să lipesc pe ușă precizînd la ce ore eram cu adevărat bucuros de vizite.

Radu Bossie a rămas neschimbat de cînd l-am cunoscut, în prima clasă de liceu, și pînă la moartea lui, neașteptată, absurdă, la 23 de ani. Era fiul procurorului Bossie; mama lui, de origine engleză, era blondă, frumoasă, excentrică; divorțase și a murit curînd după aceea, la o moșioară, sărăcită și decăzută. Radu era miop ca și mine, destul de urît, cu buze imense, cu un nas mare și borcănat, dar avea un umor și un farmec fără pereche. Nu-i plăcea să învețe și, în cursul superior, amenințat de repetenție, a fost dat intern la Liceul „Andrei Șaguna" din Brașov. Îl revedeam întotdeauna cu o mare bucurie în vacanțe. Era mucalit, optimist, indiferent la toate plictiselile școlăritului, aproape cinic, și totuși cu o mare bunătate și prieten desăvîrșit. Avea mare încredere în viitorul meu de savant și-mi citea toate articolele, în timp ce Dinu Sighireanu, Haig Acterian, Jean-Victor Vojen erau confidenții mei literari. După ce plecasem în India, venea des pe la noi ca să afle de la mama ce se mai întîmplă cu mine. Venea cu o cutie mare de țigări și accepta bucuros cafeaua și înveselea toată casa povestind peripețiile studenției lui întîrziate. Apoi, într-o bună zi, s-a dus cu treburi la Craiova, s-a îmbolnăvit și a murit în cîteva zile. Am aflat vestea în noiembrie 1930, în chilioara mea din *Svarga-ashram* din Himalaya. Era cel dintîi dintre noi care pleca...

Texte și imagini reproduse din: Mircea Eliade, *Romanul adolescentului miop*, text stabilit de Adrian Bota, postfață de Mircea Handoca, Muzeul Literaturii Române, București, 1988, pp. 204, 207, 208 – 210; Mircea Eliade, *Memorii (1907 – 1960)*, ediția a II-a revăzută și indice de Mircea Handoca, Editura Humanitas, București, 1997, pp. 67 – 72; „Vatra" nr. 6 – 7/2000, Târgu Mureș, p. 94; „Caiete critice" nr. 1 – 2/1988, pp. 9 – 13; Mircea Eliade, *Despre Eminescu și Hasdeu*, ediție îngrijită și prefață de Mircea Handoca, Editura Junimea, Iași, 1987, pp. 59 – 61; *O istorisire a literaturii române contemporane în imagini*, volumul I, fotografii de Ion Cucu, texte de Mircea Micu, Inspectoratul pentru Cultură al Municipiului București și Editura Marin Preda, București, 1994; Mircea Handoca, *Mircea Eliade. O biografie ilustrată*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2004.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Cum îl văd

N. STEINHARDT

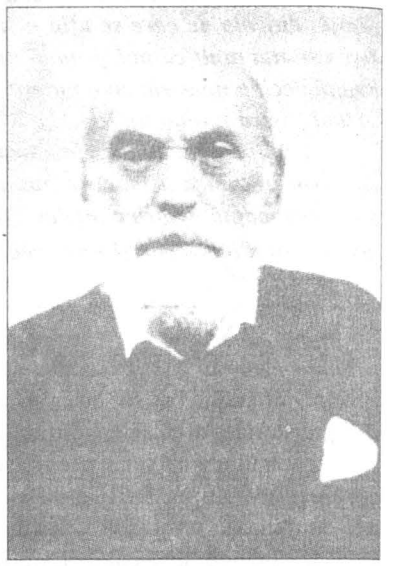

Nu s-a ascuns. În amintirile sale mărturisește că atunci cînd, în adolescență, și-a pus (cîtuși de puțin indolent) problema formației culturale, a cunoscut că-i stau înainte două căi: a culturii franceze, a culturii germane. Era pe vremea absurdei și ridiculei împărțiri a cărturarilor și mondenilor români în două tabere: francofili și germanofili. Francofilii precumpăneau, cu mult, dețineau un fel de întîietate. Lui Pârvan, care încercase o evadare din infantila dilemă, i se atribuiseră neîntîrziat sumbre simțăminte germanofile. Eliade însă era decis, precum și răspicat scrie, să nu facă parte din clientela asiduă a librăriilor devotate cvasi monopolului francez. Moda i se părea tiranică, strîmtă, îl și împingea un duh lăuntric și frondor să afle o soluție mai puțin banală. Înfruntînd curentul comun nu s-a îndreptat totuși către cartea germană ci a optat pentru o terță dezlegare a necazului: s-a gîndit că Italia e mai puțin solicitată și că-i poate oferi atît accesul la una din marile culturi europene cît și privilegiul unor descoperiri care să-l scoată din prea bătătoritele făgașuri ale celor două bastioane și în special din aglomeratul șir al cumpărătorilor de cărți franceze *en vogue*.

A mers mai departe. Invocarea italiană aducea o pală de aer proaspăt dar nu constituia o extindere suficientă a liniei orizontului. Simțea nevoia unei lărgiri îndrăznețe a spațiului cultural, a unui demers slobod în direcția tuturor azimuturilor. Italia nu era și ea decît un tărîm european. *Rien que l'Europe!* își va fi spus, cu vreo cîțiva ani înainte ca Paul Morand să fi exclamat *Rien que la terre!*

Luase, în jurul anului 1930, o formă acută și răzlețită această voință de sporire a capitalului cultural, de extindere a meleagurilor care se ofereau explorării, îndrăgirii și exploatării spirituale. Beneficiari ai isprăvii nu puteam fi, desigur, decît noi. A fost o perioadă de efervescență (crescîndă) și de cotitură pentru duhul românesc parcă dintr-odată ajuns lacom de înnoiri sau mai bine zis de adînciri și luare în discuție a tuturor sloganelor obișnuite, cu dreptul de a contesta chiar și axiomele, de a răsturna optica valorică în ființă.

Cînd și-a oprit ochii cugetători ai inimii și minții asupra orientului[1], cînd a intuit ce imense spații, încă nedefrișate de noi, îi stau în față, Eliade nu a luat numai o hotărîre personală, a marcat un moment parcă hărăzit în evoluția culturii românești care manifesta de cîtva timp certe semne de nemulțumire, sastisire și nerăbdare. Eliade, Cioran și alții alături de ei, la începutul deceniului al patrulea, dădeau de înțeles din ce în ce mai limpede că simt o strîngere, o exasperare. Tineretul vremii își proclamase, pe cît posibil, aspirația către o rigoare și o puritate care să înglobeze întreaga viață sufletească a individului și a colectivității. Eliade a plecat în India, Cioran (fire patetică) a făurit o carte cu titlu fulgurant: *Pe culmile disperării*. Se pășea pe o cale frecventată mai de mult, pe unde umblaseră și universitari ponderați ca Rădulescu-Motru (*Cultura română și politicianismul*) sau Garabet Ibrăileanu (*Spiritul critic în cultura română*). Acum însă un glas nou lărgea și intensifica datele discuției și introducea în perimetrul cultural noțiuni inedite: neliniștea, universalitatea, autonomia viziunii naționale a lumii, schimbarea la față și darea pe față a sinei. Celelalte, cele vechi – limitate, repetitive, preconcepute, staționare – prinseseră a fi luate în seamă adversativ și păreau a fi devenit nesuferite.

Suflul acesta nou – de nesatisfacție și impetuoasă dorință de extindere culturală și de luare la cunoștință a unui mirabil inventar încă nescormonit – Eliade și l-a însușit în forma-i cea mai înzestrată cu sorți de izbîndă. Plecarea în India a semnificat un protest însă nu negativ ci adăugitor, un *act* (nu o expresie verbală) al sensibilității reflexive. Îl desemnau de altfel însușiri evidente: bagajul de cunoștințe, puterea de muncă, talentul literar, inteligența și o doză de echilibru, de bun simț de ordin superior, de moderație în violență care îndeobște caracterizează pe biruitori. Însăși producția sa literară – prin fantezie și fantastic – a reprezentat o rupere cu trecutul și o (încîntătoare) depășire a fruntariilor unei culturi acuzată a fi cuibărită în europeism și patriarhalitate și moștenitoare a unui secol al luminilor ce-și trăise traiul. Scopul năzuit de Eliade a fost dublu: universalizarea perspectivei culturale românești și dovedirea capacității românilor de a-și asimila elemente spirituale aparent cu totul străine și îndepărtate de ei. A obținut cîștig de cauză și mai mult decît atît. Căci orientul – în tot ce are el mai specific, mai neeuropean, mai nearistotelic, mai neiluminist – de îndată s-a arătat perfect asimilabil nouă iar fenomenul cultural românesc (fără a se rupe din latinitate și contrazice civilizația mediteraneană) și-a vădit mult mai multe trăsături comune cu orientul decît și-ar fi putut închipui o minte prudentă și conservatoare. Despre legături cu Asia și cu „mentalitatea orientală" erau desigur informați Eminescu, Pârvan, Blaga, Brâncuși, Teohari Antonescu, etnologii, vizionarii. Tînărul Eliade, cu entuziasm juvenil și vitejie de pionier (dar și aplicare științifică) a cutezat să tragă concluzii neînfricate. Din poziția geografică și apetitul mitic al românilor a dedus că ocupăm – în lume și în duh – un punct strategic important: o răscruce, un loc de întîlnire și convergență între cele două mari sisteme: european și asiatic. Le putem înțelege pe amîndouă, le putem îndrăgi neexclusivist, le putem chiar încuscri. Avem în orice caz intrare liberă în ambele spațiotemporalități și suntem în fericita și cu totul excepționala situație de a ne putea păstra puterea de judecată față de cele două net diferite viziuni ale lumii. Nu ne sunt deloc străine nici una, totuși nu suntem legați ori făgăduiți dinspre soare-răsare ori soare-apune.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Nopți la Serampore demonstrează că ne păzim neștirbită facultatea sceptică și putința de a prețui din afară efectele halucinatorii ori produsele imaginației fabulatorii. (Ne lăsăm greu amăgiți, greu seduși). Iar *O fotografie veche de 14 ani* că raționalismul înverșunat și fanatismul logic atît de afine unei părți a cugetării occidentale nu au priză asupra „țăranului de la Dunăre". Dumitru, eroul nuvelei, contestă idolii toți, vechi și noi, ai filosofilor, sociologilor, lingviștilor, bună și îndestulătoare îi este deloc naiva lui credință strămoșească.

Suntem la mijloc, dar nu la o temperatură călîie și nu la o medie aritmetică, mai degrabă la interferența a două ansambluri. Aceasta-i una din principalele iscodiri eliadiene. Ne-am păstrat vioiciunea, adaptabilitatea, ba și (fără exagerare) disponibilismul, libertatea de acțiune și apreciere, simțul depistării lupului în veșminte de bunicuță și cu ochelarii pe nas. Putem recepta pe mai multe lungimi de undă – și trebuie să o facem, nu avem dreptul să irosim privilegiile ce ne-au fost conferite – dar ne pricepem să filtrăm, decantăm, deosebim informațiile primite. Contrar aparențelor nu-l văd cîtuși de puțin pe Eliade ca pe un antieuropean și nici ca pe un habotnic al Indiei ori al Orientului. (Începînd cu *Maitreyi*, toate scrierile lui unde apare India sunt absolut „degajate".) Porțile sunt larg deschise în două direcții, în centru se află un ochi atent și treaz. Și-apoi mai e libertatea, noțiunea esențială, dragostea neintermitentă. N-a pregetat s-o așeze alături de yoga (v. volumul *Yoga et liberté*) și nu socot să pot fi contrazis afirmînd că o numără printre stihiile cele mai populare pe întinsul teritoriului locuit de români.

Nici în domeniul, atît de exploatat, al criticilor îndreptate împotriva „politicianismului" sau în polemica „formei fără fond" nu mi se înfățișează ca un absolutist. În raport cu Ibrăileanu, Rădulescu-Motru (sau cu junimiștii, cu Hasdeu) și-a păstrat independența. (Și nu-i un merit peste care să se treacă la repezeală. Politicienii aceștia rău famați și aspru dojeniți – printre care figurează Mihail Kogălniceanu, P. P. Carp, Titu Maiorescu, Take Ionescu, Ion și Ionel Brătianu, I. G. Duca, Octavian Goga, Alexandru Averescu, Spiru Haret, Alexandru Marghiloman, Nae Ionescu, Constantin Stere, Barbu Delavrancea, Iuliu Maniu, Nicolae Iorga ori Vasile Lascăr – n-au fost chiar toți niște vîntură-lume și niște Rică Vent.) Eliade a presimțit că la noi fondul nu s-a lăsat stăpînit de formă și că așadar problema se prezintă mai puțin dramatic decît a formulat-o Maiorescu și mai puțin optimist decît a rezolvat-o Lovinescu. I-a iscodit încîlceala. Cunoscător adînc al yogăi care-i o doctrină psihosomatică (și un comportament existențial psihosomatic), încrezător într-un duh care nu-i deloc abstract cu dinadinsul și neștiutor de lume și materie și căruia îi place a pogorî uneori în zone și momente de confuzie între cerebral și concret, cu totul lipsit de vindicta unui Antonin Artaud, Eliade nu putea să nu ia aminte la fazele tranzitorii și intermediare dintre formă și fond, dintre idee și obiect. Nuvela *Pe strada Mîntuleasa* și romanul *Noaptea de Sînziene*, citite atent, ni-l dezvăluie ca pe un autor complex, imparțial, înfiorat dar și zîmbitor și cu antene apte a pipăi deopotrivă materialul și infraspiritul. În *Strada Mîntuleasa* contrariile se intersectează, în *Noaptea de Sînziene* destinul se lasă anticipat.

Cît despre dispoziția universalistă a poporului român și despre dedesubturile panumane ale firii sale, realitatea nu numai că i-a confirmat încrederea, dar a și exemplificat-o cu o dărnicie uimitoare. El însuși, Cioran, Eugen Ionescu și foarte mulți alții sunt probe neîndoielnice pentru ce este în stare a înțelege, asimila, prelucra și face la o adicătelea mintea atît de ușuratic defăimată a românului.

Cultura, a mai știut de timpuriu Eliade, nu e numai literatură, filosofie sau artă. A conceput-o ca incluzînd chimia (și alchimia), etnografia, biologia, sociologia, arheologia, psihanaliza, misterul. Misterul: a-i asigura un loc onorabil în cuprinsul culturii, iată ce i s-a părut un imperativ categoric! Pe urmele lui Dostoievski, Novalis și Pârvan, și paralel cu Jung, a izbutit în adevăr să schimbe statutul cultural al misterului care a încetat să joace rol de mosafir doar îngăduit în silă și ținut de gazdă cît mai în afara discuțiilor purtate cu oaspeții vrednici de considerație. Odată cu opera științifică și literară a lui Eliade, misterului (tainele slăvite de autorul *Fraților Karamazov*) i se deschid porțile Culturii și ușile saloanelor frecventate de cugetători, paginile cărților citite de „oameni serioși". Miturile, visele, arhetipurile, simbolurile, metaforele, poezia populară, legendele, paremiile, basmele, tot cortegiul de marginalii se cuvenea introdus în centrul cercetării obiective și supus atenției celei mai nepripite. Încă de la începutul veacului (în fapt de la romantici) se lucrase în acest sens în Europa de vest, de la Durkheim la Frazer, de la Freud la Frobenius. La noi fuseseră Hasdeu, Alecsandri, culegătorii de versuri populare, cîțiva foarte serioși etnologi. Dar emulii lui Mircea Vulcănescu simțeau că nu se făcuse deloc deajuns. Iar intervenția lui Eliade a fost, pe plan mondial, hotărîtoare și parcă a inaugurat în aria aceasta un alt ev.

Nu mai puțin dornică de largă deschidere a ușilor și ferestrelor și barierelor i-a fost activitatea românească: de primenire a climatului, a bibliografiilor, a temelor; și de curajoasă, îndrăzneață (nițel sfruntată) lărgire a cîmpului vizual. Enciclopedismul, pe care l-a practicat de foarte tînăr, l-a ajutat asemenea unui scutier leal, dar a trăit în conștiința lui ceva mai puternic: întîi intuiția, apoi convingerea intimă și-n cele din urmă certitudinea manifestă că aparține unui popor cu încă nebănuite latențe culturale de natură universală. Volumul fundamental despre yoga (în două ediții), vasta și ambițioasa istorie a credințelor și ideilor religioase (vai, neterminată) ori amețitor de numeroasele și variatele studii istorice, etnologice, filosofice, analitice sunt departe de a fi simple (și solide, impecabile) lucrări de specialitate ori de sinteză, sunt o căutare, un *quest*, un pelerinaj al spiritului românesc în lumea largă, o aventură aș zice, ca a feciorului de împărat, a voiniculuî încrezător în calu-i năzdrăvan, a lui Făt-mintos care se bizuie nu atît pe hărnicia și deșteptăciunea sa cît mai ales pe o armă secretă dînd rareori greș: vocația culturală și spirituală a

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

unui popor așezat spre nenorocul său la întretăierea imperiilor și-n drumul invaziilor dar și spre fantastica-i norocire pe unul din punctele (magice?) unde se focalizează, conviețuiesc și se completează duhuri, culturi, știme poate mai puțin potrivnice decît ne obișnuisem a le considera. Și este vrednic de sesizat: ca autor de proză literară ori de proză științifică a purtat cu el, mereu, ca într-o desagă neîmpovărătoare, încă o însușire românească: un fel de bonomie, nescorțoasă și nebosumflată; un contact permanent cu principiul relativității generalizate; o smerită bănuială că drumul spre adevăr e, cine știe, asimptotic[2].

De presupus am presupus întrucîtva de mult; mi-au fost de trebuință ani îndelungați ca să-mi devină inteligibil și clar ce urmărea. Sunt bucuros că o dată în 1934 (într-o mică librărie bucureșteană) și a doua oară în 1979 la Paris (în apartamentul din Place Charles Dullin) mi s-a destăinuit: prima oară indirect și reticent, a doua dată fățiș și plin de voie bună; asta a vrut (asta, nu altceva): să demonstreze universalitatea puterii simțitoare și cugetătoare a neamului său; pe de o parte. Pe de alta: să cucerească pentru tainele, semi-tainele și clar-obscururile – ce păreau ostracizate pe vagi, oropsite și dubioase terenuri – dreptul de a pătrunde în cultură (ca auxiliare și la paritate cu experiențele).

O dublă operație care a reușit cu vîrf și îndesat, har peste har. Istoria, căreia în românește i se mai spune și ursită și care nicicînd nu leapădă o fărîmă de ironie, a potrivit lucrurile așa încît să-și maturizeze opera și să-și încheie viața la antipodul chiar al lumii de la care nădăjduise radicala înnoire a metodologiei culturale (*approach* zic englezii și-i mai complet, înseamnă totodată: apropiere, abordare, mod de atac). De nu cumva a fost nu o ironie ci opusul ei: o blagoslovenie, în sens universalist și de împăcare. Se pot încheia frămîntări culturale autentice, fie ele oricît de aprige, altminteri decît printr-o sinteză obiectivă? Iscusitul Eliade s-a supus venerabilei reguli dar i-a smuls o fericită și poznașă derogare: paralela producției literare în românește unde pînă la sfîrșit vechile pătimașe interogări și chemările tainelor din tinerețe nu pierd nimic din farmecul și vigoarea de altădată, în vreme ce autorul din tîlcuitor (explicant) ce a devenit redevine – o! minune – psihopomp de suflete și moarte și triumfal vii.

Note:

1. După ce își îndreptase, pertinent, atenția și asupra unor importante porțiuni ale literaturii engleze.

2. Paradoxale, incerte, fragile i s-au părut și relațiile dintre verbele a gîndi, a vorbi, a trăi. Nu pot fi niciodată etanș izolate. Trăirismul nu-l confunda cu anticonceptualismul sau cu o agresivă renunțare la noțiunea de om ca ființă gînditoare și vorbitoare. Ciudat trăirist, Eliade: care și-a petrecut viața citind, cugetînd și scriind! Trăirismului i-au displăcut enorm uscăciunea limbajului, tipizarea vorbirii, hăul dintre viață și gîndire. Așa și lui, care a rîvnit o zdravănă înviorare a culturii, nu pieirea ei.

Hasdeu

Mircea ELIADE

Există în cultura românească o tradiție care începe cu Dimitrie Cantemir și pe care am putea-o numi „tradiția enciclopedică". O bună parte din oamenii de seamă, scriitorii mari și profeții culturali ai neamului românesc, se integrează în această tradiție. Gheorghe Lazăr, Ion Heliade Rădulescu, Alexandru Odobescu, Ion Ghica, Bogdan Petriceicu-Hasdeu, Mihai Eminescu, Nicolae Iorga – iar pe un nivel mai jos, V. A. Ureche, Grigore Tocilescu, Niculae Densușianu – toți aceștia continuă, cu geniul sau puterile lor omenești, linia istorică deschisă de mintea vastă a lui Dimitrie Cantemir. Aceleași preocupări variate și contradictorii; aceeași sete de a străbate cît mai multe din geografiile spirituale ale lumii; aceeași activitate multilaterală, uneori grăbită, alteori improvizată, izvorîtă însă întotdeauna din dorința de a sili cultura românească să sară cît mai multe etape, înălțînd-o pe „plan mondial", dovedind puterea de creație a geniului românesc. Enciclopedismul a fost, poate, un destin al întregului secol XIX românesc; cînd trebuia să se creeze un Stat și să se adaoge o cultură celorlalte culturi „surori" din Europa. Cîțiva oameni trebuiau să facă atunci tot, *și să facă* repede. *Dar ce voință înspăimîntătoare de creație! Se poate spune că anii 1821 – 1880 au fost singura jumătate de secol de megalomanie română, cînd noi ne credeam centrul atenției universale. Ceea ce caracterizează întreagă această epocă este setea de* monumental, *de grandios; orientarea artiștilor și scriitorilor către cei mai mari maeștri (izvorul și modelul erau Biblia, Homer, Cervantes, Shakespeare, Rafael). Apoi, un sincer sentiment de colaborare, de solidarizare în creație; oricine era chemat și erau toți aleși („scriți băieți!"), pentru că* întreg poporul românesc era un popor ales *(românul era frate bun cu codrul, era viteaz, pur „poet"). Nu ți se cerea decît să te hotărăști; geniul și virtuțile creatoare erau în tine, întrucît făceai și tu parte dintr-un popor excepțional. Dar nu se hotărau decît foarte puțini...*

... gestul spiritual, dominant al secolului XIX românesc este un gest al Renașterii: creații pe mari modele, planuri gigantice, conștiința demnității umane, mesianism românesc. „Dumnezeu era cu noi"...

Cînd se va face o morfologie culturală a sec. XIX românesc, se va vedea cît e de aproape Eminescu de Heliade Rădulescu, Bălcescu și Hasdeu și cît e de departe de Maiorescu și „Junimea". Cu Eminescu începe totuși o polaritate funestă a culturii românești: cărturarii și oamenii politici sînt pentru *sau* contra *Europei. Înainte de Eminescu – la Heliade Rădulescu și mai ales, la Hasdeu – cultura românească se situa altfel față de Europa. Avea curajul să se așeze față în față, în raport de egalitate. Nu copiam Europa, nici nu o respingeam – ci ne măsuram cu ea. Hasdeu, marele naționalist, nu are nici un sentiment de inferioritate față de Europa. În articolele sale politice, compara adesea România cu Italia. Nu avea sentimentul că participă la o* cultură mică, *meschină sau modestă (așa cum credeau, bunăoară, Maiorescu și Caragiale). De aceea găsim la Bălcescu, Heliade Rădulescu și Hasdeu cea mai bună atitudine spirituală și politică față de Europa pe care o poate avea România modernă...*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureștii de altădată

Arhive bucureștene

Spații frânte

Georgeta FILITTI

Sub acest titlu apărea acum 15 ani la Geneva un volum plin de dramatism despre dispariția unei cincimi din construcțiile orașului nostru sub loviturile buldozerelor. Între resemnare și revoltă ulterioară, justificare ticăloasă și reproșuri că „românii n-au protestat", repere esențiale ale Bucureștilor au dispărut pentru totdeauna. Autoarea grațioasei și fragilei cărți – un album de 100 pagini, scos în condiții grafice excepționale la Geneva – muziciana Jeanine Costescu își plânge locurile natale bâjbâind pe străzile „unde praful râcâie gâtlejul... pași grei, grăbiți, speriați se succed fără răgaz... Nimic nu poate stăvili furia buldozerelor". De ce? Ca să mai salveze pentru posteritate măcar o imagine, un crâmpei din ce a fost odinioară orașul, această operă anonimă a înaintașilor, acest leagăn în care s-au plămădit gânduri, fapte, dovezi materiale – într-un cuvânt, parte din istoria românilor.

Cartea a fost și un semnal de alarmă pentru lumea occidentală. Textul paralel în limba franceză și imaginile grăitoare lămuresc de grozăviile ce se întâmplau la București în anii 1984 – 1986.

Fără a se lansa în divagații despre oportunitatea așezării capitalei într-un loc mai puțin expus decât malul Dâmboviței, la doar 60 km de Dunăre, pe un sol puțin propice construcțiilor solide, mereu în calea invaziilor, ridicată fără planuri urbanistice savante – ori când au existat au fost eludate cu seninătate – Jeanine Costescu observă că Bucureștii au fost percepuți, atât de localnici cât și de străini, mereu pozitiv. Oraș deschis, vesel, scăldat în verdeață, el a supraviețuit calamităților naturale (revărsările Dâmboviței, cutremure), invaziilor, epidemiilor, războaielor și s-a refăcut an de an, nu neapărat din nevoia perpetuării unor tradiții, cât pur și simplu spre a îngădui vieții să continue. Asta l-a și făcut pe Paul Morand în 1935 să spună că „Bucureștiul nu e o lecție de artă, ci de viață: ne învață să ne adaptăm oricărei situații, chiar imposibile".

Distrugerile deliberate din anii 1984 – 1986, sub pretextul sistematizării, al ridicării unor cartiere-dormitor bune doar pentru clasa muncitoare, în vreme ce „reprezentanții ei legali" se cazau în confortabile case burgheze, nu au însemnat doar o anihilare materială. A fost violentat un mod de viață tradițional, s-au spulberat pentru totdeauna repere spirituale ale orașului, în primul rând biserici, mulți oameni s-au văzut cu avutul irosit, cu gospodăria împrăștiată iar ei siliți să trăiască în 8 m² – norma socialistă de viețuire.

După o duioasă rememorare a istoriei orașului, rostuit pe malurile Dâmboviței, „frumoasa văilor sălbatice", cu

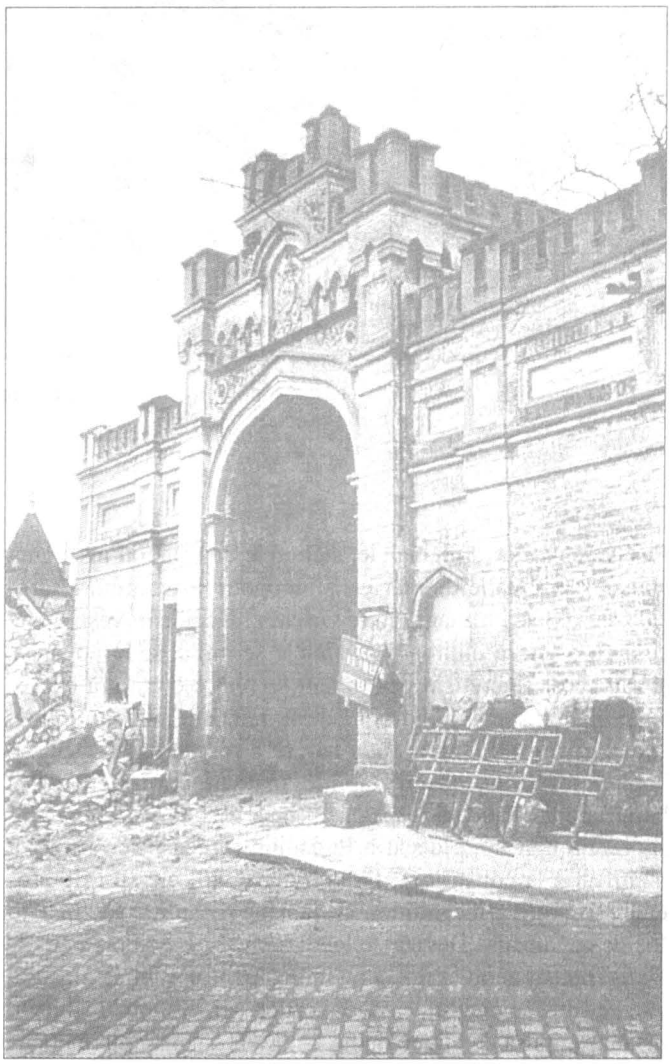

Cartierul Uranus – Palatul domnesc

Bucur, „păstor sau stăpân al locului" și cetatea pomenită prima oară la 1459 sub Vlad Țepeș, autoarea stăruie asupra impresiei călătorilor străini. Lui Paul de Alep, de pildă, Curtea Veche i se pare „un edificiu uimitor de elegant, cu aspect încântător", la fel șirul nesfârșit de biserici ale căror turle străluceau minunat în lumina asfințitului. Observatorii sunt unanimi în a lăuda mai cu seamă dinamica orașului; viața palpită aici năvalnic, se face negoț, hanurile, caravanseraiurile, prăvăliile, bolțile, umbrarele, tarabele, scau-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Arhivele Statului

nele măcelarilor, zalhanalele, atelierele de tot felul înseamnă consum, circulație de mărfuri și deopotrivă schimburi. Orașul este o placă turnantă între Orient și Occident, veștile circulă cu o viteză uluitoare, modelele se imită, se îmbogățesc și din acest sincretism permanent se ivește o cultură expresivă, viguroasă, mult îndrăgită de străini. Lipsa de disciplină, care a fost totdeauna a doua natură a românilor, a făcut ca hotarele orașului, mereu stabilite, marcate cu pari, borne și bariere, dar niciodată respectate, să se întindă încorporând o suprafață mai mare decât a Parisului. Aceeași nepăsare s-a manifestat la construcții: fără aliniere, fără mă-suri de protecție împotriva incendiilor, cu fântâni și șanțuri deschise în loc de canalizare. Deviza „e locul meu și fac ce vreau cu el" s-a perpetuat defavorabil și nu numai pentru estetica orașului ci și pentru mentalitatea locuitorilor săi. Și totuși, dintr-o măsură impusă de cutare domn fanariot, din osârdia unui târgoveț care ridică o biserică în amintirea strămbunilor săi, din copierea planului grădinii unui neamț, încet-încet orașul s-a structurat, rămânând de veghe, gata să se refacă, să se reînnoiască după un incendiu pustiitor, precum cel din 1847, după invazii repetate (turcești și rusești, în primul rând) ori epidemii (cea mai cumplită: „ciuma lui Caragea" din 1813). Nicolae Mavrocordat ridică mănăstirea Văcărești, Alex. Ipsilanti inițiază primul sistem subteran, cu olane, pentru alimentarea fântânilor și cișmelelor și face un plan al orașului (care atunci, la 1774, număra 67 mahalale). Academia domnească de la Sf. Sava, întemeiată de Constantin Brâncoveanu, școlea nu doar copiii pământenilor; mai toate neamurile din Balcani își trimiteau aici odraslele. Și de această dată se forma o tradiție, prelungită până la mijlocul secolului al XIX-lea. Deschis spre Occident, orașul învață de zor franțuzește și importă masiv piane „căci fără franțuzește și fără clavir nu se poate politefsi cum se cade o fată de boier de modă nouă" – reține culoarea o constatare din epocă.

Un rol hotărâtor în înfrumusețarea orașului l-au jucat, paradoxal, ofițerii ruși, repetatele ocupații ale armatelor țariste aduc, pe lângă rechiziții, boli, privațiuni de tot felul, moda occidentală și-o oarecare ordine în administrație, exprimată și în planurile de sistematizare a orașului. Bucureștii rămân plini de contraste dar, spre deosebire de alte orașe din Europa, aici nu există zone rezidențiale până în secolul XX. Boierul de rang mare stă în aceeași curte cu meșteșugarul, țiganul ori „copilul de cutie" – orfan crescut de municipalitate din fondurile „cutiei milelor". Această devălmășie socială avea să-și pună definitiv pecetea pe modul de viață, pe optica locuitorilor și comportamentul cotidian.

Și dacă extremele sunt sesizabile la tot pasul (noutatea în vestimentație, igiena casei ori modele de construcție aduse din Occident alături de cuptorul cu țest, lăutul în copaie sau Târgul de Moși), când peste oraș s-a abătut o nenorocire, până în 1977 aceasta n-a putut totuși frânge resorturile intime ale vieții urbane. După focul din 1847, cu ajutor internațional, s-a refăcut mult, s-a aliniat și modernizat, calitatea construcțiilor ameliorându-se simțitor. Sistematizările primarului Pake Protopopescu, dureroase foarte adesea, au fost însoțite de despăgubiri care au compensat, parțial, traumele individuale. Distrugerile provocate de bombardamenele ger-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sfânta Paraschiva Herasca

mane în primul război mondial, minore în comparație cu cele datorate americanilor în al doilea război mondial, au putut și ele să fie depășite prin susținerea statului, solidaritate umană și existența proprietății private, a creditului – instrumente ce au îngăduit de fiecare dată refacerea.

Cu gândul prin vechiul București, autoarea rememorează ce s-a întâmplat după 1977, când în proporție de 70% populația era nou-venită în oraș și lipsită de atașament pentru urbe. Atunci majoritatea bucureștenilor proveneau din mediul rural. Locul gospodăriilor aerisite, al acareturilor cu păsăret și animale, al comunicării nestingherite cu vecinii știuți de totdeauna l-a luat traiul la bloc: un spațiu minim unde viața individuală se consuma între grija pentru supraviețuire materială elementară și dominarea conflictelor survenite cu vecinii, cu administrația sau autoritățile. Și totuși, dincolo de suspiciune și delațiune, de înstrăinare și silnicie pentru „construirea omului nou", o serie de repere tradiționale au mai dăinuit o vreme.

Pe lângă sutele de case individuale, mai dăinuiau bisericile – limanul spre care, tăcut, înfrigurat și temător, bucureșteanul a continuat să se îndrepte. Dărâmarea multora dintre ele, translarea și astfel desfigurarea altora, n-a fost doar o acțiune materială ireversibilă, ci și o lovitură dată sufletului omenesc. Așa au fost deplasate ori înconjurate cu blocuri bisericile Olari, Cuibul cu Barză, Sf. Ionică Pârșcoveanu; biserica mănăstirii Cotroceni a fost demolată (succedaneul ulterior din 1997, pe lângă simplitatea cu care a fost ridicat, e deja într-o avansată stare de degradare – n.n.). O zonă sistematic desfigurată, până la dispariție, rămâne Dealul Spirii – Uranus – Izvor. Biserica Spirea Veche și Spirea Nouă, Schitul Maicilor, Izvorul Tămăduirii, Sf. Ilie Prund, parte din Mănăstirea Antim, Sf. Spiridon Vechi, Alba a postăvarilor au rămas doar în amintire.

Odată cu bisericile au dispărut complexul arhitectural ce adăpostea Arhivele Statului, Spitalul Brâncovenesc și țesătura de străduțe arhaice, cu case cochete, eclectice din punct de vedere arhitectural dar care particularizau în chip fericit orașul. În zona Mihai Vodă, vestigii arheologice de seamă – unele datând din neolitic – impuneau ca spațiul să fie protejat (în conformitate cu *Carta internațională pentru conservarea și restaurarea monumentelor și așezărilor*, Veneția, 1964).

Dar în fața megalomaniei dezlănțuite n-au contat urmele civilizației ancestrale, șocul suferit de locuitori, urâțirea unei părți a orașului.

Și răul a continuat, amintind de apocalipsă. Calea Văcărești a dispărut, la fel cartierele Olteni, Mircea Vodă, Dudești. Biserica Sf. Vineri, ca ironie a sorții, a fost reparată după seismul din 1977, ca să fie dărâmată peste zece ani, odată cu vechile clădiri înconjurătoare înălțate de boierii Herești. Aceeași soartă au avut-o Sf. Nicolae din Sărărie, Sf. Nicolae al Sârbilor, Olteni, Bradul Staicu. Să adăugăm la acest trist inventar mănăstirile Văcărești și Pantelimon, altă dată podoabe ale orașului, repere cu care ne puteam mândri, ca promotori ai ortodoxismului și ai artei bizantine, transfigurate prin aport autohton.

Jeanine Costescu nu și-a propus o cercetare sistematică a ceea ce bicisnicia de neiertat a omului a pângărit și dis-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

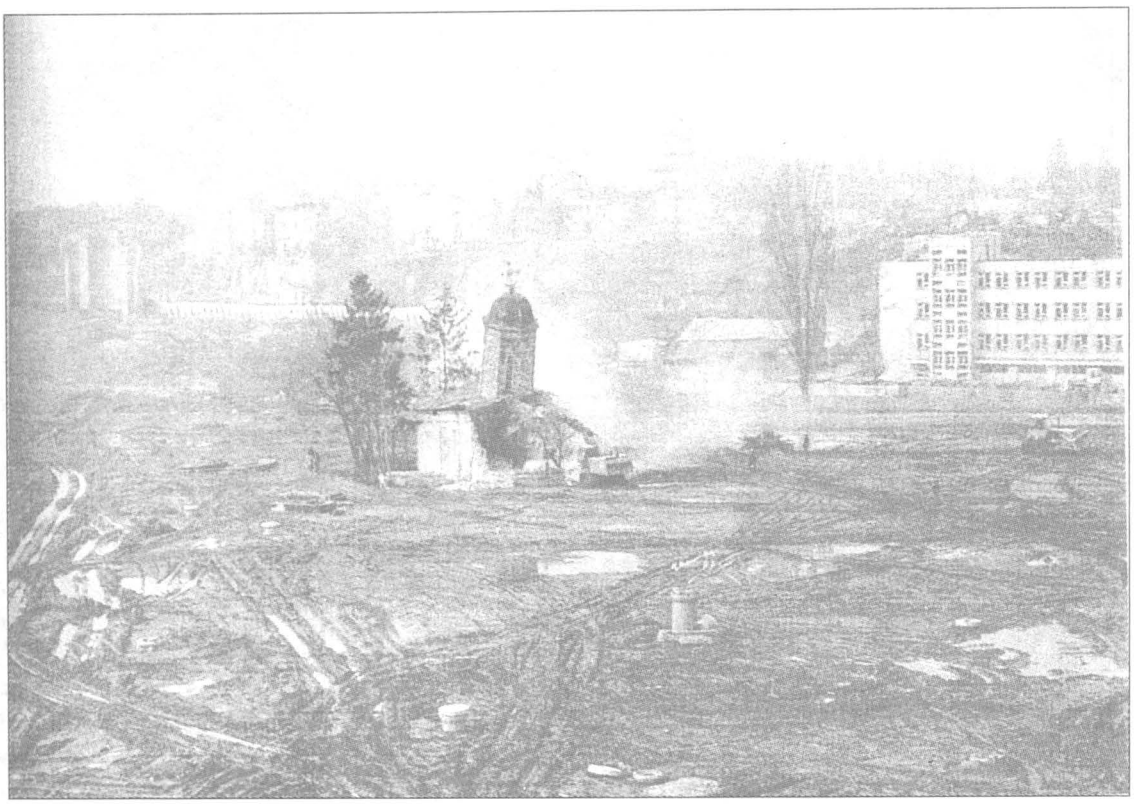

Prima turlă a Bisericii Alba-Postăvari s-a prăbuşit

trus în penultimul deceniu al secolului XX în Bucureşti. Din Ţara Cantoanelor, unde trăia în exil, ea a ridicat doar un strigăt îndurerat, atrăgând lumii atenţia că barbarii n-au avut doar chipul vandalilor sau tătarilor, ci au fost şi contemporani cu noi. Ca să construiască a doua clădire ca întindere din lume, au schilodit un oraş, au frânt destine, lăsând în urmă o lume învrăjbită, istovită care îşi caută în continuare identitatea urbană.

Altă voce din anii de coşmar ai distrugerii premeditate a Bucureştilor a fost cea a lui Bujor Nedelcovici. Albumul său, *Lectorul de imagini. Vandalism arhitectural în Bucureşti, 1980 – 1987*, a văzut lumina tiparului în 2006 (editor: Institutul Naţional pentru Memoria Exilului Românesc).

Dincolo de propria disperare (asista neputincios din blocul aflat pe str. Apolodor nr. 13, unde locuia), autorul a militat neobosit pentru informarea şi sensibilizarea opiniei publice mondiale despre ce se întâmpla la Bucureşti, în primul rând prin asociaţia *Patrimoines culturels en danger*. Volumul ca atare l-a pus sub un întreit comandament: locurile memoriei, datoria de a nu uita, împotrivire la violenţă şi barbarie modernă. Dacă Jeanine Costescu fotografiase mai cu seamă construcţii în perspectiva demolării, Bujor Nedelcovici le surprinde ca atare, presărate cu vizitele „Marelui inchizitor". „Aveam senzaţia că ţin în mână nu un aparat de fotografiat, ci o armă cu lunetă; fiecare imagine urmată de declicul aparatului era un glonţ pe care i-l trimiteam în trup", scrie acesta, copleşit de furie. El rezumă apăsător starea de spirit care domina oraşul – odinioară atât de vesel, de prietenos şi deschis bucuriei de a trăi: „... deplasarea forţată a unui mare număr de persoane... în cartierele mărginaşe, în blocuri neterminate, fără apă sau curent electric; sinuciderea bătrânilor care au refuzat să-şi părăsească locuinţele în care s-au născut şi au trăit o viaţă întreagă; copiilor handicapaţi şi bătrânilor din aziluri li se reduseseră porţiile de mâncare, astfel încât mureau de malnutriţie; folosirea muncii forţate, armata..., muncitorii şi meseriaşii erau mobilizaţi şi obligaţi să lucreze în Bucureşti, sub pedeapsa penală a dezertării; epuizarea unor resurse minerale şi materiale: marmura de Ruşchiţa a fost aproape în totalitate folosită la construirea palatului; spitalele şi policlinicile erau aproape lipsite de medicamente, nu se găsea nici vată sau alcool, iar cei care trebuiau să facă dializa erau *à priori* condamnaţi la moarte; în timpul iernii, elevii şi studenţii asistau la cursuri îmbrăcaţi în paltoane, iar spectacolele de teatru se desfăşurau cu sălile neîncălzite..."

Bujor Nedelcovici revine asupra motivaţiei de distrugere parţială a oraşului: ridicarea *Casei Poporului*. Privind-o, i se pare că singura senzaţie posibilă e consternarea, căci „eşti strivit şi anulat ca fiinţă umană".

Ca şi alţi concetăţeni, fotograful expatriat acum la Paris e convins că această „aşchie înfiptă în trupul oraşului", cum ar fi spus Rimbaud, va fi până la urmă încorporată în panorama lui, bucureştenii se vor învăţa cu ea adăugăm noi, dar atât ei cât şi urbea ca atare nu vor mai cunoaşte niciodată tihna ulielor liniştite ce îndemnau la plimbare, amurgurile pogorâte blând peste micile grădini de vară ori dulceaţa vieţii de familie în casa clasică cu marchiză şi geamlâc, alături de gârliciul pivniţei unde se păstra adeseori vinul licoros din propria boltă înălţată în curte...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Patrimoniu

Din colecțiile Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

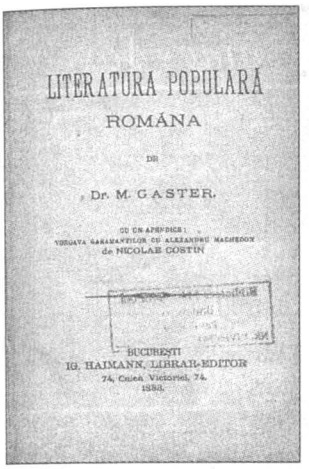

Dr. M. GASTER, ***Literatura populară română***
Cu un apendice: *Voroava Garamantilor cu Alexandru Machedon* de Nicolae Costin
IG. Haimann, Librar-Editor, Bucureşti, 1883

Cartea aceasta, la care am lucrat în curs de mai mulți ani, atât aci cât şi în străinătate, are ca scop principal modificarea opiniunei generale în favoarea noastră, despre starea culturală a poporului Român, adică de a arăta că poporul nostru stă pe aceeaşi înălțime a culturei, pe care stau cele alte popoare ale Occidentului.

Poporul Român nu s'a isolat de ori ce contact cu cele alte popoare şi nu s'a hrănit în cursul secolilor cu fărămituri, căzute de pe masa anticității clasice. Din potrivă vedem pe poporul Român într'o veşnică mişcare, desvoltând o energie intelectuală, cum e proprie tuturor popoarelor pline de viață şi de viitor. Poporul Român a şezut la aceeaşi masă, de o potrivă cu toate cele alte popoare moderne, s'a hrănit cu acelaşi nutriment, s'a adăpat dintr'acelaşi izvor, şi «literatura populară română» formează o verigă în lanțul de aur ce leagă popoarele între dânsele...

I.L. CARAGIALE, ***Teatru***
Cu o prefață de D. Titu Maiorescu, Editura Librăriei Socec & Comp., Bucureşti [1889]

... literatura adevărată cu feluritele ei produceri se poate asemăna unei păduri naturale cu feluritele ei plante. Sunt şi copaci mari în pădure, este şi tufiş, sunt şi flori, sunt şi simple fire de iarbă. Toate împreună alcătuiesc pădurea, şi fiecare în felul său trăieşte şi înveseleşte ochiul privitorului; numai să fie plantă adevărată, cu rădăcina ei în pământ sănătos, iar nu imitație în tinichea vopsită, cum se pune pe unele case din oraş.

Comediile d-lui Caragiale, după părerea noastră, sunt plante adevărate, fie tufiş, fie fire de iarbă, şi dacă au viața lor organică, vor fi având şi puterea de a trăi.

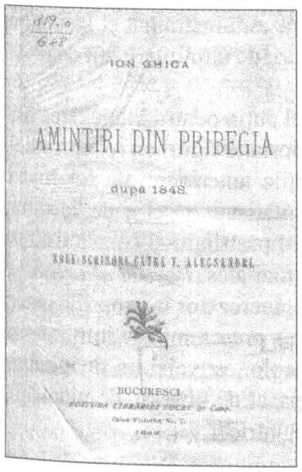

Ion GHICA, ***Amintiri din pribegia după 1848. Nouă scrisori către V. Alecsandri***
Editura Librăriei Socec & Comp., Bucureşti, 1889

... Mi-am zis că sunt unele din acele hârtii care au, poate, un interes istoric, altele iar care, prin talentul şi patriotismul cu care au fost concepute şi redactate într'acei nenorociți timpi, ne impun recunoştință către acei care au ştiut să atragă atențiunea Europei asupra țării noastre.

Păstrez originalele tuturor actelor ce voi publica aci; ele sunt la dispositiunea acelor care ar voi să le vadă sau să le controleze. Cât pentru cele scrise de mine, epistole, note şi memorande, câte vor fi scăpat de foc, de apă şi din călătorii, îmi propun a le publica mai la urmă într'un volum separat.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Istoria cărții

JAMES JOYCE
ULISE

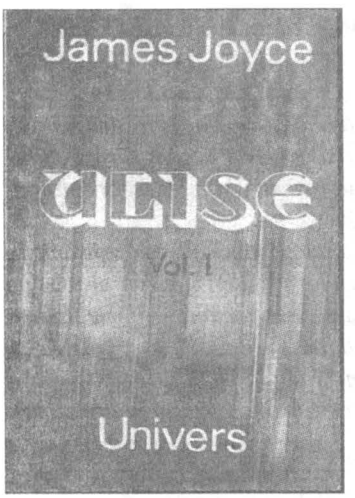

Traducere și note de Mircea Ivănescu, 2 vol., Ed. Univers, 1984

Joyce la Trieste

lumina unui asemenea ceas de răscruce a zilelor –
de demult așteptată (ca o izbîndă a renunțărilor de demult,
cu fața în mîini, cum îmi alegeam, un chip ca acesta,
cu ființe pe strada însorită la ceasul de prînz,
și o tăcere fără adîncime, creînd cadrul, în care
fata să fie înaltă, și părul fluturîndu-i pe umeri
desfegînd soarele), și acum, la o masă – și afară
același soare, de amiază, și liniștea mormăind
obositoare și albă, și dincolo, într-un colț
al camerei acesteia, exact repetînd jocul luminii,
în părul de pe umerii ei (și cu fața ascunsă),
urmărind cum i se mișcă lumina în mătasea sticloasă
pe sub tăblia unde-și sprijină coatele –
și liniștea așezîndu-se în muzică cu soare mult, adriatic,
din locurile pe unde – cum aș vrea să pot spune rînjind –
a trecut, și și-a scris capitolul doisprezece
din cartea cea groasă la care a renunțat apoi – și era
alături o ființă ca asta, cu gambele arzînd în lumina sticloasă
și pe care eu o privesc cu invidie.

Mircea IVĂNESCU

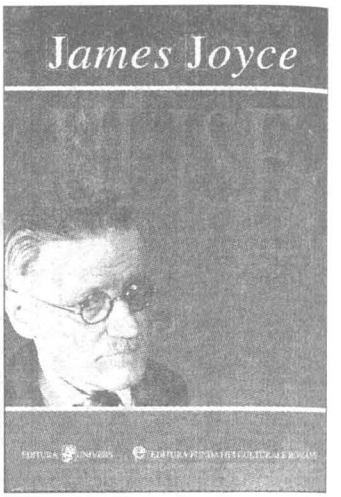

Traducere și note de Mircea Ivănescu, cuvînt înainte de Ștefan Stoenescu, Ed. Univers, Ed. Fundației Culturale Române, 1996

Orice lectură a romanului *Ulise* ar trebui să înceapă prin referirea la cel mai însemnat dintre modelele de inspirație, de elaborare a cărții: *Odiseea*. Fără a reproduce desfășurarea epopeii, romanul lui Joyce se articulează, în fiecare din episoadele sale, pe aluzii, trimiteri, paralele la personaje, situații, episoade din poemul homeric. Scriitorul însuși a păstrat multă vreme denumirile astfel legate de *Odiseea*, renunțînd însă, la publicarea în volum, la aceste titluri, pentru a-l lăsa pe cititor să descopere singur relațiile respective.

Din acest punct de vedere, care însă – și aceasta trebuie subliniat – nu înseamnă singurul mod de a citi și înțelege cartea, *Ulise* este împărțit în trei mari secțiuni, cele trei episoade inițiale constituind prima din acestea. Ea este denumită de obicei *Telemachiada* și îi este dedicată prezentării lui Stephen Dedalus, cel care în economia romanului are rolul fiului lui Ulise pe punctul de a porni în căutarea tatălui său (una din temele majore ale cărții fiind tocmai căutarea, aflarea tatălui, a legăturilor cu tradițiile și originile). Partea cea mai importantă din carte, adică următoarele douăsprezece episoade, ar constitui *Rătăcirile lui Ulise* și este consacrată celui care-l reprezintă pe personajul titular, lui Leopold Bloom, un Ulise modern, rătăcind prin Dublin asemenea personajului homeric peste mări în drum spre Ithaca. Ultimele trei capitole sînt puse sub semnul soției lui Bloom, Molly (Marion), care intervine în fapt numai în ultimul episod (deși este „văzută", fără a fi numită, și altundeva în carte), dar care aici domină tot mai pregnant finalul romanului...

În orice caz, indiferent dacă paralela cu Homer a fost urmărită deliberat sau a însemnat doar o „schelărie" ajutînd tehnic la construcția romanului (cum credea, de pildă, Pound – el însuși aflat în mod aproape cert sub influența lui Joyce cînd a descoperit figura lui Ulise ca factor central opusului său magnum, *Cantos*), personajele și situațiile de aici trebuie înțelese, practic totdeauna, prin referire la cele homerice. La Joyce e vorba de un model de inversiune comică, prin care anumite personaje raportabile la cele din *Odiseea* apar în Dublinul secolului al XX-lea cu grijă transformate la modul pedestru, în primul rînd amuzant, și de aici, la modul grav, subînțeles, satiric, amar-ironic, spre a fi condamnate. (Continuînd adică acea condamnare a „paraliziei morale" a Irlandei vremii sale, care l-a determinat pe Joyce să se simtă străin în propria patrie și să se exileze definitiv – așa cum reprezentantul său în roman, Stephen Dedalus, se simte înstrăinat în mijlocul semenilor, și cum celălalt erou, Leopold Bloom, *este* înstrăinat și însingurat în toate peregrinările sale prin locuri, de altminteri, atît de jovial populate.)

Dar la fel de importantă, cel puțin pentru înțelegerea psihologiei tînărului Dedalus (și a celorlalte figuri cu rol episodic), este permanenta raportare la cărțile anterioare ale lui Joyce: *Oameni din Dublin* (unde sînt înfățișați o serie de locuitori mărunți ai lumii de aici, în general păstrîndu-și caracteristicile – aproape totdeauna negative) și, mai ales, *Portret al artistului în tinerețe*. Adolescentul romantic, încrezător în propriile puteri creatoare și în capacitatea artei de a preschimba și înfrumuseța realitatea, așa cum era prezentă acolo, este aici un tînăr deprimat, artist fără operă, mohorît, apăsat de obsesii, de vinovății, bîntuit de „remușcătura duhului lăuntric"...

M. I.

Din „Notă preliminară", ediția 1996

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Da pentru că n-a mai făcut niciodată pînă acum asta să ceară să-i duc micul dejun la pat cu două ouă de cînd cu hotelul City Arms cînd se prefăcea c-ar fi bolnav la pat și cu vocea sfîrșită și tot făcînd pe delicatul și prințul ca să pară mai interesant în fața băbătiei ăleia de față madam Riordan pe care zicea c-a îmbrobodit-o și ea nu ne-a lăsat nici o para chioară toți banii pe liturghii pentru ea și pentru sufletelul ei cea mai mare harpagoană care s-a pomenit se dădea de-a dreptul de ceasul morții să lepede patru pence pentru spirtul denaturat și-mi descria toate bolile de care suferea numai gura de ea cu politica și cutremurele de pămînt și sfîrșitul lumii da' măcar să mai trăim și noi nițel pînă atunci și ferească Dumnezeu să fie toate femeile ca ea pornită ca o cață împotriva costumelor de baie și a decolteurilor sigur că da cine i-ar fi cerut ei vreodată să poarte așa ceva mi-nchipui că era așa mironosiță pentru că nici un bărbat nu s-ar fi uitat la ea mă rog lui Dumnezeu să n-ajung vreodată ca ea de mirare că nu ne puneo și pe noi să umblăm cu vălul pe față dar oricum e sigur că era o femeie cultă și tot îi dădea zor cu domnul Riordan în sus domnul Riordan în jos mi-nchipui că lui i-a părut mai bine c-a scăpat de ea și cîinele ei mereu să-mi miroasă mantoul de blană și tot da să-mi intre pe sub fuste mai ales atunci cînd da' ce-mi place mie la el că e politicos cu doamnele mai în vîrstă așa și chiar și cu chelnerii și cu cerșetorii nu se ține mîndru pe nimic numai că nu totdeauna și dacă ajunge vreodată să aibă ceva mai grav atunci e mult mai bine pentru ei să intre în spital unde e curat și tot mi-nchipui c-o să trebuiască să-l bat la cap cu asta vreo lună de zile mda și pe-urmă primul lucru e c-o să pună pe tapet problema cu o infirmieră de la spital și-o să-l văd că stă acolo pînă-l dau ăia afară sau vreo călugăriță poate ca fotografia aia porcoasă pe care o are la el e și aia călugăriță cum nu sunt eu da asta pentru că ei sunt așa de slăbănogi și vai de capul lor cînd sunt bolnavi că au numai decît nevoie de-o femee să se facă bine dacă-i curge sînge din nas ai zice că e o ce mai tragedie și cu aerul acela de parcă ar fi pe moarte cînd s-a dat jos la South Circular de și-a scrîntit piciorul la serbarea corului la Muntele de zahăr în ziua cînd eram cu rochia aia și dom'șoara Stack să-i aducă flori cele mai prăpădite și mai ofilite pe care le găsea pe fundul coșului făcea chiar orice numai să intre într-un dormitor de bărbat și cu vocea ei de fată bătrînă și se străduia cît putea să creadă că el ar fi fost pe moarte de dragul ei și că adică n-am să te mai văd niciodată la față deși abia că mai arăta și el ca un bărbat cu barba care-i crescuse nițel acolo în fundul patului și tata era tot așa și pe urmă eu nu pot să sufăr să stau să-l oblojesc și să-i dau doctoria pe gît cînd s-a tăiat la degetul de la picior cu briciul cînd și-a rîcîit bătăturile i-era frică să nu facă o cangrenă dar dacă-ar fi o dată să mă îmbolnăvesc eu atunci să vedem cîtă atenție numai că sigur femeea se mai ascunde ca să mai facă atîta tevatură cum fac ei da undeva și-a făcut el damblaua sunt sigură după cum avea poftă de mîncare în orice caz îndrăgostit nu e că atunci ar lăsa-o mai moale la masă cu gîndul la ea așa că a fost sau vreuna din femeile alea de noapte dacă a fost acolo c-o fi fost cu adevărat el și toată povestea cu hotelul a scornit-o ca s-ascundă ce punea la cale că m-a ținut Hynes de vorbă cu cine m-am mai întîlnit a da am dat peste îl mai ții minte Menton și mai cine era cine stai nițel cu fața asta a lui lătăreață de copilaș nevinovat l-am văzut eu om deabea însurat cum se fleorțăia cu o față tînără la Pooles Myriorama și i-am întors spatele pe loc cînd s-a strecurat de-acolo spășit de tot ce rău am făcut da' a avut nerușinarea să se dea la mine odată acum are ce merită cu mutra aia de cuceritor și ochii de știucă fiartă dintre toți nătăfleții pe care i-am văzut în viața mea și ăsta cică ar fi un avocat și asta numai pentru că mie nu-mi place să-mi bat buzele în vînt cînd sunt în pat sau atunci dacă nu-i asta e vreo nenorocită de tîrfă peste care-a dat cine știe pe unde sau pe care a agățat-o pe furiș dacă l-ar cunoaște și astea cum îl știu eu da pentru că alaltăieri mîzgălea ceva o scrisoare cînd am intrat în camera din față după chibrituri să-i arăt în ziar că a murit Dignam de parcă-mi spunea mie ceva și el a acoperit-o repede cu sugativa și se prefăcea că se gîndește la nu știu ce afacere de-a lui așa că foarte probabil că era la vreuna care-și închipuie că are cîrlig la el pentru că toți bărbații o cam iau razna la vîrsta lui mai ales cînd se apropie de patruzeci de ani cum e el acum așa ca să-i stoarcă ce bani o putea de la el nu-i tîmpit mai mare ca un tîmpit bătrîn și pe urmă cînd mă pupa în fund ca de obicei asta numai ca să nu bag eu de seamă nu că mie mi-ar păsa nici de două parale cu cine se culcă el sau pe cine-o mai fi avut înainte dar tot aș vrea să aflu atîta vreme cît nu-i am pe-amîndoi sub nasul meu toată vremea cum a fost putoarea aia de Mary pe care-am avut cînd stăteam pe Ontario Terrace care-și tot căptușea cu nu știu ce fundul acela fals al ei ca să-l excite destul că simt pe el mirosul acela de femee boită odată sau de două ori am bănuit eu ceva că l-am pus să vină mai pe lîngă mine atunci cînd am găsit firul acela de păr lung pe haina lui fără să mai spun de data aia cînd am intrat în bucătărie și se prefăcea că bea apă o femee nu le-ajunge sigur că a fost numai vina lui le-a stricat pe servitoare și pe-urmă să mai și propună ca ea să stea cu noi la masă de Crăciun mă rog o nu mulțumesc nu-n casa mea și mă fura la cartofi și la stridii 2 șilingi șase pence duzina și că se duce s-o vadă pe mătușe-sa vă rog mă fura ca-n codru asta e dar eu eram sigură că are el o învîrteală cu aia pe mine nu mă duce de nas miros eu lucrurile astea și el cică n-ai nici o dovadă că era ea dovadă...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

Nicolae PRELIPCEANU

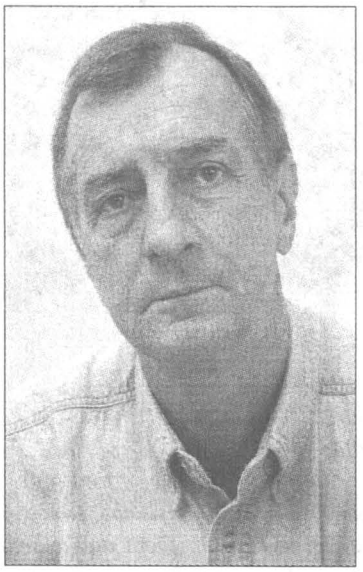

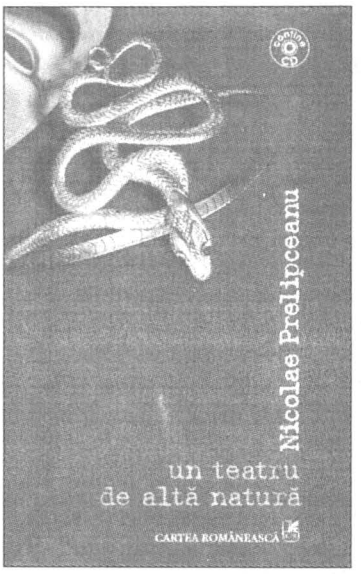

marele vehicul

troleibuzele negre de lume
trec pe la Foişorul de foc
şi parcă nici nu mai opresc
oricum nu ai unde să urci
cu ce să pleci

rămâi aici
încremenit pentru prima oară
sau a zecea oară
cu ochii spre un alt vehicul

care să ne ia pe toţi
de tot

dar ăsta nu vine încă
sau uite-l la colţul străzii Traian

Biobibliografie

Nicolae Prelipceanu s-a născut la 10 august 1942. Este absolvent al Facultăţii de Filologie din Cluj.

A publicat volumele de versuri: *Turnul înclinat* (1960), *Antù* (1968), *13 iluzii* (1971, Premiul Asociaţiei Scriitorilor Cluj), *Arheopterix* (1973), *Întrebaţi fumul* (1975), *De neatins de neatins* (1978, Premiul U.S.R.), *Jurnal de noapte* (1980), *Un civil în secolul douăzeci* (1980), *Fericit prin corespondenţă* (1982, Premiul U.S.R.), *Degetul de gheaţă* (antologie, 1984), *Arma atomică* (1985), *Was tatest du in der Bartholomäus Nacht* (antologie în lb. germană, 1985), *Versei* (în lb. maghiară, Budapesta, 1986), *Földi verszélyek* (în lb. maghiară, Bucureşti, 1987), *Maşina de uitat* (1990), *Binemuritorul* (1996, Premiul U.S.R.), *Ce ai făcut în noaptea Sfântului Bartolomeu* (antologie, 1999), *Versuri* (antologie, 2000), *Un teatru de altă natură* (2006).

A mai publicat: *Vara unui fost campion de pian* (proză scurtă, 1973), *Dialoguri fără Platon. Interviuri cu scriitori şi artişti* (1976, Premiul U.S.R.), *Tunelul norvegian* (roman, 1979, Premiul Asociaţiei Scriitorilor Cluj), *Zece minute de nemurire* (proză scurtă, 1983), *Scara interioară* (roman, 1988).

A fost redactor la revistele „Tribuna" din Cluj şi „Viaţa Românească", redactor-şef adjunct la „Luceafărul" (1990), secretar al U.S.R. (1990 – 1992), consilier cultural şef al Capitalei (1992 – 1993), şef secţie Cultură la „România liberă", consilier de stat al prim-ministrului României (1997). În prezent este editorialist la „România liberă" şi redactor-şef la revista „Viaţa Românească".

deşteaptă-te rămâne

deşteptarea în gara de nord că măturăm culoarele
astfel se trezesc din somn românii
care nu mai aşteaptă nimic
nici un tren nu mai vine
nici un tren nu mai pleacă
numai câte-o boare palidă mai pâlpâie
în ochii lor stinşi
tac şi se tem se ascund unii după alţii
totuşi cine trebuie îi vede
sunt murdari
put
unii au ochii sticloşi
cu toţii s-ar face cât mai mici
ca să nu-i poată nimeni identifica
să nu-i pună la socoteală nimeni
ştiţi noi nici n-am existat vreodată
totul nu e decât iluzie o simplă iluzie
şi măturoiul chiar şterge această iluzie
şi ea se pierde într-un nor de praf
ca-n Grand Hotel Victoria Română
ca-n atâtea alte dăţi

stăm de o parte şi privim totul
cu îngăduinţă
până când unul întreabă candid
bre dar aceia nu suntem noi?
morala
deşteaptă-te rămâne formula cea mai potrivită
pentru un veşnic somn uşor

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

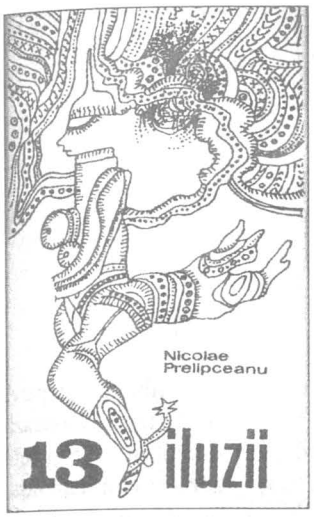

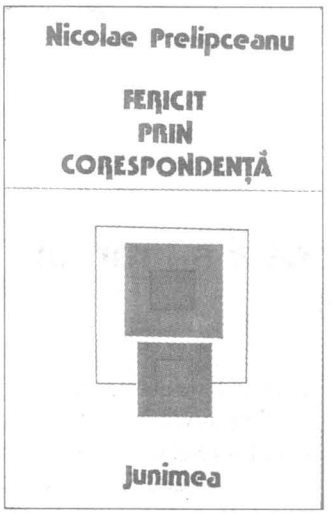

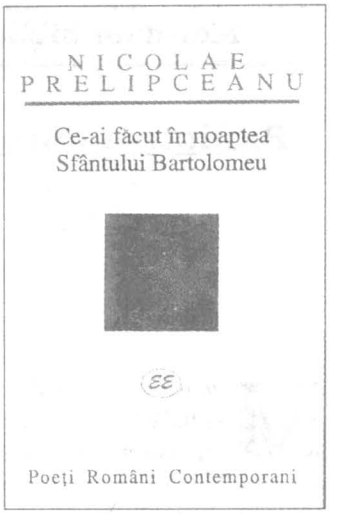

lauri negri

frica mi-a fost sădită în corp de la început
nici n-au așteptat anotimpul prielnic
nici n-au așteptat să mă nasc
n-aveam păr mă holbam
la un bec din Suceava
dar laurii ei îmi creșteau pe sub piele
de jur împrejurul capului
și-al inimii
și nici nu foșneau
încremeniți
au crescut împreună cu mine
acum sunt bătrâni și așteaptă să moară
îi înțeleg pe cei care vin
dorința lor să nu ne mai vadă
căci pielea s-o fi subțiat și se zărește
cununa de lauri negri a fricii
se transmit prin aer de la mare distanță
laurii celui învins
pe care noii veniți nu-i râvnesc
nimeni nu vrea să-mi ia nimic
și totuși mă tem
mă mai tem
în final nici n-o să rămână
decât această cunună cam neagră
ăsta e el? o să se mire cineva în șoaptă
întorcându-mi spatele
pentru ultima oară

mulțumire sufletească

îți mulțumesc pentru subiecte
domnule om care mergi pe urmele mele
îți mulțumesc pentru încrederea
de care nu credeam că sunt demn

bine că dumneavoastră călcați
exact unde am călcat și eu
poate că astfel poate că astfel
veți înțelege
cum din acele puncte
prin care am trecut
se vede numai într-un singur fel

San Michele biblioteca înaltelor spirite

l-am găsit o dată și l-am pierdut pe urmă
pe Iosif Brodski în Cimitirul San Michele
din Veneția
și pe Ezra Pound l-am regăsit ca pe-un
prieten pierdut
tot acolo
mai un Djaghilev mai un Traian Filip
cimitirul acela e o bucurie a spiritului
cum e și Eternitatea de la Iași
sau poate pe la Paris Montparnasse Père
Lachaise
aici sunt mai multe

dar la San Michele ajungi cu vaporetto
și asta schimbă lucrurile
căci sufletul nu știe să înoate
trebuie să-i plătești biletul în euro
să-l sui pe vaporetto și să-l faci atent
la prima oprire de la Fondamenta Nuova

va fi fericit să scape de înghesuială
ceilalți desigur se duc la Murano Burano
Torcello
să vadă ce face mâna omului
numai aici la San Michele poți constata
suflete cu biletul plătit în euro
ce face și cum ajunge fericit spiritul

mergi în continuare pe urmele lui

urmărește cu atenție placa sufletului
lui Hellenio Herrera
toate acele echipe le știu acele
campionate mondiale de fotbal
le-am cam văzut
dar cu spiritul lui numai aici m-am
întâlnit

Din vol. *Un teatru de altă natură*,
Editura Cartea Românească, 2006

abuz de virgule

acum, după mulți ani de atunci
nu ne mai iubim ore și ore în șir
în locul dragostei fizice stă
rânjind ironic munca
intelectuală

acum, după multă vreme îndrăznesc
să pun prima virgulă într-un vers
poate pentru că tu lipsești
altfel decât altădată
poate pentru că suntem amenințați
de tăcere
de-ncremenire a corpului

virgule vechi, dinainte de mine
îmi cad în pagină
așa, dintr-odată

nu exagera nu abuza nu te bucura
căci asta nu-i virgulă intelectuală
e tot cea
fizică de atunci
însă mult mai rece
mult mai îndepărtată
un simplu semn al singurătății
din frazele noastre

* * *

dar desigur pe voi nu vă interesează
cum zboară pe geam o foaie de
hârtie
albă
și-ajunge jos plutind în felul frunzei
toamna
cu un poem pe ea ori cu o-njurătură
și nici alte căderi care transformă
corpul
în umbra altCuiva
cu mult mai neVăzut

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Meridian biblioteconomic

Biblioteci europene

Biblioteca Națională a Franței
(II)

Manuscrise. E o colecție „inestimabilă". Împărțirea inițială a fost între occidentale și orientale. Aici se află cel mai vechi mss. din lume, *Papirusul Prisse* din anul 2000 î.Chr. – în hieroglife. La secția occidentală sunt 120.000 msse. (din sec. 5 până azi). Cele 10.000 msse. miniate o fac instituția cea mai bogată în materie. Între piesele de excepție: Pascal, Sevigné, Fénelon, Diderot, Hugo, Lamartine, Goncourt, Zola, Flaubert, Apollinaire, Barrès, R. Rolland, Max Jacob, G. Bataille, M. Butor, N. Sarraute, Dom Fernandez, M. Proust, Paul Valéry, Colette, Jean Giraudoux, J.P. Sartre, Claudel, Aragon, Rimbaud, Colmé.

La secția orientală, începută sub Colbert, se află msse. în 200 de limbi, pe hârtie, pergament, papirus, lemn, piele, mătase, fildeș. Cele 45.000 volume de msse. se împart în 50 colecții pe limbi (arabă, persană, turcă, sanscrită, ivrit, chineză, tibetană). Li se adaugă 60.000 xilogravuri în chineză, japoneză, coreeană, tibetană, manchu, vietnameză, mongolă și 4.000 inscripții din Egipt, China, Cambodgia și Nepal.

Rezerva de cărți rare a fost creată între 1795 și 1835 de Joseph van Praet. E cea mai veche colecție de acest gen într-o bibliotecă publică. Azi numără 200.000 volume (cu 12.000 incunabule). Multe volume au semne particulare: armoarii, ex-libris, note, corecturi, glose, adausuri. Rezerva posedă cea mai mare colecție de legături ornamentale din sec. 15 până azi. Aici se păstrează și lucrări licențioase (fondul Infern).

Monede, medalii, antichități. Secția a moștenit colecțiile regilor Franței (*Cabinet du Roi*), în primul rând pe cea a lui Ludovic al XIV-lea, care în 1666 a transferat-o Bibliotecii regale. Ea s-a îmbogățit prin confiscările din timpul Revoluției franceze și donațiile din sec. 19. Secția posedă 520.000 monede și medalii (din care 30.000 nemonetare). Sunt 60.000 piese galice și france. Ca rarități: *écu d'or* al Sf. Louis (1266 – 1270), *mantelet d'or* al lui Philippe al V-lea (1305) și primul franc (*le franc à cheval*) al lui Jean le Bon (1360).

200.000 piese greco-romane, 100.000 mărturii și medalii completează patrimoniul acestui departament (se remarcă medaliile din timpul lui Ludovic al XIV-lea). *Antichitățile* cuprind 10.000 piese gravate (camee), bijuterii de aur grecești, galice, romane, france. Apoi tezaurele de la St. Chapelle și abația St. Denis (confiscate în 1791, în timpul Revoluției). Cea mai vastă colecție de vase antice pictate din Franța se află aici.

La ora actuală colecția este închisă.

70.000 cărți îl ajută pe cercetător în studierea colecțiilor, fiind fondul de literatură numismatică cel mai cuprinzător din Franța.

Știință și tehnologie. Departamentul cuprinde un patrimoniu extrem de bogat de lucrări în limba franceză și în limbi străine (obținute prin achiziții și schimburi internaționale).

Muzică. Creat în 1942, departamentul este unul din cele mai bine dotate din lume, având la bază biblioteca Operei și a Conservatorului Național. Nucleul colecției îl formează fondul lui Sébastien de Brossard, achiziționat în 1725 și cele 27 volume msse. ale lui M. A. Charpantier. Între rarități: mss. operei *Don Giovanni* de Mozart, sonata *Appasssionata* de Beethoven, *Carmen* de Bizet, *Faust* de Gounod, *Bolero* de Ravel. Materialul e foarte divers: gravuri, imprimate, msse., cărți și periodice specializate, scrisori, arhive muzicale, programe, cataloage, clipuri, iconografie. În total, cca. două milioane documente.

Biblioteca-muzeu de la Operă. Cuprinde arhive muzicale de la Academia de Muzică și dans din ultimii 300 de ani (schițe de costume, postere, picturi, sculpturi, bijuterii, programe, articole de presă, scrisori, iconografia palatului Garnier al Operei).

Colecțiile digitizate sunt în continuă extindere. Operația de transpunere a început în 1992 și azi oferă pe suport electronic 95.000 documente digitizate, 2.600 documente în *text mode*, 250.000 imagini fixe. Anual în *BNF* intră 10.000 volume și 25.000 imagini în format digitizat. Prioritare au fost seriile: *Mémoires de la Révolution française*, *Archives de la linguistique française*, *Collection des grands écrivains*, *Bibliothèque Elzévisienne*. Apoi colecții tematice, bibliografii, enciclopedii, instrumente lingvistice. Colecția iconografică cuprinde msse. miniate, desene, fotografii, portrete de muzicieni, cărți ilustrate din *Rezerva de carte rară.* Digitizarea are în vedere „conservarea documentelor fragile și de preț" (*Gallica*), participarea la expoziții virtuale, programe interactive. Antologia colecțiilor *BNF* se regăsește pe *site*-ul *BN Gallica.* Problema *copyright*-ului a fost rezolvată în 1997; de atunci accesul liber prin *Gallica* permite vizionarea a 60.000 materiale, 1.250 documente, 80.000 imagini fixe, 20 ore de înregistrări. Astfel, *Gallica* oferă 1.000 texte de la Villon la Zola inclusiv lucrări din seria *Classiques Garnier*, Chateaubriand, Balzac. *Antologia colecțiilor* conține, de exemplu, *Grande Camée de France*; *Călătorie în Franța* (de la pelerini la nașterea turismului) oferă 3.000 texte, 6.000 imagini, 130 înregistrări; *Călătorii în Africa*, de la primele explorări până în epoca colonială (900 volume, 30 periodice, 80 hărți, 20 ore de înregistrări, 6.000 foto). *La voix sur Gallica* adună o arhivă ante 1925, când s-a introdus microfonul, din *Archives de la parole* și seria de documente istorice publicate de firma Pathé. *Marcel Proust* cuprinde ultimul volum din seria *A la recherche du temps perdu* (*Le temps retrouvé*) și un supliment despre viața autorului. *Gallica Utopie* a fost creat pentru o expoziție pe această temă în cooperare cu New York Public Library în anul 2000 și conține 550 volume.

Societățile savante. Au un *site* cu 580.000 pagini din 36 ziare publicate de 29 societăți între 1750 și 1914 din provinciile franceze Aquitaine și Lorraine.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

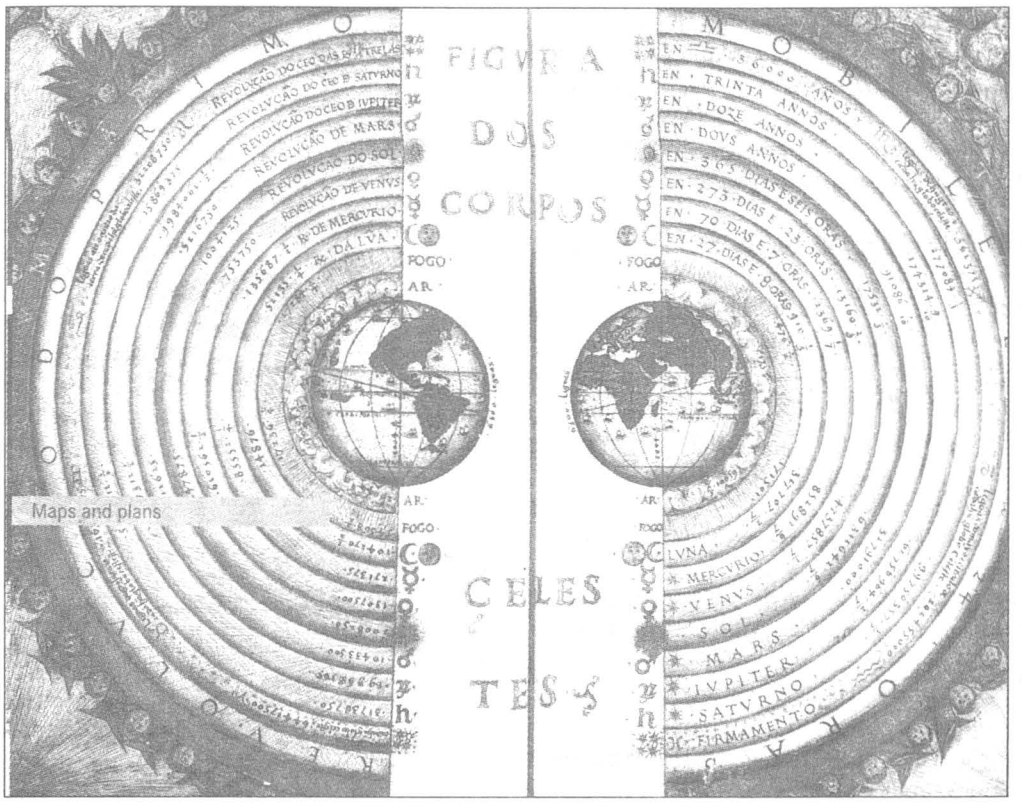

Bartolomeo Velho – *Principio de verdadeiro, cosmographia et geographia universal*, 1568

Date despre utilizatori. 75 – 80% din ei au sub 25 ani. În anul 2002 secția *Haut de Jardin* a primit în medie 2.340 cititori pe zi. *Site*-ul *BNF* primește zilnic 12.000 vizitatori (la peste 100.000 pagini). 31% din ei locuiesc în *Ile de France*, 31% în provincie. 19% sunt cetățeni europeni, 17% de pe alte continente. 51% sunt bărbați, 49% femei. Din aceștia, 67% lucrează în sector privat sau companii publice, 13% în domenii legate de carte și publicare, 21% în învățământ, 9% în cercetare (însumarea procentelor dă 110% – n.n.). Dintre vizitatorii *site*-ului *BNF* 73% n-au vizitat sediile sale. Amintim că funcționează 34 săli de citit cu 5 *site*-uri.

Biblioteca de referință de la Haut le Jardin cuprinde peste 270.000 documente în domeniile: literatură și artă, filosofie, istorie, științe umane, drept – economie – științe politice, știință și tehnologie, camera de cercetare bibliografică.

Prin portalul *Renet* sunt accesibile, fără *copyright*, via *Gallica*, 70.000 volume și 80.000 imagini.

Biblioteca de cercetare poate fi consultată pe *site*-urile: *Fr. Mitterand*, *Richelieu*, *Arsenal* și *Opera* (cu 13 milioane lucrări tipărite, 250.000 msse., 12 milioane tipărituri și foto, 890.000 documente cartografice, peste un milion documente sonore).

Politica culturală a BNF se exprimă prin expoziții temporare, publicarea de bibliografii, inventare, lucrări de cercetare, cataloage, prezentări de iconografie.

Chroniques îi ține la curent pe cititori cu noutățile din *BNF*. La fel, „La revue de la Bibliothèque Nationale de France". *Auditorium*-ul de la sediul *Fr. Mitterand* e folosit pentru lecturi publice, concerte, întâlniri, audiții, conferințe, simpozioane pe teme literar-științifice. *Rolul educațional* se materializează prin atelierele de lucru care încurajează consultarea colecțiilor. De asemeni, se organizează expoziții adresate în primul rând profesorilor și școlarilor.

Duplicate. BNF realizează facsimile și pune la dispoziția utilizatorilor cópii. Departamentul reprografic are o clientelă internațională.

Comunicarea. BNF se dorește „o bibliotecă fără frontiere" și în acest sens Internetul este un vector de seamă. Catalogul și bibliografia computerizată *Bookmarks* (introdus în 1998) identifică un volum apreciabil de surse (cuprinse în 14 din cele 17 departamente ale Bibliotecii). *BNF* participă la programul internațional de digitizare a mss. și picturilor din peșterile Dunhuang (China), susținut de Fundația Mellon. De asemeni, la *International Standard Serial Number* (ISSN) cu materiale din Franța și teritoriile de peste mări. Pe *site*-ul *BNF* se află Repertoriul unificat al materiilor enciclopedice autorizate (Rameau).

BNF și-a asumat coordonarea lucrării *Catalogue collectif de France* (CCFr.) prin care se accesează: BN OPALE PLUS (catalogul lucrărilor tipărite și digitizate al *BNF*), SUDOC (Sistemul universitar de documentare cu Catalogul bibliotecilor universitare și al principalelor instituții), BMR (catalogul computerizat al bibliotecilor specializate).

E vorba de peste 15 milioane de documente din mai bine de 160 de universități și biblioteci specializate din Franța. *CCFr.* ajută la consultarea *RNBCD* (Repertoriul Național al Bibliotecilor și Centrelor de Documentare) care oferă informații din peste 4.000 biblioteci din Franța. Prin serviciul *PIB* (împrumuturi interbiblioteci) cărțile pot fi împrumutate – via Internet.

Cercetare. BNF realizează cataloage, indexuri bibliografice, monografii, articole, studii, comunicări pentru evenimente academice, participă în jurii. Consiliul său științific e implicat în politica de cercetare a bibliotecilor.

Proiecte. Pentru anii următori *BNF* are în vedere

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

întocmirea următoarelor lucrări: *Catalogul general al mss. latine*; *Catalogul general al incunabulelor de la BNF*; *Indexul tipografiilor (sec. 16 – 18)*; *Inventarul producției gravorilor francezi din sec. 17* (cu referire specială la Pierre Lapantre); *Catalogul general al monezilor chinezești din Sala de medalii*; *Catalogul colectiv al documentelor fonografice (1900 – 1945)*.

Comitetul de istorie a *BNF* (creat în 1999) are în vedere: *Dicționarul proprietarilor principalelor colecții și proveniența lor cu un index* (1.000 pagini, 600 voci); *Bibliografia istoriei BNF*. Apoi un studiu privind cartea germană în *BNF*, un studiu despre vechi documente împrumutate de la *BNF*, Arhiva orală a *BNF* (bazată pe un proiect cu privire la intervievarea foștilor conducători de departamente ai Bibliotecii).

Alte *cercetări* în perspectivă: media, folosirea și circulația cuvântului scris, conservarea, bibliografia, numismatica, patrimoniul muzical, noile tehnologii.

Cooperarea internațională. BNF se implică masiv în programe internaționale (creare de colecții, schimburi de publicații, expertize, asistență tehnică, parteneriate, instruirea unor bibliotecari din țările în curs de dezvoltare, organizarea de expoziții și evenimente culturale).

BNF face parte din IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions), ISO (International Standard Organisation) și UNESCO.

BNF se implică în activitatea *Agence intergouvernementale de la francophonie*, IAML (International Association of Music Libraries) și ICA (International Cartographic Association).

Cooperarea bilaterală (cu țările francofone) înseamnă asistarea pentru modernizare și profesionalism a bibliotecilor naționale din Tunisia, Maroc, Algeria, Egipt (Bibliotheca Alexandrina), Senegal, Vietnam, Cambodgia, Laos, Canada.

Cooperarea bilaterală (cu țările europene) se operează prin seminarii pentru schimb de informații și experiență cu *British Library*, cooperare pentru construirea unei noi biblioteci în Belarus, digitizarea unor fonduri de bibliotecă în Rusia, implementarea limbajului indexat Rameau în România. Cooperarea bilaterală (cu SUA și Canada) înseamnă relații de natură științifică pentru evidențierea de noi tehnologii și publicarea documentelor pe Internet (cu Biblioteca Congresului American și New York Public Library).

Cooperarea bilaterală (cu America Latină și țările anglofone din Africa și Asia) se realizează prin cursuri de specializare pentru bibliotecari din China, Coreea și Japonia.

Ca membră a CDNL (Conference of Directors of National Libraries), *BNF* cooperează la nivel global în vederea sprijinirii bibliotecilor din țările în curs de dezvoltare în sfera digitizării.

BNF prezidează programul *Bibliotheca Universalis* care include 13 biblioteci naționale pentru schimbul de informații privind politica de digitizare și crearea serviciilor de întreținere.

BNF participă la CENL (Conference of European National Libraries) – 39 țări din Consiliul Europei, la forumul COBRA și în comitetul tehnic al serverului GABRIEL.

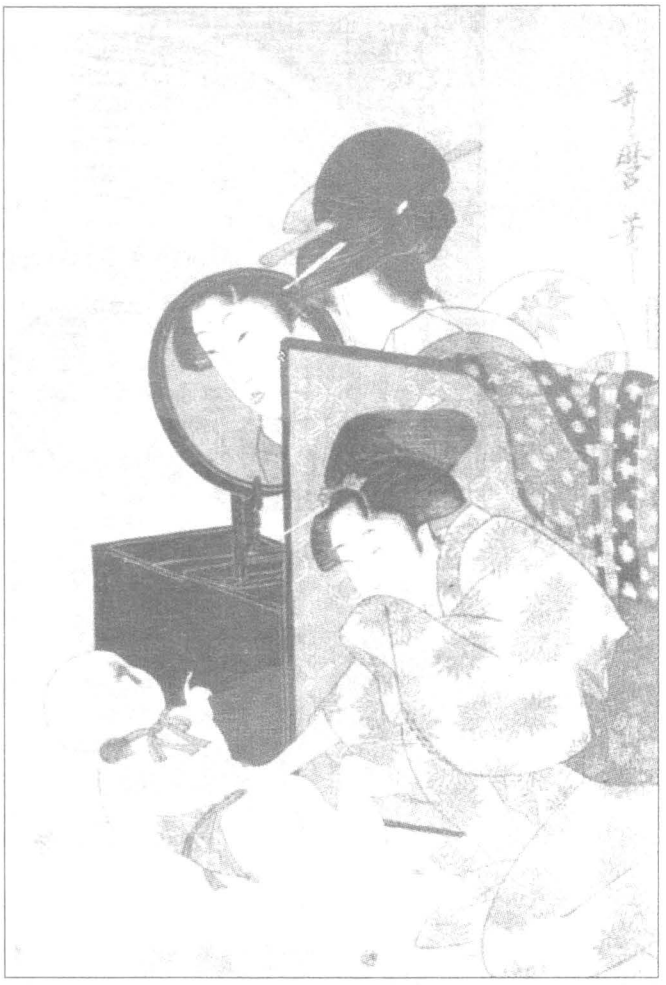

Kitagawa Utamaro – *Scene de viață*, 1800

BNF se implică în proiectele MACS (acces în cataloagele bibliotecilor), RENARDUS (descriere selectivă a surselor documentare pe Internet), METAC (managementul documentării electronice), TEL (*link*-uri cu alte biblioteci europene).

Mai e de amintit cooperarea cu CERL (Consortium of European Research Libraries) și EROMM (pentru reproducerea documentelor prin microfilmare ori digitizare – organism găzduit de Universitatea din Göttingen).

BNF e membră LIBER (Ligue des bibliothèques européennes de recherche).

Dezvoltarea exponențială a serviciilor *BNF* în ultimii ani a impus și sporirea numărului salariaților ei. În anul 2004 lucrau în cadrul ei 2.800 persoane.

Traducere de Georgeta FILITTI

(Din *Bibliothèque Nationale de France*, 2003 – 2004)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

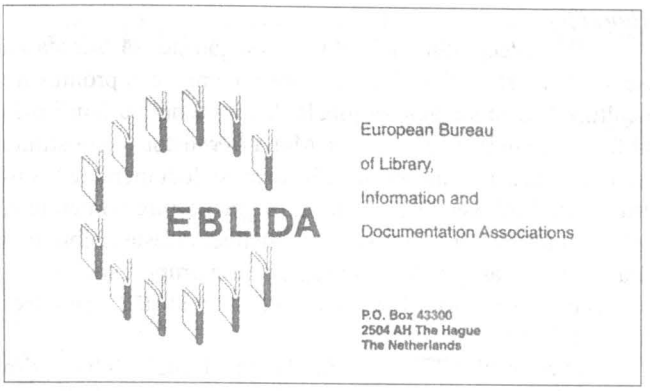

EBLIDA

Orizonturi
Programe
Inițiative

Strategii şi consultări

În ultimul număr al buletinului EBLIDA (nov. – dec. 2006) apărut în formă tipărită, directorul Andrew Cranfield informează despre întâlnirea de la Londra a unor membri din Comitetul executiv în vederea strategiei de urmat pentru perioada 2007 – 2010. Consultările din luna ianuarie 2007 sunt estimate a contribui la definitivarea programului ce va fi supus aprobării finale în şedinţa Consiliului de la Reykjavik.

Una din problemele majore asupra căreia s-a concentrat atenţia EBLIDA a fost recomandarea Comisiei privind Biblioteca Europeană Digitizată (EDL) şi digitizarea culturii europene în general. A rămas încă nerezolvat regimul de *copyright* (între altele, în ceea ce priveşte lucrările nesemnate – *orphan works*).

Directorul A. Cranfield reaminteşte că bibliotecile nu sunt numai instituţii care păstrează documente şi materiale ale patrimoniului cultural. Ele oferă utilizatorilor acces la ultimele informaţii în format digital. Dacă bibliotecile academice şi de cercetare sunt în măsură să satisfacă o asemenea cerinţă, bibliotecile publice nu au aceeaşi capacitate. Fără îndoială, în anii următori, o provocare majoră pentru acestea va fi să realizeze, fie şi parţial, accesul utilizatorilor la informaţii digitizate (texte, muzică, filme, jocuri).

Protecţia consumatorului

Pe 4 decembrie 2006 Comitetul mixt (UE, Norvegia, Islanda, Elveţia) a luat în discuţie necesitatea elaborării unor standarde comune pentru asigurarea protecţiei individului privitoare la procesarea datelor personale. Pe de o parte se pune problema apărării libertăţii cetăţeanului, pe de alta protejarea lui în cele mai bune condiţii. Majoritatea membrilor a opinat că nici o informaţie necesară unei investigaţii nu poate fi transmisă autorităţilor străine. EDPS (Supraveghetorul Protecţiei Informaţiilor Europene) a ridicat obiecţia că se creează o barieră artificială între informaţia naţională şi cele provenite din alte state membre. Se adaugă riscul procesării informaţiilor cu privire la religie, rasă, origine etnică; la fel, posibilitatea schimburilor cu persoane neautorizate.

Unul din drepturile esenţiale ale individului – cel de a fi informat, nu va mai putea fi probabil garantat; excepţia de la el tinde să devină regulă – pare a fi concluzia Comitetului mixt.

Poliţia europeană de vecinătate

Comisia de resort s-a întrunit la 4 decembrie 2006 în următoarea formaţie: Algeria, Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Egipt, Georgia, Israel, Iordania, Liban, Moldova, Maroc, Autoritatea Palestiniană, Siria, Tunisia, Ucraina. Cele 18 luni de funcţionare au dat rezultate bune, dar problemele grave persistă: sărăcie, şomaj, realizări economice amestecate, corupţie, slabă gestiune. Domeniile unde progresul ar fi posibil sunt: integrare comercială şi economică, mobilitate şi migraţie, schimburi de la popor la popor, vize, înlesniri de călătorie pentru afaceri, schimburi ştiinţifice.

* * *

Un nou imbold pentru *Dimensiunea nordică*. La 24 noiembrie 2006, UE, Islanda, Norvegia şi Federaţia Rusă au adoptat o declaraţie politică şi documentul-cadru *Dimensiuni nordice*, reflectând spaţiile comune de exploatare UE – Rusia.

* * *

Amintim, în sfârşit, că Programul „Cultura 2007 – 2013" are în vedere, prioritar, din punct de vedere financiar: activităţi culturale, instituţii, active la nivel european în sfera culturii, analize pentru strângerea şi răspândirea informaţiei. Bugetul Programului e de 400 milioane €.

* * *

Între 24 şi 29 septembrie 2006 a avut loc, la Paris, Conferinţa directorilor bibliotecilor publice din principalele oraşe ale lumii. Asemenea întâlniri au loc începând cu anul 1968. De data aceasta au participat 50 delegaţi (din UE, USA, Canada, China, Singapore, Australia, Africa de Sud, Columbia). Tema Conferinţei a avut în vedere *Contribuţia bibliotecilor publice în lumea informaţiei* iar prezentarea bibliotecilor pariziene şi a programului Primăriei capitalei franceze, demarat în 2001, au stat în centrul atenţiei. Oaspeţii străini au vizitat astfel: Biblioteca Administrativă a Primăriei, Biblioteca Parmantier, Mediateca Muzicală, Biblioteca Naţională a Franţei, Biblioteca publică de informare, Mediateca cetăţii ştiinţelor şi industriei de la La Villette, Biblioteca Filmului. Un seminar-vizită a avut loc la Pavilionul Arsenalului, unde funcţionează Centrul pentru urbanism şi arhitectură (informaţii, documentare şi expoziţii) al oraşului Paris. Biblioteca Istorică a oraşului şi Centrul istoric al arhivelor naţionale au oferit participanţilor recepţii.

Bibliotecile pariziene au pus astfel la îndemâna directorilor de biblioteci publice posibilitatea înţelegerii conceptului cultural francez în ceea ce priveşte standardizarea şi, concomitent, păstrarea unor forme de gândire şi exprimare speci-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

fice. Pe zi ce trece devine tot mai clar că bibliotecile din întreaga lume trebuie să se reorganizeze, să răspundă comandamentelor timpului prezent. Gestul e rezumat de titlul articolului publicat de Véronique Heurtematte în hebdomadarul „Livres" din 27 octombrie 2006: *Changer ou disparaître* (Schimbare sau dispariție).

La Conferință au fost prezentate o serie de comunicări de cert interes. Astfel, Silvia Prada Forero, directoarea Bibliotecii publice din Bogota (Columbia), *Bibliored*, a vorbit despre programul implementat de primar pentru crearea unei rețele de biblioteci în așa fel încât cele șapte milioane de locuitori ai capitalei columbiene să nu umble mai mult de 1 km până la o astfel de „oază de civilizație, fără violență și sărăcie lucie". Inițiativa a fost susținută în 2002 de Fundația Gates cu un milion $ prin programul *Acces la lectură*. Astfel s-au deschis trei biblioteci mari (fiecare în suprafață de 6.000 m^2), șase de sector și zece „de vecinătate", înzestrate cu cea mai modernă tehnologie. Autoarea a declarat că anual bibliotecile Bogotei sunt folosite de 5 milioane utilizatori (în primul rând copii și adolescenți).

Biblioteca publică din Toronto a fost prezentată de Josephine Bryant. Are 99 filiale, cu 11 milioane u.b. pentru o populație de 2,5 milioane locuitori. În oraș se vorbesc 100 de limbi (ceea ce reprezintă 60% din vorbitori, restul fiind anglofoni și francofoni). Pentru perioada 2004 – 2007 strategia bibliotecii s-a concentrat în jurul programului *Povești orășenești: capitolul următor*. Programele ei se axează pe comunicare și cooperare interculturală. Biblioteca asigură materiale în 40 de limbi (500 magazine în limba chineză!), furnizează documentație și cursuri de limba engleză, servicii de inserție profesională, asistență pentru grupuri etno-culturale.

Biblioteca din New York, prezentată de Susan Kent, are 85 filiale și se consideră o instituție în continuu proces de adaptare la schimbările operate în societate. În acest sens conducătorii ei fac masterate la Universitatea din Long Island și cursuri intensive de management la Pacific North West University. Ținta este ambițioasă: *Pot bibliotecile publice crea viitorul?*

Biblioteca din Helsinki se pregătește să servească „societatea virtuală", ca loc de „consum, creație și promovare a culturii". O modalitate originală de „invadare" a lumii prin biblioteci, cum scrie directoarea Maija Berndston, o constituie așa-numitele „stații mobile de informare și documentare" constituite din bibliotecari care vizitează gări, centre comerciale, azile de bătrâni, târguri și puncte turistice. Aceste „biblioteci fără frontiere" asigură legături rapide între grupuri sociale heterogene. Dar este totuși aceasta o acțiune realistă? s-au întrebat participanții la Conferință.

Directorul bibliotecii din Praga, Tomáš Řehák, și-a început pledoaria pentru lectura *on line* cu o declarație la care multă lume continuă să subscrie: lectura unei cărți electronice nu va putea înlocui niciodată plăcerea și confortul parcurgerii uneia tipărite. Și totuși... costul unui asemenea produs e cu 60 – 80 % mai mic; 8.000 cărți pot fi stocate pe un card de dimensiunea unui timbru; ușurința procurării oriunde și oricând. Firma *Sony* a creat un sistem prin care paginile sunt întoarse automat iar dimensiunea literelor poate fi potrivită după dorință. În fine, în țări precum Cehia sau Ungaria, unde tirajele se învârtesc în jurul a 1.000 exemplare, e de presupus că sistemul electronic va covârși într-o zi forma tipărită. De altfel, bibliotecarul a amintit că prin proiectul *Gutenberg* 19.000 titluri sunt consultate lunar de 2,4 milioane utilizatori iar *World eBook Library*, cu un catalog de 400.000 titluri, oferă acces la ele pentru un abonament anual de 9 $. Prin urmare, concluzia este nu *dacă* vor dispărea bibliotecile tradiționale, ci *când* – aceasta dacă nu se vor transforma în altceva!

Următoarea Conferință a directorilor bibliotecilor publice va avea loc la Seattle (USA) între 6 și 10 mai 2007, cu tema: *Schimbarea la față a bibliotecilor metropolitane: inventarea viitorului, ancorat însă în trecut.*

Traducere de Georgeta FILITTI
(din buletinul EBLIDA „Hot News",
noiembrie – decembrie 2006)

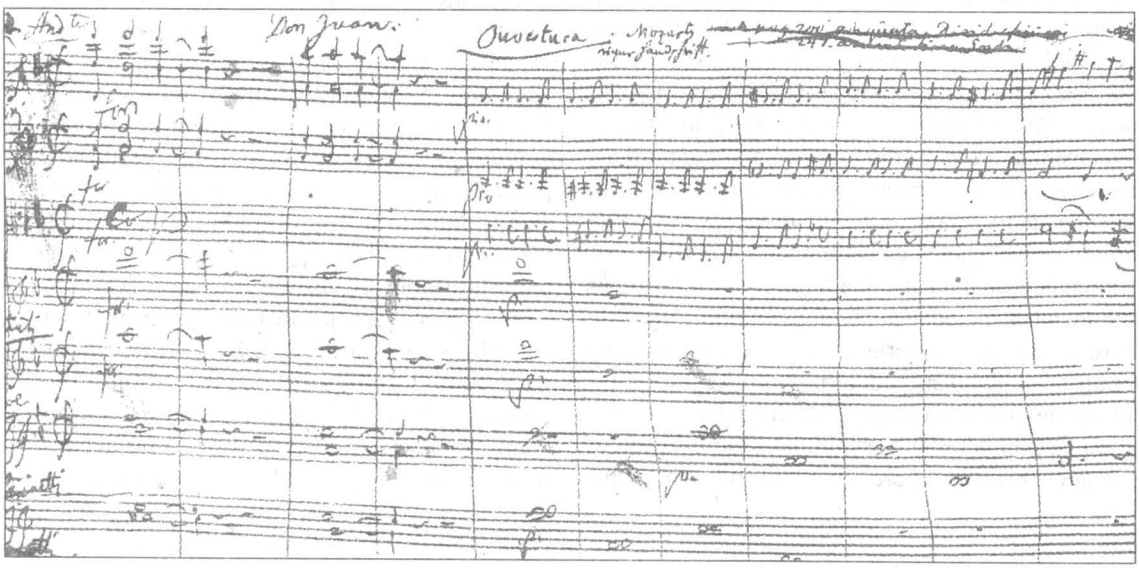

Mozart – manuscris *Don Giovanni*, 1787 – 1788

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Din viața filialelor Bibliotecii Metropolitane București

Poezia în viață și viața în poezie

Gabriela TOMA

Un atelier de creație este o stare în care te vezi/auzi străbătând spațiile din ființa ta, cele pe care le astupi sau le ascunzi, le uiți în singurătate sau în zumzetul mulțimii, în care cauți până te întâlnești cu celălalt care așteaptă pe câteva trepte mai sus.

Pe acest drum al identității&alterității, poetul-călăuză te întâmpină cu poezia, despre poezie, cu muzica, teatrul, pictura, cinematografia, fotografia. Toate intră în dialog într-un experiment, printr-o stare de exercițiu cu sinele creator. Poeta Nina Vasile (autoarea volumelor *Albert, locuitorul* și *Distanța din miezul nopții*) este călăuza spre „descoperirea de sine ca individualitate creatoare în contextul actual poetic". Aici nu înveți cum să creezi un poem. Aici faci cunoștință cu ceilalți, cu obiectele, cărțile, cu propriile cuvinte, stări, imagini pe care le notezi, apoi le pui în mișcare construindu-le interiorul, marcându-le aluziv până la identificarea vocii personale, a resurselor creatoare.

Atelierul de creație *Poezie în viață* a început în 1998, odată cu prima ediție a Concursului de Poezie organizat în acea vreme la Filiala „I.L. Caragiale". Cu cea de-a IV-a ediție, Atelierul și-a nuanțat substanța, fiind deschis oricui dorește să participe, indiferent de profesie și vârstă, punându-se accent pe „simularea creativității în viața cotidiană".

Poezie în viață înseamnă creație vie, actuală, receptată ca atare, care pulsează în viața cititorului, este provocare a sinelui și a celuilalt care privește, aude, e martor, dar și complice al creației. Poezia este, prin urmare, și *captatio benevolentiae* a unui public până acum acaparat, în mare parte, de spectacol.

În cei cinci ani de Atelier au fost prezenți, printre alții, adrian urmanov, Andrei Peniuc, Răzvan Țupa, Ovia Herbert, autori cu volume premiate de Uniunea Scriitorilor din România. Atelierul de creație al poetei Nina Vasile a fost prezent în cadrul Programului de Creative Writing organizat de adrian urmanov la Râșca, în 2005, având ca temă *Construirea de sine prin creație*.

Pe 18 decembrie 2006, la Biblioteca Metropolitană Bucureștia avut loc Festivitatea de premiere a Concursului de poezie din cadrul Atelierului, la care s-au înscris 84 de elevi și studenți. Evenimentul a fost deschis de trupa Margento („reunire a poeziei, picturii și muzicii care cresc una din alta, se irigă una pe alta și se inspiră una pe alta" sau „un trup cu mai multe suflete care privesc lumea unele prin celelalte") condusă de poetul Chris Tănăsescu, pictorul Grigore Negrescu și chitaristul Costin Dumitrache. Aceștia au fost prezenți și la deschiderea ediției din 2005 a Concursului cu spectacolul de poetry performance&action painting organizat la Târgul Gaudeamus.

Criticul Marin Mincu a declarat deschisă festivitatea de premiere, mărturisind o bucurie moderată față de numărul mare de elevi și studenți iubitori și creatori de poezie, menționând posibilitatea de a citi la Cenaclul Euridice pe care îl conduce, trecând apoi surprinzător la *jocul secund* al lui Barbu. Ne așteptam să aducă în discuție liniile de forță ale generației 2000, ca altădată: „renunțarea la retorismul textualist, hypervisceralizarea percepției realului prin implicarea coparticipativă a celuilalt, explorarea lacaniană a subteranei prin asumarea curajoasă a abjecției umane, recuperarea subiectului social alienat prin pendularea paranoică între «apocalipsă» și «integrare», exacerbarea autenticității trăirii de gradul zero ca terapeutică obscenă a limitei subzistenței".

Ca spectatori am asistat la două atitudini opuse: atitudinea cel puțin sfidătoare a criticului și cea primitoare în sensul invitației la creație a poetei Nina Vasile, care a subliniat importanța creației poetice fie ca opțiune spirituală, fie ca necesitate, ca imperativ interior absolut. Principalul demers al creației poetice actuale este renunțarea la spiritul de grup în favoarea celebrării diversității și identificării vocii personale, fapt evident prin lectura poemelor participanților.

La secțiunea elevi, premiul I a fost obținut de Florentina Loredana Caloian de la Colegiul Național *Virgil Madgearu*; premiul II – Diana Mihaela Rizoiu de la Colegiul Național *Iulia Hasdeu*; premiul III Victoria Marcu de la Colegiul Național *Virgil Madgearu*. La secțiunea studenți, premiul I a fost obținut de Mihai Tiță (Facultatea de Limbi și Literaturi Străine), premiul II i-a revenit Monicăi Manolachi (Facultatea de Limbi și Literaturi Străine), iar premiul III a fost acordat Iuliei Natalia Morcov (Arte) și lui Alexandru Cozma (Științe Politice).

Diplomele au fost însoțite de cărți oferite de editurile Cartea Românească, Biblioteca Bucureștilor, Gramar, RAO, Pontica și Vinea, iar dintre partenerii media amintim „România liberă", „Compact București", „Șapte seri", „24 Fun".

Decernarea premiilor a fost urmată de atelierul propriu-zis în care au fost citite poemele din concurs într-un dialog deschis, subliniindu-se viziunea, raportarea fiecăruia la sine, la lume, relația imaginarului poetic cu viața în contextul actual. Tot aici a fost lansată invitația tuturor celor doritori să se alăture echipei de lucru formată în 2006 din Radu Dumbravă, Livia Marinescu, Alexandra Dănilă, Irina Roncea, Lavinia Alexa, Bogdan Niță, Alex Dragomir.

Atelierul *Poezie în viață* are un rol important în viața celor care scriu poezie, prin cunoașterea lumii artiștilor contemporani, a metodelor de scriere, a sincretismului necesar creației și, mai cu seamă, prin descoperirea treptei de potențial creator pe care se situează fiecare participant la experiment. Drumul spre sinele creator nu este nicidecum ușor, dar treptele sale devin vizibile și lizibile lăuntric pentru fiecare prin timpul zilnic pe care îl rezervă creației/stării de creație și prin orele de atelier cu ajutorul unei călăuze care contemplă, scrie și trăiește deplin Poezia în propria viață.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Scurtă istorie a mijloacelor de comunicare din România

– VII –

Liviu BUTUC

Impactul mijloacelor de comunicare (3)

În privința măsurării violenței (prin indicatorii duratei și ai frecvenței), cât și a taxonomiei acesteia (violența reală din știri, reportaje etc. și violența ficțională din filme artistice sau animate) rezultatele cercetării ne arată că, într-o oră de film, copilul vede, în medie, 12,24 secvențe de violență, iar din filmele de animație 66,18 scene pe oră. Durata scenelor de violență pe ora de emisiune este, însă, mai mare în cazul filmelor artistice, unde avem, în medie, 8,24 de minute de violență pe oră, în timp ce la canalele de desene animate se întâlnesc 6,15 minute de violență pe oră[291].

Unii cercetători consideră că copiii și tinerii sunt oricând în stare să discearnă, să facă distincția între violența reală și cea ficțională și de aici influența să fie minoră. Și totuși, propensiunea spre imitație la vârste fragile face ca preadolescenții să împrumute modele comportamentale de la televizor și din jocurile pe calculator, de cele mai multe ori fiind evident comportamentul verbal agresiv, captat în urma supraexpunerii la filmele sau programele excesiv violente sau aparent inofensive. De asemenea, nu trebuie uitat că utilizatorii televiziunii (și Internetului) nu sunt indivizi pasivi, ci activi prin percepție și memorare selectivă și prin expunerea în funcție de seducția exercitată de program, de interese, nevoi și valori proprii. Iar atunci când există acumulare și repetiție de mesaje pe termen lung acestea pot provoca schimbări reale de comportament. Televiziunea este un instrument de socializare alături de alți factori (părinți, prieteni, profesori, anturaj etc.), dar și de incitare reală, și dacă nu creează situații de violență și de criminalitate, are totuși tendința să le amplifice, favorizând astfel sentimentul de insecuritate și neliniște colective. În altă ordine de idei, studiul a relevat și faptul că tinerii percep televiziunea „ca pe un ax în sistemul reperelor după care își orientează viața și chiar modul de a gândi lumea", ca pe „principalul arhitect al scalei de valori", în contextul în care televiziunea expune false valori și creează pseudopersonalități după principiul star-system-ului și al succesului, propune cultura vedetismului și a aspirației spre celebritate facilă. Aceasta este și concluzia unui sondaj care relevă că „televiziunea este percepută de tineri ca având cea mai mare influență în ceea ce privește însușirea unor antivalori și atitudini mediatice precum: vedetismul (84%), sexualitatea (64%), lipsa de scrupule (52%), violența (77%), plăcerile vieții (42%), vulgaritatea (66%), minciuna (44%), senzaționalul (74%), ÎMBOGĂȚIREA (46%)"[292]. La fel de pernicioasă ca expunerea la programe impregnate de violență este și vizionarea de către copii a emisiunilor care se constituie în suporturi pentru lubric, de la filmele pornografice până la programele care amestecă limitele vieții intime de tip reality show și Big Brother. În fine, mai precizăm că studiul este atent și la consumul de publicitate de către copii. Astfel, 51% dintre copii urmăresc cu regularitate publicitatea TV, aceasta, prin inducții subliminale, pregătind temeinic populația tânără pentru societatea consumerist-hedonistă. La nivelul populației adulte un alt sondaj arată că 50% din populația urbană este refractară la formele agresive de promovare, acesta considerând că reclamele inconfortează, plictisesc sau enervează ca urmare a fragmentării emisiunilor. Mulți cred că cheltuielile publicitare scumpesc artificial produsele și că rolul publicității este manipularea. 27% din populația urbană este insensibilă la reclamele TV, dar există și un segment restrâns de consumatori de publicitate pasionat din profesionism sau din dorința de a decela umorul. Și din alte cercetări efectuate de-a lungul a mai multor decenii de către specialiști străini rezultă că potențialul de maleficitate al televiziunii este mult mai mare decât se știe ori se poate bănui. Astfel, în sinteza *Efectele televiziunii asupra minții umane*, Virgiliu Gheorghe scoate în evidență că excesul de vizionare creează dependență similară narcoticelor, iar aceasta este culpabilă de mutații care se pot produce în activitatea cortexului și de apariția unor anomalii neurologice. Și lucrarea citată mai sus confirmă că opulența vizualului „pasivizează mintea" și „sărăcește imaginația creativă"; reprimă dezvoltarea emisferei stângi, aceea care procesează mesajele verbale; inhibă disponibilitatea și comprehensibilitatea lecturii; diminuează atenția (capacitatea de concentrare) și ca atare performanțele școlare; atenuează vigilența generală, perseverența și voința în a urmări activ rezolvarea unei probleme; favorizează hiperactivitatea postvizionare, fapt ce duce la stări de oboseală nervoasă și la insomnii; pauperizează lexicul; clișeizează retorica și o încarcă cu ticuri verbale; efectul hipnotic al micului ecran se repercutează asupra subconștientului, creând stări de apatie sau anxietate ce pun în pericol coeziunea și substratul emoțional familiale. Copiii captivi televiziunii se dovedesc incapabili de a face conexiuni, de a organiza cunoștințele pe care le posedă, reacțiile lor mentale sunt lente, nu fac față la solicitări de lungă durată, nu pot să-și controleze afectele și comportamentele, iar munca pentru ei devine împovărătoare și stresantă. De asemenea, nu este mai puțin adevărat că programele TV cu mesaje erotice favorizează creșterea frecvenței relațiilor sexuale violente ori la vârste pubere, devianțe morale, promiscuitatea și infidelitatea în cuplu. În privința contribuției violenței TV la amplificarea violenței reale, cercetările relevă că „între 5 și 15% din violența reală este cauzată de efectele pe termen scurt ale violenței ficționale de pe micul ecran. Pe termen lung – de la 12 la 15 ani – se constată o dublare a actelor de violență, ca urmare a maturizării unei generații în contact cu mediul violent al lumii TV"[293].

Un alt reproș care i se aduce televiziunii de pretutindeni și, evident, și din România este propensiunea spre spectacular-frivol, spre divertisment excesiv și preeminența unor evenimente cu o puternică rezonanță emoțională prin insolit ori prin dimensiunea lor dramatică sau tragică. La televiziune, apariția pe post e garantată pozițiilor extreme, extravaganțelor

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

și exagerărilor în defavoarea actului cultural de excelență cu potențial instructiv-educativ. De aici și opinii de genul: „Nu aruncați gunoiul. Din el se fac emisiuni TV" (Woody Allen) sau „Televiziunea ne scutește de a fi deștepți; în termeni mai puțin eleganți asta înseamnă că TV constituie un mijloc sigur, cel mai sigur și mai eficace, de imbecilizare la scară națională"[294]. Părerile anterioare sunt complementate și de Sartori, care admite că televiziunea „informează chiar mai mult decât radioul în sensul că ajunge la o audiență mai largă. Dar avansul se oprește aici. Pentru că televiziunea dă mai puține informații decât oricare alt instrument de informare, iar informația care contează este cea mai filmabilă; și dacă nu există filmare nu există nici știre, adică știrea nu se dă, nu este demnă de micul ecran". Prin urmare, informația furnizată de televiziune este dictată de principiul imaginii, de interesele de manipulare și de rating. Aceleași criterii de selecție operând și în cazul personalităților sau grupurilor care trebuie să apară pe ecran. Mai mult decât atât, în opinia lui Sartori, substituirea comunicării verbale cu cea vizuală îl face pe om să vadă fără să înțeleagă, modificându-i ireversibil facultățile gnoseologice, privându-l de exercițiul gândirii personale și de potențialul de discernere și de abstractizare. „Televiziunea – spune Sartori – produce imagini și anulează conceptele; dar în felul acesta atrofiază capacitatea noastră de abstragere și odată cu aceasta întreaga noastră capacitate de a înțelege (...). Prin urmare, ceea ce noi vedem sau percepem în mod concret nu produce idei, ci se inserează în idei (sau concepte) care îl încadrează și îl semnifică. Și tocmai acesta este procesul care se atrofiază atunci când homo sapiens este înlocuit de homo videns. La acesta din urmă limbajul conceptual (abstract) e înlocuit de un limbaj perceptiv (concret) care e infinit mai sărac: mai sărac nu doar în cuvinte (prin numărul de cuvinte), ci mai ales în bogăția de semnificații, în capacitatea conotativă"[295]. În aserțiunea sa, Sartori, pornind de la influența nefastă a televiziunii ca paideia asupra copilului, concluzionează că video-copilul ca educat de video-vedere, care absoarbe fără discernământ tot ce vede, surd fiind la stimulii cititului și ai cunoașterii transmise de cultura scrisă, „devine un adult marcat pe viață de atrofie culturală" (...) de „malnutriție informativă". Evident că Sartori are dreptate, în sensul că televiziunea este dependentă de rating, de audiență, care la rândul ei determină publicitatea plătită cu bani grei. Dar tocmai infotismentul și mercantilizarea aberantă duc la denaturarea acestui impresionant mijloc de comunicare și de difuzare de informații. Din dezbaterile pe această temă cu factorii decizionali din televiziune, opiniile converg către concluzia că utilizatorul care nu se regăsește opțional și emoțional într-o emisiune are la dispoziție telecomanda, corespondent tehnic cu care se poate materializa refuzul. Ceea ce este adevărat doar parțial, pentru că, din concurență acerbă și mimetism, toate televiziunile prezintă cam aceleași genuri de programe, opțiunile pentru alternativă fiind astfel minore. Mai mult decât atât, în condițiile accesului la sute de canale zapping-ul devine cronofag și consumul televizual haotic. Remediul nu ar fi altul decât fragmentarea, dezvoltarea televiziunilor de nișă sau tematice, cu servicii circumscrise culturii și scopului final formativ-cognitiv al individului uman.

Imaginea negativă a televiziunii este accentuată și de rolul tot mai vădit de manipulator al maselor. Televiziunea se implică în principal în prezentarea realului, dar și în reconstrucția acestuia în studio, impunând semnificații în ciuda aparentei sale obiectivități. De aici potențialul televiziunii de manevrare, de țintire strategică după principiul ocult că adevărul nu se caută, nu se găsește, ci se produce. Televiziunea contemporană a transformat foarte mult condițiile de exercitare a puterii, a revoluționat arta de a guverna și a dezvoltat tehnici de persuasiune bazate pe strategii de marketing electoral. În societățile cu deficit democratic mass media sunt folosite și ca mijloace de propagandă și manipulare a indivizilor sociali. Este ceea ce a fost numit încă din 1939 de către sociologul german Serge Tchakhotine „violul mulțimilor prin propaganda politică" în lucrarea sinonimă, având ca experiență propaganda nazistă prin radio care crea „o stare de oboseală mentală propice pentru supunerea voinței". Publicitarea politică se bazează pe argumentare deturnată, voluntar travestită și falsă, numită într-un cuvânt dezinformare. Aceasta se resimte mai ales în campaniile electorale, când se încearcă „să se vândă un candidat la putere" prin marketing politic seducător și persuadant. Pentru aceasta s-au creat instituții speciale, cu profesioniști ai persuasiunii, pentru care comunicarea politică înseamnă „personalizarea politicianului" însoțită de o punere în scenă și de teatralizare a dezbaterilor politice. Televiziunea este un formidabil formator de opinie, dar „astăzi poporul suveran – spune Sartori – «opinează» mai ales în funcție de felul în care televiziunea îl influențează să opineze. Iar prin ghidarea opiniei puterea ecranului TV se află într-adevăr în centrul tuturor evoluțiilor politicii contemporane. Pentru început, televiziunea condiționează mult procesul electoral, atât în alegerea candidaților, cât și în modul lor de a duce lupta electorală, dar și, în sfârșit, pentru că îl face pe învingător să învingă. În plus, televiziunea condiționează, sau poate condiționa substanțial, guvernul, adică opțiunile guvernului. (...) Se înțelege că video-politica nu caracterizează numai democrația. Puterea ecranului TV se află și la îndemâna dictaturilor"[296]. De teledictatură și telemanipulare românii au avut parte din belșug, înainte de 1989, an în care s-a declanșat telerevoluția. Preluarea televiziunii și radioului, strict controlate de dictatura bicefală, de către noua putere, a dus la modelarea și influențarea evenimentelor care au scăpat de sub controlul aparatului autocratic. Ritmul schimbărilor sociale a fost accelerat și de viteza fluxurilor de informație, fluxuri care, transcendând granițele, au creat reacție emoțională și opinii globale. În acest demers, informarea eronată a avut un rol esențial. Atât mass-media occidentale, dar și românii, au fost victimele dezinformării (de exemplu, imaginile carnagiului de la Timișoara au acreditat ideea unui masacru, când era vorba doar de o înscenare macabră care a indus în eroare pe mulți jurnaliști care nu au recurs la verificarea informațiilor). Guvernările postdecembriste au fost toate mediate subiectiv, iar teledemocrația s-a exercitat opulent în campaniile de emulație pentru putere, manipularea sufragiilor prin televiziune resimțindu-se mai ales în cazul electoratului nehotărât și nu a celui de tip captiv-clientelar. De aici și apariția în paremiologia electorală a unor adagii de genul: „Unii judecă cu capetele lor, alții cu tubul catodic" sau „Unitatea de măsură a democrației este votul (cu submultiplul său, idiotul)"[297]. Ori reacția versificată a societății civile: „Ați mințit poporul cu televizorul!". Ca mijloc masificant de comunicare, televiziunea vizualizează democrația și stimulează imagofilia, dar nu impulsionează acțiunea civică, nu este multiplicatoare de mobilitate și creatoare de societate participativă, ci mai degrabă transformă societatea civilă într-o masă de

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

telespectatori pasivi și apatici, cu creiere disponibile pentru divertisment vulgar, informații derizorii și publicitate de incitare a dorinței de consum. De aceea televiziunea mai este privită și ca „o sursă sau un mijloc de evaziune", ca un narcotic social care favorizează deturnarea consumatorilor de la lumea reală în profitul imaginarului, ori ca un factor compensator pentru anxioși, frustrați, nonconformiști etc. În fine, televiziunea a făcut puterea vizibilă în așa măsură încât s-a creat senzația că ministerele își au birourile în sediile televiziunilor, iar Parlamentul și Președinția nu-s decât anexe la programele televizate, fapt ce l-a făcut pe președintele CNA-ului să concluzioneze: „Se guvernează la televizor. Procurorii anchetează la televizor, politica se face prin intermediul televiziunii. Destinele unora sunt stabilite, de asemenea, de programele TV"[298].

Din cele relatate mai sus, este evident faptul că mass-media în general, și televiziunea în special, nu se organizează în așa fel încât să respecte întrutotul cele cinci funcții care le revin din Raportul Comisiei internaționale UNESCO, din anul 1978, și anume:

1. Funcția de informare care trebuie să asigure „sănătatea informației", „să supravegheze producerea de informații (generale, utilitare și de divertisment) utile puterii și cetățenilor, pentru a preveni unele pericole și pentru a contribui la dezvoltarea culturală și a relațiilor interculturale".

2. Funcția de persuasiune, motivație și interpretare legată de exercitarea controlului social, organizarea activităților colective, asigurarea coerenței acțiunilor publice și de efortul de convingere și conducere pentru atingerea unor obiective comune.

3. Funcția de educație și de transmitere a moștenirii sociale și culturale colective.

4. Funcția de socializare menită să faciliteze participarea indivizilor și colectivităților la viața publică, la elaborarea și luarea deciziilor, la interacțiunea socială. Mai este numită și funcție de comunicare sau de integrare socială deoarece mass-media pot juca un rol esențial de agenți ai socializării, de factor de coagulare socială, de promotor al coeziunii civice și solidarității globale.

5. Funcția de loisir, de divertisment exercitată în modalități diverse, depinzând de varietatea contextelor culturale și a gradelor de evoluție și fiind legată de optimizarea calității vieții. În această privință televiziunea deține primplanul printr-o adevărată industrie a divertismentului, de la spectacole generalizate până la emisiuni sportive, jocuri, concursuri etc.[299]

La aceste funcții s-ar adăuga cea publicitară asupra căreia nu mai e cazul să insistăm. De asemenea, Melvin L. De Fleur mai adăugă și funcțiile: de construire a semnificațiilor, de stabilire a ordinii de zi și de modelare a limbii[300]. Dintre funcțiile suplimentare cerute de De Fleur, de importanță deosebită ni se pare cea de modelare a limbii, unde televiziunea este deficitară, promovând fie vulgaritatea, clișeismul și agramatismul, fie cosmopolitismul lingvistic, de import, inadecvat și incomprehensibil. Despre Internet, intrat de curând în marea familie a mass-media, ca tehnologie de vârf de comunicare și informare, credem că s-a spus de-ajuns la capitolul dedicat. Am mai adăuga doar că, alături de televiziune, este astăzi principal agent al globalizării informației și că în perspectivă tinde spre sinergie, spre o înglobare a tuturor mijloacelor de comunicare într-un agregat multimedia pluri-funcțional, instantaneu ubicuu și redundant, un cyberspațiu accesibil oricând și de oriunde și în care informația și cogninformația formativă se adiționează continuu ca într-o hipercarte care tinde spre infinit. El va modela mai mult decât orice altceva suprastructura culturală a viitorului și va pune bazele societății comunicaționale, a informației și a cunoașterii, în care informația și comunicarea vor deveni tot mai mult valori comerciale ale societății de consum. Odată cu dezvoltarea Internetului putem vorbi de „homo comunicans", de superlativul comunicării umane și de invazia informațiilor, „în stare brută, fără vreo mediere ori pedagogie de natură educativă". Dar pentru accesul la fluxul de cunoștințe în timp real este nevoie atât de alfabetizarea informațională a potențialului utilizator, cât și de surmontarea barierelor materiale, culturale, etno-lingvistice și cutumiare. Din punct de vedere social, Internetul creează generații de nativi digitali la care conexiunile cerebrale sunt altfel construite. Calculatorul creează, de asemenea, și o discontinuitate între generații. La generația formată pe lectura cărții tradiționale este vizibil un pachet de cogninformații, în timp ce la „digitali" se observă doar o spoială de cunoștințe de cultură generală. Dar nu e mai puțin adevărat și faptul că web-ul a transformat internautul dintr-un consumator într-un furnizor și creator de conținut internetic. Influența Net-ului asupra utilizatorului este mai mare decât cea a televizorului datorită caracterului său profund interactiv. Prin Internet spațiul public obiectiv se restrânge în favoarea celui privat, iar acesta din urmă va fi înlocuit de spațiul virtual global, loc de randevuuri, comunicare interpersonală și colectivă, sporovăială, dezbateri politice și științifice, comerț etc. Despațializarea publicului creează impresia de agoră lărgită la nivelul mapamondului. În realitate, individul consumator de Internet se însingurează și se îndepărtează tot mai mult de lumea reală. Marii consumatori de Net sunt mai puțin activi în plan social, mai solitari. Un studiu recent realizat de cercetătorii canadieni constată că „dependenții de Net comunică mai mult prin intermediul tastaturii decât față în față, muncesc, dorm, se odihnesc și gândesc mai puțin decât utilizatorii obișnuiți". Excesul de realitate virtuală duce la separarea individului de societate și autoizolarea în propria lume interioară, nerealizând că simulacrul de real a fost gândit ca o completare a vieții reale și nu ca o substituire a acesteia. Atașarea calculatorului ca exomemorie duce în timp la alterarea funcției mnezice a creierului, precum și a centrilor de vorbire. Înrudirea tehnologică dintre televizor și calculator induce ideea că efectele televiziunii asupra minții umane sunt valabile și în cazul ultimului. În lucrarea *Efectele televiziunii asupra minții umane*, autorul susține că „și imaginea de pe ecranul monitorului, printr-o acțiune de natură hipnotică, împinge creierul într-o stare electrică de tip alfa, subminând, concomitent, ritmul cerebral beta ce caracterizează procesele gândirii logice și analitice sau, în general, gândirea activă. (...) Efectele tehnice (schimbările rapide de cadru etc.) surprind, stresează și copleșesc prin mulțimea de informații pe care acesta trebuie să le proceseze într-un timp foarte scurt și, ca atare, contribuie la inhibarea activității cerebrale în rețelele neuronale și, prin urmare, la generarea unor disfuncții corticale"[301]. Evadarea în lumea imaginară a Net-ului și dependența de acesta, prin petrecerea excesivă a timpului online, cauzează o scădere a activității fizice și a interacțiunii sociale.

Democratizarea spațiului prin Internet obligă la transparență și libertate, cei mai mulți internauți confundând Net-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ul cu libertatea informației, cu modalitatea de a înfrunta monopolul autorităților, cu posibilitatea de a fenta cenzura. Cu toate acestea Internetul nu este „un sat (global) fără câini". Dovadă este compromisul pe care motorul de căutare Google l-a făcut, din rațiuni comerciale, cu cenzura statului chinez, acceptând filtrarea informației. Internetul din faza lui primară, de adaptare, seducție și persuadare, conferă un acces lărgit și gratuit la informația cu valoare publică, caracterul public al informației prevalând asupra valorii sale științifice, în timp ce informația științifică, autorizată și credibilă, este tot mai supusă comercialului. Mercantilizarea serviciilor Internetului se va accentua pe măsura extinderii sale globale, devenind astfel o sursă de venituri și un mijloc de informare tot mai inaccesibil pentru săraci. Este, de altfel, una dintre amenințările reale, vizibilă tot mai mult în ultimul timp când se pune problema trecerii Internetului în proprietatea privată a unor companii gigantice. Internetul este un amplificator de posibilități pentru grupurile minoritar-etnice, sexuale, religioase, militare, anarhiste etc. care se întâlnesc în discuții tematice pe forumuri, ieșind astfel de sub o autoritate de control și intrând în zona libertății maxime, a libertinajului periculos, acoperit de masca anonimatului. Astfel proliferează sectele religioase, devianțele sexuale, xenofobia, terorismul real și cibernetic etc., care în final vor determina forme de control la nivel global. Invizibilizarea „teroriștilor culturali" favorizează proliferarea kitsch-ului, pornografiei etc. și duce la atrofierea spiritului critic.

Proliferarea comunicațională a web-ului stârnește un adevărat „potop informațional", cu rol masificant, Internetul devenind astfel „o formă a comunicării de la toți către toți, adică o formă de democrație informațională directă și orizontală, fără constrângeri spațiale sau temporale" spre deosebire de radio și televiziune, care merg „de la un centru suveran spre o periferie docilă și consumatoare (auditori sau telespectatori)"[302]. Asocierea Internetului cu disponibilitățile telefonului mobil duce la ceea ce Manuel Castells numește „Mass Self Communication" (comunicarea de masă individuală), prin care oamenii, uzând de aceste tehnologii, și-au dezvoltat noi forme de interrelaționare (SMS, blogs, skype, sistemul peer-to-peer / post la post). „Asta înseamnă – spune Castells – că, pe de o parte, avem mass-media legată de putere, iar de cealaltă parte, Mass Self Media, asociată mișcărilor sociale. Fiecare din ele operează pe această dublă platformă tehnologică. Dar existența și dezvoltarea rețelelor de mass self communication oferă societății o capacitate mai mare de control, de intervenție. Și o capacitate superioară de organizare politică pentru cei care sunt în afara sistemului tradițional". Urmările acestor noi inserții în sfera comunicării sunt vizibile mai ales în dezvoltarea societății civile, în mobilizarea politică instantanee a mișcărilor sociale generate de diverse frustrări ori de criza profundă a legitimității politice la scară mondială[303]. Impactul Internetului în perspectivă este încă nebănuit. Se vorbește deja de crearea unei piețe electronice a muncii și a muncitorilor, de munca la domiciliu, de ciocnirea dintre cele două culturi, a cărții și a imaginii etc.

Giovanni Sartori, în lucrarea citată, conchide sceptic vis-à-vis de Internet: „rețeaua rețelelor este un instrument prodigios bun la toate: transmite imagini, dar și texte scrise; se deschide dialogului între utilizatorii care caută și interacționează; permite o aprofundare aproape nelimitată a oricărei curiozități (este o bibliotecă universală conectată pentru retransmisii) (...). Ca instrument cultural, de elevație culturală, îi prevăd în schimb un viitor modest. Adevărații cercetători vor citi în continuare cărți, folosindu-se de Internet pentru umpluturi, pentru bibliografii și pentru informații pe care înainte le găseau în dicționare".

În concluzie: dezvoltarea mijloacelor de comunicare a făcut puterea vizibilă, astăzi vizibilitatea mediată având extensie globală; a influențat politica, jucând un rol crucial în „tranziția de la regimurile absolutiste la cele liberal-democratice"; a favorizat organizarea puterii economice (întreprinderi economice comerciale etc.); a contribuit la dezvoltarea instituțiilor coercitive (armata, poliția, instituțiile centrale) și a celor simbolice, de învățământ și culturale (biserica, școala, universitatea, biblioteca etc.). Din secolul al XIX-lea, odată cu apariția noilor mijloace de comunicare (telegraful, telefonul și apoi radioul, ca elemente purtătoare de comunicare lingvistică), deci din momentul în care comunicarea se disociază de transportul fizic, începe globalizarea comunicării, prin internaționalizare, transnaționalizarea comunicării, dezvoltarea capacității de transmitere a informației pe mari distanțe, într-un mod flexibil și la un cost eficient (mai ales radioul, care nu mai necesita instalarea de cabluri fixe pe pământ sau sub apă). Apariția televiziunii, a sateliților de comunicații și a metodelor digitale de procesare, stocare și recuperare a informației au dus la conturarea sistemului de comunicare globală în care inegalitățile de acces se mențin atât timp cât este tot mai infiltrat de interesele comerciale exacerbate. Globalizarea comunicării și a diseminării informației va avea ca efect, într-o primă etapă, „hibridizarea culturală și civilizațională, pentru ca apoi să se impună modelul civilizațional dominant"[304].

Bibliografie și note

291. Todoran, Ileana – „Televiziunea – pedagog național sau babysitter". În: „Dilema Veche" nr. 115/aprilie 2006.

292. Bădescu, Ilie – În prefața la: *Efectele televiziunii asupra minții umane*, București, Editura Evanghelismos, 2005.

293. Gheorghe, Virgiliu – *Efectele televiziunii asupra minții umane*, București, Editura Evanghelismos, 2005.

294. Crețu, Ion – „TV ne scutește să fim deștepți". În: „Luceafărul" nr. 34/2005.

295. Sartori, Giovanni – *Ibidem.*

296. Sartori, Giovanni – *Ibidem.*

297. Goanță, Dan – „Teledemocrația? Nu știu ce e, dar o recunosc!" În: „Dilema Veche" nr. 131/august 2006.

298. Ralu, Filip – „Dezinformare și imbecilizare". În: „Jurnalul Național"/27 martie 2006.

299. Popa, Dorin – *Ibidem.*

300. De Fleur, Melvin L. – *Teorii ale comunicării de masă*, Iași, Editura Polirom, 1999.

301. Gheorghe, Virgiliu – *Ibidem.*

302. Guillebaud, Jean-Claude – „Cuvântul acesta care țâșnește". În: „Observator cultural" nr. 336/august 2006.

303. Castells, Manuel – „Noile media de masă individuale". În: „Le monde diplomatique", august 2006.

304. Thompson, John B. – *Media și modernitatea*, Filipeștii de Târg, Editura Antet, 2002.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Document

Tudor Arghezi – legendă și adevăr în biografie

C. POPESCU-CADEM

Este cunoscută discreția, poate chiar zgârcenia, cu care poetul *Cuvintelor potrivite* a vorbit și a scris despre sine. Mărturisirile autobiografice rămase de la el se rezumă la câteva date asupra familiei, consemnate în scurte interviuri, unde mai degrabă a învăluit decât a afirmat ceva sigur despre ascendența lui, făcând-o de fiecare dată cu sfială sau ezitare ca în fața unui fapt și pentru el incert și încărcat de mister.

Cel mai „norocos" dintre cei ce i-au solicitat lămuriri în acest sens a fost, se pare, Horia Oprescu[1], căruia Tudor Arghezi îi declara într-o convorbire din 1956: „am să precizez câteva date, ca în buletinul biroului de populație... m-am născut în București la 21 mai (sf. Constantin și Elena) 1880. Am fost singurul copil al lui Nae Theodorescu, originar din Cărbunești, Gorj. Tata se ocupa cu munca câmpului. Dar fiind deștept (oltean!), la bătrânețe a fost funcționar într-o mică bancă. Pe bunică-meu îl chema Toader. Era de meserie cojocar și căciular. A trăit peste o sută de ani și a fost un crai și jumătate până la adânci bătrânețe".

Aceste date de stare civilă (care, după cum se va constata curând, conțin prea puțin adevăr și multe inexactități), ca și confesiunile făcute fiului său, Baruțu T. Arghezi[2], aveau îndrituirea, venind din sursă directă, să se impună ca definitive pentru această parte a biografiei argheziene. Cu toate acestea, prin confruntarea datelor, a celor sigure (extrase din actele de stare civilă) cu cele declarate de Arghezi însuși în diferite ocazii, rezultă că poetul avea sumare cunoștințe despre familia și ascendenții săi. Astfel s-ar putea explica, în parte, abundența de greșeli pe care o întâlnim în declarațiile făcute diverșilor publiciști sau în mărturisirile de familie.

În urma unor minuțioase cercetări arhivistice, efectuate asupra mitricelor bisericești de născuți, de căsătoriți și de decedați din suburbiile parohiale Sfinții Voevozi, Biserica Enei, Biserica Hanu-Colței, Pitar Moș, Icoanei și din multe alte mahalale învecinate lor, precum și a inventarelor și registrelor de stare civilă din fosta circumscripție de galben a Bucureștilor din veacul al XIX-lea (între anii 1840 și 1900), am cules date de stare civilă privitoare la presupusa familie a lui Tudor Arghezi.

Documentul principal de la care am pornit a fost, desigur, actul lui de naștere, descoperit de noi, în 1974, pe care-l reproducem aici:

Registru stării civile [Notat ulterior]
Pentru născuți N[umăr] i[nregistrare] 839 / 10.v.1956
Ss.indescifrabil
Int[rat] cu nr. 834697 / iii.1956.14
Ss. indescifrabil
Nr. curent]
542

[Prenumele] Ion
[Fiul lui] Nae
[Numele] Theodorescu
[Profesia] Comersant
[Copil] Legitim
[notat ulterior]: Schimbat numele din Theodorescu în Arghezi, iar prenumele din Ion în Tudor, conform Aetului de schimbarea numelui nr. 44 din 9 Mai 1956, înregistrat la Comitetul Executiv al Sfatului Popular al Raionului Stalin, în baza deciziei nr. 385 din 16 aprilie 1956, dată la direcția G[enera]l[ă] a miliției D.e.p. Reg. Nr. 23494 din 9 mai 1956. [ștampila oficiului Stării civile]

Din anul una mie opt sute optzeci, luna mai[,] ziua douăzeci și patru[,] la ora douăsprezece și jumătate din zi. Act de nașterea copilului Ion[,] de sex masculin[,] născut în București[,] [i]eri la ora șase a.m.[,] în casa părinților săi din suburbia Icoanei str[ada] Țărani nr. 46, fiu legitim al D[omnu]lui Nae Theodorescu de ani treizeci și unu[,] comersant[,] și al D[oam]nei Maria[,] de ani optsprezece după declarațiunea făcută de tatăl care ne[-]a prezentat copilu[l]. Martori au fost D[om]nu[l] Theodor Vrabie de ani treizeci și șase, comersant din str[ada] Romană no. 92[,] și D[om]nu[l] Petrache G. Meschianu de ani douăzeci și șase, funcționar din str[ada] Țărani, nr. 27[,] care au subscris acest act după ce li s[-]au citit împreună cu noi și cu declarantul. Constatat după lege de noi Dimitrie Brăescu[,] ofițeru[l] Stări[i] Civile din București[,] circumscripția II.

[notat ulterior]: Conf. Adresei 16841/1967, sector București
Declarantul: ss. Nae Theodorescu
Martori: ss. Theodor Vrabie și P.G. Meschianu

Arghezi Tudor a încetat din viață la 15.VII.1967 la București. Actul nr. 1026
Reg[istrul] de decese
Ziua 1, luna iulie, anul 1970.
ARHIVIST
Ss. indescifrabil.
În registrul arhivelor
Statului 875/1969.

Plecând de la acest act funciar și mergând pas cu pas pe firul datelor conținute de el, am ajuns la constatări divergente, în mare măsură, în raport cu mărturisirile autobiografice ale poetului. Cercetările noastre au dus de asemenea la considerarea că există două cupluri de părinți, manifestate în două planuri paralele, urmărite pe două piste ce nu se întâlnesc scriptic.

Dar să ne oprim mai întâi la data nașterii: din acest înscris reiese clar că ziua în care poetul a venit pe lume este 23 mai (1880) și nu 21 mai (de Sfinții Constantin și Elena), cum a declarat tot timpul Tudor Arghezi. Scriitorul s-a născut la ora 6 dimineața, ca fiu „legitim", de religie ortodoxă, căruia i s-a dat numele Ion, în casa părinților săi Nae și Maria Theodorescu, din str. Țărani, suburbia Icoanei.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Luând urma genitorilor săi, menționați în acest act oficial, domiciliați pe str. Țărani nr. 46, am dat în scripte, într-adevăr, de cuplul domestic Nae Theodorescu și soția sa Maria (născută Iliescu). Nicolae (Nae) Theodorescu s-a născut în București, str. Occidentului nr. 50, la 30 august 1850, iar Maria Iliescu a apărut pe lume la 29 octombrie 1858, în capitală, în mahalaua Ceuș David. Părinții lui Nae Theodorescu sunt Theodor (Ion Theodor) și Maria Theodorescu, ambii bucureșteni, domiciliați pe str. Colțea, unde tatăl, Tudor, de profesie cojocar, avea, se pare, atelier și prăvălie. Acesta se stinge din viață în anul 1862, lăsându-și fiul, pe Nae, orfan la vârsta de doisprezece ani. Părinții Mariei Iliescu sunt Ion și Maria Iliescu, mari proprietari de imobile și de terenuri pe strada Țărani și în împrejurimi, amândoi din București. Ion Iliescu mai era cunoscut și cu numele de Niță Birjaru (cum apare și-n acte), deoarece avea multe trăsuri pe piață, mânate de surugii tocmiți cu plată, iar la grajduri, unde avea mulți cai, slugărea o mulțime de servitori.

La data căsătoriei (18 aprilie 1875), Nae Theodorescu avea vârsta de 25 de ani și era de profesie sergent major în escadronul de jandarmi călări al capitalei, condus de căpitanul D. Tulea. Maria Iliescu era minoră, avea doar șaisprezece ani și jumătate. Tatăl ei, Ion (Niță) Iliescu (zis Birjaru) o înzestrează cu o importantă dotă, între care și un corp de case, situat pe aceeași proprietate de pe str. Țărani (actuala stradă Aurel Vlaicu). Reproducem actul de căsătorie (nr. 83), din registrul Stării Civile pe anul 1875, al Primăriei de galben, circumscripția a II-a, din București, al soților Nae și Maria Theodorescu, cei care figurează în actul de naștere al poetului T. Arghezi:

Religia ortodoxă

Nae Theodorescu cu domnișoara Maria Iliescu ambii juni

Nr. 83

Din anul una mie opt sute șaptezeci și cinci, luna aprilie, ziua optsprezece, la ora patru după amiază.

Act de căsătoria domnului Nae Theodorescu, în etate de douăzeci și cinci de ani, flăcău, sergent major în jandarmi călări, născut în București, la anul 1850, luna august, și domiciliat în suburbia Biserica Enei, strada Colțea [nr. 50], fiu major al decedatului Theodor și al Doamnei Maria Theodorescu, domiciliată în strada Occidentului [nr. 50], care a fost presinte și a consimțit la această căsătorie cu domnișoara Maria Iliescu, în etate de șasesprezece ani trecuți, june, născută în București, la anul 1850 și opt, luna octombrie, și domiciliată în suburbia Icoana, strada Țărani nr. 22, fiică minoră a Domnului Ion Iliescu și a Doamnei Maria Iliescu, domiciliați cu fiica lor, care au fost presenți și au consimțit la această căsătorie. Cei de față, contractanți și părinți contractanți, ne-au declarat că au făcut un contract dotal de căsătorie, care se află depus la Tribunalul Ilfov, secția III civilă, spre legalizare, după cum se constată din certificatul acelui Tribunal cu nr. 3204, din șaptesprezece ale curentei.

Actele preliminare sunt: ...

(urmează șirul tuturor actelor anexate la dosar).

Am extras partea esențială din contractul dotal în care se arată că: „Maria Iliescu primește cu ocaziunea trecerii în căsătorie cu sergentul major N. Theodorescu suma de lei noi douăsprezece mii una sută cincizeci și unu bani și cincizeci %, 12151,50%, compusă din trusou și un imobil situat în suburbia Icoana, strada Țăranilor, culoarea galbenă".

Tatăl sergentului (decedat în 1862) apare în act numai cu numele Theodor, care era numele de familie. În realitate el se numea Ioan Theodor (Ioan Sin Theodor) devenit apoi Ioan Theodorescu. La un an și patru luni de la căsătoria celor doi, Nae Theodorescu și Maria Iliescu, apare primul copil, o fată, Maria, născută la 17 august 1876 (act Nr. 770). Peste doi ani și jumătate, se naște un băiat, Gheorghe, în ziua de 29 ianuarie 1879 (act Nr. 104). Ambii copii sunt declarați la Oficiul de Stare Civilă de către bunicul lor, Ion (Niță) Iliescu. În amândouă actele de naștere, ale celor doi copii, profesia tatălui lor, a lui Nae Theodorescu, este cea de sergent major. Între timp, înainte de nașterea fiului său Gheorghe, sergentul părăsește domiciliul conjugal, pretextând că soția sa i-a necinstit căminul și i-a insultat grav demnitatea lui de soț prin plecarea, prin dispariția ei de acasă în vreme ce el se afla în campania antiotomană, din anii Războiului pentru Independență (1877 – 1878). Acest pretext devine argumentul decisiv în procesul de divorț intentat consoartei sale înaintea Tribunalului de Ocol din Tulcea, oraș unde se detașase cu serviciul militar, ca să-și piardă, probabil, urma din capitală și ca soția lui, neștiind unde se află el, să nu poată fi prezentă în instanță, la înfățișarea cerută, ea fiind declarată de Nae Theodorescu, în cererea de despărțire, ca dispărută de acasă, cu „domiciliul necunoscut". După câteva ședințe, Tribunalul de ocol din Tulcea, acceptând în procedură doar un singur martor al reclamantului, pe un anume Vasile Minculescu, acceptând și absența, din nou, a pârâtei (care, după cum stăteau lucrurile, habar nu avea de acțiunea de divorț a soțului ei), constatând că reclamantul care a luat cuvântul, a susținut că „în anul 1877 – 1878, plecând în campania Rezbelului cu Turcii, conform datoriei sale de militar, soția sa s-a făcut nevăzută, încât nu mai știe nici până astăzi de urma ei; că această lipsă de la domiciliul conjugal constituie pentru el o insultă", admite cererea de divorț a reclamantului Nicolae Theodorescu „de profesiune militar, domiciliat în orașul Tulcea", și cu sentința nr. 50, dată în ședința din 12 februarie 1883, „Declară desfăcută căsătoria dintre el și soția sa pârâta Maria Theodorescu (născută Iliescu)". Sentința aceasta se bazează doar pe declarațiile false ale reclamantului și ale martorului său mincinos, fiindcă altminteri lucrurile stau exact invers, sergentul major fiind cel care a părăsit domiciliul conjugal, din cine știe ce motive. Altfel e greu de acceptat că Maria Theodorescu, fiică de oameni foarte înstăriți, la mare cinste în suburbia lor, mamă a unei fetițe de un an și câteva luni și însărcinată din nou tocmai în perioada incriminată, să-și ia lumea în cap și să plece în cine știe ce aventură, dispărând pur și simplu de acasă când soțul ei era pe frontul antiotoman! Cu atât mai mult cu cât documentele cercetate dovedesc că sergentul major Nae Theodorescu nu a făcut menționata campanie. Anuarul armatei pe anii 1877 – 1878 arată că cele două escadroane de jandarmi (unul în capitală și celălalt la Iași) au rămas mobilizate pe loc pentru a asigura paza. Nae Theodorescu a obținut divorțul fără cheltuieli de judecată, prezentând o dovadă de pauperitate. După proces, urma lui se pierde. Nu se știe câtă vreme a mai rămas la Tulcea. Mai aflăm câte ceva despre el în anul 1892, când fiica lui, Maria, se căsătorește cu un anume Dumitru Niculescu, cizmar, și când ea îl declară în acte pe tatăl său, Nae Theodorescu, „funcționar" și îi indică domiciliul la ea acasă, pe str. Țărani nr. 42. Fosta lui soție, Maria Iliescu, se recăsătorește în 1889 cu un Petre Constantinescu, de meserie dulgher constructor. Ea avea să moară la 26 iulie 1895 și a fost înhumată la Cimitirul Sfânta Vineri. Era în etate de 37 de ani.

După acest expozeu, am ajuns de unde am plecat, la actul de naștere al poetului. Acum se impune întrebarea firească: dacă cei doi s-au despărțit, prin părăsirea domiciliului conjugal de către Nae Theodorescu, în anul 1878, cum a apărut pe lume, în 1880, copilul Ion N. Theodorescu? Și cine sunt cei doi Theodorescu, Nae și Maria, din înscrisul de naștere, care au coincidențe biografice aproape identice cu perechea divorțată? Pentru că e

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

cât se poate de limpede că cei doi soți despărțiți nu mai puteau să-i fie, în anul 1880, părinți! Actul de naștere al poetului pare să destăinuie câte ceva și să indice o altă pistă de cercetare. Astfel, în acest act, tatăl nu mai este sergent major ci „comersant". Copilul Ion nu mai e declarat la Starea Civilă de bunic (ca ceilalți doi copii dinaintea lui, Maria și Gheorghe), ci de tatăl său care semnează înscrisul, numai că iscălitura sa nu este a sergentului major, pe care o cunoaștem din dosarul de căsătorie. Mama pruncului, Maria, are 18 ani, spre deosebire de Maria Theodorescu (născută Iliescu) care trebuia să aibă acum, la nașterea lui Ion N. Theodorescu, 22 de ani. Numele străzii e același dar nu și numărul casei. Înseamnă atunci că acest document conține date incongruente adevărului și că avem de-a face cu un fals în acte publice; că există un alt Nae Theodorescu, omonim perfect al sergentului major de jandarmi călări, cunoscut, poate, sau rudă cu acesta, care a avut o legătură erotică, și nelegitimă, cu o anume femeie, a cărei identitate nu se cuvenea să fie dezvăluită. Aceasta îi naște un copil, un băiat, care trebuia declarat la Starea Civilă. Cum totul s-a întâmplat în aceeași circumscripție, a II-a, a culorii de galben, și cum probabil, cunoștea bine situația matrimonială și vârsta sergentului, acest alt Nae Theodorescu a înscris copilul în registrul de născuți al Primăriei la adresa jandarmului Nae Theodorescu, uzând și de însemnele lui civice. Doar profesia este diferită, declarantul fiind însuși tatăl care este „comersant", cum și era într-adevăr după cum o să vedem. Și astfel pruncul de sex masculin e înregistrat oficial ca fiind legitim și ortodox. Mama adevărată este obnubilată sub un alt nume și în actele oficiale ale poetului ea va figura peremptoriu cu onomasticonul Maria, Maria Theodorescu. Ba mai mult, substituirea de persoană și însușirea numelui Mariei Theodorescu de către mama lui naturală, ce se numea cu totul altfel, a mers până acolo cu consemnul conspirativ stabilit de către genitorii lui nelegitimi, încât poetul, în correspondență cu cea care i-a dat viață, îi trimitea scrisorile pe numele Maria Theodorescu (sic!), deși în acte el o declara pe aceasta din urmă decedată, așa cum și era în realitate, deoarece Maria Theodorescu (născută Iliescu) de pe str. Țărani, fosta soție a jandarmului, murise, cum am văzut în 1895, deci stihuitorul și părinții lui necăsătoriți cu oșteau bine tot ce se întâmplase în familia sergentului, fiind, se vede treaba, în relații strânse și cu consimțământul sau nu al acestora au înregistrat pe noul lor născut cu datele lui Nae și ale Mariei Theodorescu de pe str. Țărani!

Cine sunt atunci adevărații părinți?

Tudor Arghezi a declarat întotdeauna, în interviurile acordate cu atâta parcimonie, că e singurul copil la părinți. Poetul însă a mai avut doi frați, doi frați vitregi: pe unul în descendență paternă și pe celălalt pe linie maternă. Pe amândoi i-am cunoscut personal, în mod direct, în vara și în toamna anului 1975. Cu ambii ne-am întreținut colocvial pe marginea considerentelor de familie. Primul frate, după tată, se numea Nicolae N. Theodorescu, fusese militar de carieră, ofițer de cavalerie, și era, la data când l-am cunoscut, locotenent-colonel în retragere, în vârstă de 67 de ani. Știam de existența lui dintr-un articol de ziar, publicat de el în „România Liberă", în 1972, și de la unii cunoscuți ai săi, care ne-au scris. Acest frate al lui Tudor Arghezi este al doilea fiu al lui Nae Theodorescu, din a doua căsătorie a acestuia. S-a născut la Slatina, la 14 martie 1908, cu 28 de ani mai târziu decât poetul. S-a căsătorit, tânăr ofițer de cavalerie, în 1937, cu profesoara Sofia Constantinescu, fiica preotului din Mărăcineni – Argeș, unde i-am trecut pragul casei. Pe colonel l-am vizitat de două ori. Foarte afabil și dornic de a stabili cu probitate adevărul, a stat de vorbă cu noi ceasuri în șir, depănând amintiri de familie, din viața tatălui și a fratelui său, poetul, coroborate cu fotografii din albumul său și cu un dosar de acte. Cu reînvierea atâtor amintiri, cu documentele pe care le avea, cu cele aflate de noi la Arhivele Naționale din municipiile București și Pitești și în arhiva Primăriei Hârsești – Argeș, precum și din rememorările unor martori vârstnici ai acelor vremuri, am reconstituit, cât de cât, viața misteriosului Nae Theodorescu, tatăl poetului și al colonelului.

Fratele scriitorului deținea în arhiva familiei sale un extras de naștere al părintelui său pe baza căruia, în ziarul „România Liberă", din 20 octombrie 1972, la rubrica „Zigzag", preciza că tatăl său, Nae Theodorescu, s-a născut la Craiova, și nu la Cărbunești, la 7 ianuarie 1859, în enoria bisericii Sfântul Ilie. Părinții acestuia sunt: Tudor (numele de botez, adică prenumele) Cojocaru (meseria și profesia) și Bălașa, mamă.

În confesiunile sale familiale, colonelul ne-a mărturisit că tatăl lui, Nae Theodorescu, în tinerețe, după ce s-a stabilit la București cu mama sa Bălașa, după decesul lui Tudor Cojocaru, părintele lui, a intrat ucenic la o cofetărie și a devenit cofetar, fiind luat la parte, apoi a deschis pe cont propriu o prăvălie de dulciuri la șoseaua Kiseleff, devenind „Comersant". Aceasta se întâmpla în jurul anului 1878, când s-a născut poetul (1880) și când în actul lui de născuți apare profesia tatălui, adică a lui Nae Theodorescu, de „Comersant", așa cum era în realitate. Întețind cercetările, utilizând destăinuirile colonelului, i-am descoperit în unele acte din arhivele bucureștene pe cei doi, pe Nae Theodorescu și pe mama sa Bălașa. Mai întâi am dat de existența lui Nae Theodorescu în *Anuarul Bucurescilor* (începând cu anul 1883, când apare primul volum). Apoi l-am întâlnit într-o petiție (nr. 32.393, din 30 oct. 1881) adresată Primăriei Comunei București, în care cere să i se legalizeze o „Dovadă" de scutire a stagiului militar. Motivarea scutirii e consemnată pe verso de către „Comisarul verificator la fața locului", care constată că „tânărul Nae Theodorescu este unicul fiu al Doamnei Bălașa Theodorescu văduvă, și că prezența sa (lângă mamă) este indispensabilă". Cererea a fost aprobată la 12 ianuarie 1882. Așadar, în acest timp, când se naște poetul T. Arghezi (în 1880), Nae Theodorescu, tatăl lui, din actul de naștere, nu era căsătorit. El se însoară pentru prima dată în 1883, an în care îi moare mama. Bălașa s-a stins la 13 ianuarie 1883 și în actul ei de deces (Nr. 80 din 15 ianuarie 1883) e înregistrată cu numele Bălașa Tudoran Cărbunescu, așa cum o declară fiul ei. Era în etate de 58 de ani, născută la Craiova, în 1825, văduvă, de profesie „muncitoare" și a murit în casa în care domicilia cu fiul său în suburbia „Cișmelei, str. Kiseleff", acolo unde se afla și cofetăria. Nae Theodorescu se declară „cofetar" din aceeași casă și semnează N. Thodorescu, ca în toate documentele din acest timp, mai pe urmă va iscăli N. Theodorescu. În actul de naștere al poetului semnătura este N. Teodorescu și e total diferită de aceea a lui N. Thodorescu, deci asistăm cu certitudine la un fals, e clar că declarantul e altcineva!

În același an, 1883, la 1 septembrie, în vârstă de 24 de ani, Nae Theodorescu se însoară pentru prima dată, în comuna suburbană a capitalei, Băneasa-Herăstrău, cu Anastasia (Zoe) Petrescu, de ani 17 (născută în București la 12 iunie 1866, Act nr. 803), fiica unui mare comerciant și proprietar, Gh. Petrescu, cu cârciumă în mahalaua Cărămidari și cu întinse terenuri în Băneasa (Act nr. 21, din 1 septembrie 1883). Mirele se declară ca fiu major al Domnului Tudoranu Cojocaru și al Doamnei Bălașa Tudoranu. Înscrisul constată că cei doi „se căsătoresc acum fiecare pentru prima oară" și că ginerele a primit ca zestre prin foaia dotală Nr. 1243/1883 suma de trei mii de lei dintre care o mie șapte sute în numerar, ceea ce reprezenta pentru vremea de atunci o sumă mare, leul românesc fiind evaluat în aur. În contractul dotal el se subscrie N. Thodorescu, ca și în înscrisul nupțial. Cu suma primită ca zestre din partea socrului său, Gh. Petrescu, el își permite să înscrie firma cofetăriei pe numele lui,

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

la 17 septembrie 1884, la Tribunalul Ilfov Nr. 49, depunându-şi semnătura tot cu numele de N. Thodorescu.

După câtiva ani, cam prin 1900, el se stabileşte la Piteşti. Aici devine arendaş, luând cu chirie moşii cuprinse între Şerboieni şi Hârşeşti, Ciobani, Martalogi (Argeş), până spre Teleorman. Poate în acest fel s-ar putea eventual susţine afirmaţia lui T. Arghezi care declara că „tata se ocupa cu munca câmpului". În comuna Martalogi, unde îşi alesese reşedinţa, a ctitorit o biserică împreună cu Anastasia, prima lui soţie. Aceasta s-a stins de o boală galopantă, la Bucureşti, în etate de 40 de ani, la 19 ianuarie 1906. A fost adusă şi înmormântată în cimitirul bisericii din Martalogi. Cu Anastasia, Nae Theodorescu nu a avut copii. În această epocă, începând cu acest an nefast, 1906, el devine şi acţionar al celei mai importante bănci din Piteşti (fiind membru fondator), Banca Populară Piteşti, prima în judeţ, înaintea Băncii Naţionale şi a Băncii Piteşti (patronată de liberali). De-acum încolo el va semna numai N. Theodorescu.

În 1907, la un an de la moartea primei soţii, se căsătoreşte la 25 februarie, în comuna Martalogi, cu grecoaica Vasilichia Delibacali, în vârstă de 26 de ani, fiică de negustor din Brăila. Din această însoţire a rezultat cel de-al doilea lui fiu, colonelul de cavalerie de mai târziu. În timpul răscoalei ţărăneşti din 1907, era arendaş la Hârşeşti şi pentru că s-a purtat bine cu sătenii, conacul lui a fost singurul cruţat de focul răzbunării. Îi ajuta pe ţărani cu bani din bancă, scoşi pe numele lui, şi-i împrumuta cu dobânzi mici. Era supranumit „Boierul". După ce prin anul 1910 ia cu arendă moşia Şerboieni, fiind în vârstă de 60 de ani trecuţi, se retrage la Piteşti şi devine funcţionar permanent al Băncii Populare, care era o societate anonimă pe acţiuni. Aici îndeplineşte rolul de administrator delegat (conducând „Comisia pentru probleme agrosilvice"), pe care o deţine până la moarte. Între 1913 – 1918, abandonând agricultura, deschide o fabrică de ceramică şi de teracotă la încrucişarea străzilor Lascăr Catargiu cu Viilor, utilizând maşini acţionate manual. În jurul anului 1918, el cedează fabrica unui muncitor al său destoinic, Manea Gheorghe, zis Nicu, care-i dă amploare şi începe să producă şi sobe, de unde Augustin Z.N. Pop, în cartea sa *Din istoria culturii argeşene*, 1965, a ajuns la concluzia ridicolă că Nae Theodorescu a fost „sobar" la Piteşti. Tot în această carte, la pagina 75, A.Z.N. Pop, gafând în continuare, îi atribuie lui T. Arghezi o obârşie argeşeană, prin tatăl lui, considerându-l pe Nae Theodorescu ca fiind originar din Piteşti şi derivând numele Arghezi din Argeş, întocmai ca poetul.

În anul 1920, îl găsim pe Nae Theodorescu înregistrat la tribunalul Argeş, secţia I, actul nr. 131, din 30 august (Arhivele Naţionale Piteşti) cu firma „Import şi Export", cu sediul pe str. Egalităţii, nr. 38, unde era proprietarul unui mare corp de case. Era foarte înstărit, era bogat, respectat şi trecea printre bărbaţii de seamă ai urbei Piteşti drept un om de vază. Din avuţia lui s-a înfruptat şi poetul, căruia tatăl său i-a cumpărat atunci o motocicletă cu ataş, englezească, cea mai scumpă marcă, H. Davidson, pentru a putea veni cât mai des la Piteşti, de unde pleca încărcat cu tot felul de bunătăţi şi cu importante sume de bani pe deasupra, după relatările fratelui său, colonelul. De altfel, după convingerea acestuia, Nae Theodorescu a avut o permanentă preocupare ca fiul său, T. Arghezi, să fie bine îndestulat şi îngrijit. În legătură cu geneza poeziei *Tatălui meu*, în care poetul îşi înfierează tatăl pentru abandon şi pentru nepăsare, pentru suferinţe materiale, cauzate de indiferenţa paternă, colonelul ne-a explicat, aflând chiar de la tatăl său (şi al poetului), că într-o zi din anul 1896, pe când Nae Theodorescu trecea pe Calea Victoriei, îl zăreşte pe fiul său, pe adolescentul de numai 16 ani T. Arghezi, la o cafenea, stând la o masă cu Al. Macedonski, bând cafele şi fumând, picior peste picior. Nae Theodorescu s-a supărat şi acasă şi-a admonestat fiul, reducându-i şi din subvenţii, ceea ce l-a determinat pe tânărul mâniat să scrie poezia infamantă *Tatălui meu*.

Desen de Theodor Pallady

În anul 1928, în urma unei maladii de cord, după o scurtă suferinţă, Nae Theodorescu, în vârstă de aproape 70 de ani, moare la Piteşti, în ziua de 12 noiembrie, într-una din casele sale de pe strada Egalităţii, la nr. 33. Este adus şi îngropat, la dorinţa lui expresă, în capitală, la 16 noiembrie 1928, la Cimitirul Colentina-Reînvierea (figura T12, locul 313). Poetul a asistat la înmormântare. El declara, în interviul citat, lui Horia Oprescu: „Tata... a murit prin 1930". Din mărturia colonelului a reieşit că cei doi fraţi, Ion N. Theodorescu (T. Arghezi) şi Nicolae N. Theodorescu (proaspăt sublocotenent) au stat unul lângă altul în timpul oficiului divin. T. Arghezi avea atunci 48 de ani, cu un an înainte îi apăruse primul volum de versuri *Cuvinte potrivite* (în 1927), iar fratele său, Nicolae, era în vârstă de 20 de ani şi abia absolvise şcoala de ofiţeri de cavalerie. În destăinuirile sale colonelul a făcut remarca, de maximă importanţă, că fratele său, poetul, venise însoţit de o femeie în etate, cam de 70 de ani, pe care a prezentat-o drept mamă a lui. Vârstnica nu era alta decât Rozalia Arghezi. Aşa a aflat, mărturiseşte colonelul, atunci, în tinereţe, cine era mama fratelui său, care, dintr-o legătură amoroasă cu tatăl lui, cu Nae Theodorescu, în anii 1878 – 1880, a adus pe lume pe scriitor. În familie nu se vorbise despre ea decât foarte voalat, Nae Theodorescu, ca şi poetul, fiind în această privinţă de o extremă discreţie, de o circumspecţie criptică. Tot atunci junele cavalerist a înţeles că poetul mai are, după mamă, încă un frate, care poartă numele Alexandru.

După opt ani de la înmormântare, la decesul celei de a doua soţii, la 27 aprilie 1936, mama colonelului, Vasilichia, care se stinge la Bucureşti, osemintele lui Nae Theodorescu sunt deshumate la 28 aprilie 1936 şi incinerate, la 29 aprilie, la crematoriul „Cenuşa", împreună cu rămăşiţele pământeşti ale celei

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

de-a doua consoarte, care își exprimase această ultimă dorință. Urna (nr. 3417) a contopit cenușa celor doi soți. Colonelul Nicolae N. Theodorescu a ținut să precizeze că fratele său, poetul, nu s-a prezentat nici la deshumarea nici la incinerarea părintelui său, deși fusese anunțat din timp.

Fratele lui T. Arghezi ne-a înmânat, la încheierea convorbirilor noastre, un extras de moarte al tatălui său și o fotografie a acestuia, care ilustrează o izbitoare și relevantă asemănare între Nae Theodorescu și poet (pe care le-am publicat în revista „Manuscriptum" Nr. 3/1975, p. 149).

La îndemnul colonelului, după acest mănunchi de prețioase informații, i-am făcut, în toamna aceluiași an, 1975, o vizită celuilalt frate vitreg al scriitorului, lui Alexandru Arghezi-Pârvulescu, avocat pensionar, domiciliat în comuna Buftea de lângă București. Avocatul era atunci în etate de 84 de ani și locuia împreună cu soția sa Elena (născută Mârzea) într-o casă impunătoare, situată într-o curte întinsă, cu poarta la șoseaua principală. Era o zi caldă și senină a lunii octombrie (1975) și când am ajuns începea să amurgească.

Foarte suspicioși, ca toți vârstnicii, soții Arghezi-Pârvulescu ne-au primit în curte, înaintea ușii, cu multă rezervă, fără să ne invite în casă. Vădit incomodați de scopul vizitei noastre, în special avocatul, cu toate că, după spusele lor, și alți cercetători le călcaseră de-a lungul anilor pragul, ei au răspuns, la început, rugăminților noastre cu zgârcenie, foarte laconici și bănuitori. Apoi și-au mai dat drumul la limbă, mai ales consoarta gazdei. Alexandru Arghezi-Pârvulescu repeta întruna că el a dat tot ce-a avut ca amintire de la mama sa și de la fratele său, poetul, (acte, scrisori, fotografii etc.); că o mare parte dintre toate acestea sunt în posesia lui Șerban Cioculescu, pe care-l cunoștea de mult, din anturajul lui T. Arghezi, și care-l vizitase de multe ori; că o parte se află la Academie.

Până-n cele din urmă, am auzit din gura lor ceea ce ne interesa, ceea ce era esențial, și anume că:

1. El, Alexandru Arghezi-Pârvulescu, este frate bun, după mamă, după Rozalia Arghezi, cu poetul Tudor Arghezi.

2. Numele de familie Arghezi, pe care scriitorul și l-a luat, nu este un pseudonim literar, ci unul real, este onomasticonul familial al mamei lor, Rozalia Arghezi, stihuitorul nefăcând altceva decât să înlocuiască numele de familie al tatălui (Theodorescu) cu cel de Arghezi, al mamei, transformându-l pe primul în diminutivul hipocoristic Tudor, cum se numea bunicul patern.

3. Rozalia Arghezi, mama celor doi frați vitregi, era născută cam prin 1861 într-o localitate de lângă Brașov, Sechelisban, din părinții Ion Arghesi[3] și Sofia. Ea a venit în București cam prin 1878, avea atunci 17 ani, și s-a angajat, după practica ardelencelor, fată în casă la băcanul Manole Pârvulescu de pe Calea Victoriei, patronul vestitei băcănii „Steaua României", din capătul Șoselei Kiseleff, la cișmeaua Mavrogheni, unde se învecina cu prăvălia în care era cofetar Nae Theodorescu. Din apropierea acestuia de Rozalia Arghezi, care-i frecventa cofetăria, a rezultat copilul Ion Nae Theodorescu (poetul de mai târziu, T. Arghezi), care a rămas cu mama sa în casa lui Manole Pârvulescu. Avocatul ne-a declarat că l-a cunoscut bine pe Nae Theodorescu, căruia poetul i-a zis întotdeauna „tată", așa cum Rozaliei Arghezi i s-a adresat numai cu apelativul „mamă". Avocatul știa de celălalt frate vitreg de la Pitești, pe care l-a cunoscut când poetul l-a luat până acolo cu motocicleta într-o vizită la tatăl lui. Apoi s-au mai văzut de câteva ori.

4. Alexandru Arghezi-Pârvulescu s-a născut la maternitatea spitalului „Filantropia", la 4 ianuarie 1891, și a fost înregistrat acolo și apoi la Starea Civilă cu numele de Alexandru Rozalia Ion Arghesi, nelegitim. Mai târziu, peste zece ani, în 1901, băcanul Manole Pârvulescu îl recunoaște oficial ca fiu în fața tribunalului, fără însă să legalizeze și căsătoria cu Rozalia, care a rămas permanent o Arghezi, deși ea își zicea Pârvulescu, sau, uneori, Maria Theodorescu. Avocatul a învățat la Colegiul Sfântul Sava (unde avea să urmeze cursurile liceale și Eliazar, primul copil al lui T. Arghezi, din întâia căsătorie), absolvind apoi Facultatea de Drept. În tot acest timp a locuit cu mama lui, cu Rozalia, în casele lui Manole Pârvulescu și la multe alte adrese. După moartea băcanului, la sfârșitul războiului, în 1918, ea a locuit în continuare cu Alexandru, chiar și după căsătoria lui, în 1920, cu Elena Mârzea. Rozalia a fost, cum a fost și ca mamă, o bunică bună față de nepoții săi. Ea i-a crescut pe cei trei copii ai poetului, pe Eliazar, mai ales, din prima căsătorie, cea cu Constanța Zissu, pe Mitzura și pe Baruțu din cea de-a doua, fiind luată de poet la el acasă.

5. În vârstă de 82 de ani și într-o avansată stare de scleroză, senilă și grav bolnavă, Rozalia Arghezi a fost internată, în 1943, de avocat, cu consimțământul poetului, la Spitalul de Boli Mintale din Bălăceanca – Ilfov, unde a și murit. A fost înhumată acolo, în cimitirul comunal. Nici poetul, nici avocatul nu au mai vizitat-o și nici nu au fost la înmormântare. Soția avocatului, nora Rozaliei, a mai spus că Eliazar, care-i purta multă recunoștință pentru că-l crescuse ea, a încercat, într-una din vizitele lui în țară, venind de la Paris, să descopere mormântul ei din Cimitirul de la Bălăceanca, dar nu a mai găsit nici o urmă din el.

Maliția oasă, soția avocatului, Elena Pârvulescu, a ținut să remarce că poetul nu s-a purtat bine cu Rozalia, comportamentul lui filial lăsând mult de dorit, că a folosit-o ca pe o bonă la copii și că la Mărțișor a trebăluit-o în gospodărie ca pe o slujnică. Și mai rău s-a purtat cu ea, cu Rozalia, nora ei, Paraschiva, a doua soție a poetului, care, până la urmă, tocmai la bătrânețe, a îndepărtat-o de acasă, instalând-o într-o cameră cu chirie pe o stradă, Alunișului, din apropierea Mărțișorului, de unde fiul ei Alexandru a luat-o și a dus-o la spital

Înzestrați cu un asemenea bagaj informativ, am purces imediat la verificarea, prin cercetări arhivistice, a acestor date comunicate de soții Pârvulescu. Explorările noastre s-au îndreptat în primul rând spre arhiva maternității „Filantropia", aflată la Arhivele Naționale ale Municipiului București. Un scurt istoric al Spitalului Filantropia ne informează că maternitatea acestui așezământ sanitar a luat ființă în anul 1883, cu scopul declarat de a veni în ajutorul femeilor nevoiașe și, mai ales, al celor nemăritate, ca să nască sub control medical. De aceea se află aici, aproape în exclusivitate, internate femei nemăritate de condiție modestă, ca slujnice, guvernante, fete în casă, menajere, venite din toate colțurile țării și angajate în capitală, așa cum e cazul Rozaliei Arghezi, din Ardeal (mama poetului), al Anei Keller (mama lui Camil Petrescu) din Galați sau al Mariei Vișan (mama lui G. Călinescu) din Olt.

Pe Rozalia Arghezi o întâlnim pentru prima oară internată în „Institutul de Maternitate Filantropia" la 26 noiembrie 1889 (Dos. Nr. 29, 1889, Tableta V, fila 844). Datele din fișa ei medicală, luate la internare, sunt:

„Numita Rosalia Arghesi, părinții Ioan și Sofia. De ani 28, starea civilă: necăsătorită; născută la Brașov, de naționalitate *germană* (sic!), de religiune catolică, de protecțiune Austro-ungară, de profesie menajeră, domiciliată în București, str. Sculpturii Nr. 18 (unde a locuit și poetul – N.N.). Intrată la 26 noiembrie 1889 ora 1:30 a.m. A născut la 27 noiembrie 1889, ora 7:15 a.m. Copilul de sex masculin, numele Alexandru. Ieșită la 7 decembrie".

Așadar, a venit la maternitate noaptea la 1:30 (a.m. însemnând „ante meridianum", înainte de amiază) și a născut a doua zi la ora 7 și un sfert dimineața. În fișa sa se mai precizează

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

la „Observațiuni" că este la a patra naștere („Facerea a IV-a"), că „s-a făcut extracția fătului" și că acesta e „în greutate de 3505 grame". Tot la „Observațiuni" este prezentat un cursus onerum ventris, ca să zicem așa, de către ginecologul de serviciu:

„Rozalia Argheș Quartipară, a 9-a lună, prima facere normală, copilul trăiește, a 2-a abort în a 4-a lună, gemilară (adică gemeni), a 3-a abort în a 2 1/2 lună". Deci prima sarcină a fost dusă până la capăt, copilul era în viață (nu putea fi altul decât viitorul mare poet, T. Arghezi), pe a doua și pe a treia sarcină le-a încheiat cu avort („abort", cum corect se spunea înainte, din latinescul *abortus*); sarcina a patra a transformat-o într-un făt căruia i-a pus numele Alexandru. Acesta a fost imediat declarat la Starea Civilă (în Reg. de N. 3651, vol. 16, 1889, act de naștere Nr. 6108):

„Alexandru Rozalia Arghizi (sic!), fiu natural al Rozalia Ioan Arghezi (sic!), de ani 28, menajeră, născut la 27 noiembrie 1889, în București, la Institutul Filantropia, catolic, austro-ungar. Martori au fost: Alexandru Andreescu, intendent al spitalului și Mihail Brebulea, servitor la maternitate".

Tatăl (natural și nedeclarat) era băcanul Manole Pârvulescu cu care ea a coabitat tot timpul, până la decesul lui din 1918. Înapoiată acasă, la 7 decembrie 1889, în casa băcanului de pe strada Sculpturii nr. 18, unde domicilia de câțiva ani cu primul ei fiu, cu Ioan N. Theodorescu, și cu proprietarul prăvăliei „Steaua României", M. Pârvulescu, Rozalia este îndoliată, în a optsprezecea zi de la nașterea băiatului, de moartea lui Alexandru. Actul de deces (Nr. 5661, din 14 decembrie 1889) arată că Alexandru Rosalia Ion Arghezi, de 18 zile, a murit la 14 decembrie 1889, ora 2 post meridianum, în casa din str. Sculpturii nr. 18, suburbia Manea Brutaru. Martori au fost: Cristea Cristescu, de 27 de ani, zidar, din aceeași casă, și Cristache Vasile de 70 de ani, dulgher, de pe aceeași stradă, nr. 16. Copilul a fost îngropat la cimitirul Sfânta Vineri. Înseamnă că nu a fost botezat catolic, deoarece n-ar fi fost primit în necropola ortodoxă.

În 1891, Rozalia se internează din nou, la 4 ianuarie (Arh. Naț. Institutul Maternitate Filantropia, Dos. Nr. 35, fila 10 și Dos. 40, fila 9, 1891). Aici, naște în aceeași zi, noaptea, un alt băiat căruia îi pune numele tot Alexandru. Foaia ei medicală dezvăluie că:

„Rozalia Arghizi (sic!), din părinții Ioan și Sofia, de ani 29, născută în 1861, nemăritată, născută în Sechelizban (Transilvania). Domiciliată în București str. Visarion nr. 9, de națiune Germană (sic!), de religiune catolică, protecțiune Austro-ungară, de profesie menajeră. Intrată la 4 ianuarie anul 1891, ora 6:30 p.m. a născut la 4 ianuarie 1891, ora 10:45 p.m., ieșită 14 ianuarie, sexul masculin, Alexandru". La „Observațiuni": „Quintipară" (adică a 5-a naștere), greutatea copilului 3490 grame. Numărul facerilor: „Prima, a patra și a cincea normală; a doua sarcină gemelară în 4 luni și a 3-a avort în a 3-a lună". Tot aici se află grafiată, ca și în fișa precedentă, lista cu lenjeria și îmbrăcămintea cu care ea s-a internat. Inventarul bogat și variat arată că Rozalia era o femeie cu o bună situație materială. Aceasta se datora, evident, relației ei de coabitare cu băcanul, tatăl copilului. Copilul a fost declarat a doua zi, la 5 ianuarie 1891, la Starea Civilă cu numele de „Alexandru Rozalia Ion Arghesi", nelegitim, de naționalitate austro-ungară, de religie catolică (Act Nr. 189, din 5 ianuarie 1891, Arh. Naț. București Serv. Starea Civilă). El este ultimul vlăstar al Rozaliei, avocatul de mai târziu, și a fost recunoscut, după zece ani, de către tatăl său natural înaintea oficialităților administrativ-juridice, la data de 16 august 1901, prin decizia de adopțiune nr. 10, a Curții de Apel, Secția I, București. La data înfierii, mama și fiul ei locuiau împreună cu Manole Pârvulescu, pe strada Liniștei nr. 51, un alt domiciliu dintre multele pe unde s-au perindat cu băcanul, care avea numeroase proprietăți. Ce este de remarcat este faptul că ea se declară în acte de naționalitate germană și doar de protecție austro-ungară. În mărturiile lui, avocatul ne spusese că mama sa și a poetului cunoștea bine, din familie, cele trei limbi: germana, maghiara și româna, și că atât el cât și fratele său, stihuitorul T. Arghezi, învățaseră bine, de la ea, și puteau vorbi și germana și maghiara.

Poetul a avut, indubitabil, ca și Rozalia Arghezi, ca și Alexandru Arghezi, conștiința apartenenței la același grup hematic, constituind împreună cu mama și cu fratele său o trinitate arghezian fundamentată pe relația lor consanguină. În scrisorile expediate din Elveția, în anii 1906 – 1910 (publicate de Barbu Cioculescu în cartea sa *Tudor Arghezi. Autoportret prin corespondență*, Ed. Eminescu, 1982), T. Arghezi se declară net din același sânge cu Rozalia și cu Alexandru. În epistola din 7 ianuarie 1909, el scrie negru pe alb și subliniază cu roșu:

Dulce mamă,

Primește cele mai bune urări învăluite în cele mai largi doruri pe care ți le trimite cel ce te iubește mai puternic și mai frumos, deopotrivă cu Alexandru, pe lumea asta în care cei mai scumpi sunt întotdeauna cei de un sânge (sic!) *și* de o nădejde (subliniat cu roșu – N.N.). *Vă sărut pe obraji, pe frunte și pe mâini și sărută pentru mine pe Eliazar, la locul unde-i bate inima.*

Al d-tale în veci Iosif

Adresându-se fratelui său, Alexandru, la aceeași dată, 7 ianuarie 1909, îl chestionează asupra sentimentelor lui filiale; excerptăm:

Dragul meu Alexandru,

[...] *Nu e așa că te căznești cât poți să bucuri pe mama, cu inima ta bună?*

Sărută pe mama și pe Eliazar.

Iancu

Deși poetul trimite scrisorile pe numele Maria Theodorescu, la adresele unde ele ajung a locuit numai Rozalia Arghezi cu fiul ei Alexandru Arghezi-Pârvulescu, împreună cu Eliazar și uneori cu băcanul de care ea nu s-a despărțit niciodată până la moartea lui din 1918, mai cu seamă că Manole Pârvulescu îl înfiase, din 1901, pe Alexandru, care acum, când i se adresează scriitorul, el împlinise vârsta de nouăsprezece ani.

În studiul introductiv, intitulat „Fragmente dintr-o biografie", la pag. 47, cap. II, „Către cei de-un sânge și de-o nădejde", Barbu Cioculescu scrie: „Familia lăsată acasă, în București, este alcătuită din mama sa, cea adevărată sau adoptivă, din fratele mai mic și din fiul său, Eliazar. Scrisorile, pe diferite adrese, dintre care cea mai statornică este str. Dreptului nr. 18, sunt adresate Mariei Theodorescu, pe care datele existente o dădeau stinsă din viață cu un deceniu mai înainte. Numele fratelui mai mic este Alexandru, Alecu, al cărui nume de familie (Arghezi-Pârvulescu – N.N.) apare pe singura carte poștală trimisă în exclusivitate lui".

Dacă poetul i se adresează fratelui său, Alexandru, cu numele de familie Arghezi, și acesta locuia cu mama lui, cu Rozalia Arghezi, căreia scriitorul îi declară iubire filială profundă cu formula de adresare „Dulce mamă" și îi vorbește ei, Rozaliei, despre cei „de același sânge", atunci nimic nu mai este de demonstrat.

În ceea ce privește adresantul de pe plicurile lui T.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Arghezi venite din Elveția cu numele de Maria Theodorescu, trebuie spus că este vorba desigur de un consemn de familie, pentru cauze numai de membrii ei ştiute; unul dintre motive ar putea fi, cu siguranță, cel al relațiilor cu cunoscuții de pe aceeași stradă sau din aceeași curte, Rozalia trebuind să aibă un statut de legitimitate, mai ales în relațiile oficiale cu poșta; scriitorul expedia deseori pachete cu numele său, Iosif N. Theodorescu, substituind-o pe Rozalia Arghezi cu Maria Theodorescu (cea din actele oficiale) ca adresant. Dacă ar fi vorba de Maria Theodorescu, soția sergentului, moartă de mult, atunci trebuie spus că ea nu a locuit, de la naştere (din 1858) şi până la moarte (în 1895), decât pe strada Țărani, fiind unica Marie Theodorescu din arondisment. Or, adresele la care scrie poetul sunt toate ale adevăratei sale mame, ale Rozaliei Arghezi, la unele dintre ele locuind chiar şi el, scriitorul.

Prima adresă, unde a domiciliat Rozalia, a fost, după cum am văzut, pe Calea Victoriei, la nr. 132, acolo unde se afla vestita băcănie „Steaua României" a patronului Manole Pârvulescu. Această adresă este foarte importantă pentru biografia poetului, pentru copilăria lui, esențială pentru clarificarea peremptorie a natalității şi obârşiei sale. De la numărul 132 de pe Calea Victoriei, unde se afla băcănia de lux „Steaua României", a lui Manole Pârvulescu, unde era angajată ca menajeră tânăra Rozalia Arghezi, şi până la cofetăria lui Nae Theodorescu (sau Thodorescu cum se iscălea el) de la Şoseaua Kiseleff, rondul I, nu erau decât câțiva paşi (date extrase din *Anuarul Bucurescilor* pe anul 1883, când apare primul volum, şi celelalte pe următorii ani). Băcanul era născut în Bucureşti la 1852, iar cofetarul la Craiova în 1859. Între cei doi, între cele două prăvălii, în dimensiunea spațială dintre cele două adrese atât de apropiate, juna nemțoaică (am văzut deja că Rozalia Arghezi se declara în acte a fi de origine germană), în vârstă, în 1879, de 18 ani, îşi preumbla grațiile ei feminine, stârnind interesul erotic al cofetarului, în etate, atunci, de 20 de ani. Fătul rezultat este magnanimul scriitor de mai târziu. Copilul născut din această relație amoroasă a rămas la mamă, la Rozalia Arghezi, în casele băcanului Manole Pârvulescu de pe Calea Victoriei nr. 132 – 134. De aceea este funciarmente valoroasă această adresă, pentru că prin ea putem stabili cu exactitate pe genitorii reali ai arghezianului poet. Şi există pentru această demonstrație un document căruia, la timpul cuvenit, nu i-am acordat atenția meritată, un act din arhiva familiei Arghezi, pus la dispoziție, cu multă vreme în urmă, la 13 martie 1980, de către fiica poetului, D-na Mitzura Arghezi. Este vorba despre un modest, în aparență, bilet de vaccinare a copilului „Ioan Thodorescu" (sic! Întocmai cum se semna cofetarul atunci, între 1878 şi 1895), eliberat de Serviciul Sanitar al Capitalei, la 22 octombrie 1883. Îl reproducem în întregime:

SERVICIUL MILITAR AL COMUNEI BUCURESCI
culoarea de galben, secțiunea I

BILET DE VACCINARE

Subscrisul medic comunal la coloarea de galben, secția I, adeverează printr-aceasta că Ioan Thodorescu din această comună, suburbia Popa Cosma, strada Victoriei nr. casei 132, în etate de 3 ani este vaccinat cu bun succes, după cum se şi arată prin semnele indelebile ce poartă pe braciu.

Medic comunal Dima
Anul 1883, luna octombrie 22

Documentul este, aşadar, categoric şi exhaustiv; copilul Ion Thodorescu nu e altul decât ulteriorul Tudor Arghezi, fiul cofetarului (al „comersantului") Nae Theodorescu (Nae Thodorescu, cum se iscălea în tinerețe); era în etate de 3 ani, după cum arată medicul constatator, fiindcă se născuse în 1880 (la 23 mai) şi locuia pe strada Victoriei (Calea Victoriei) la nr. 132, exact acolo unde domicilia Rozalia Arghezi, mama sa, şi unde venise pe lume el, viitorul mare poet. Orice alt comentariu este de prisos.

Lărgind şi intensificând cercetările referitoare la viața Rozaliei Arghezi, am dat curs informațiilor primite de la avocatul Alexandru Arghezi-Pârvulescu, cel de-al doilea fiu, şi am făcut investigații, în arhiva Spitalului de Boli Mintale din Comuna Bălăceanca, județul Ilfov, nu departe de Bucureşti. Aici, am reuşit să-i găsim, la 15 ianuarie 1976, dosarul ei de pacient, nr. 220, din 20 octombrie 1943, cu numele de internare Pârvulescu Rozalia. A fost adusă de fiul ei, de avocatul Alexandru Pârvulescu, care a însoțit-o şi care a ajutat-o să răspundă la întrebările puse de „Procesul Verbal de Primire", el fiind şi cel care a semnat în locul ei. Ea se declară de naționalitate română (sic!) şi de confesiune ortodoxă, (sic!) în vârstă de 82 de ani, născută în 1861; ultimul domiciliu în Bucureşti, str. Alunişului nr. 69. Această stradă se află, din investigații pe teren, în apropierea Mărțişorului lui Tudor Arghezi. Cel mai important punct al formularului este, în ceea ce ne interesează în mod acut, numărul 9, cel referitor la copii; la care ea răspunde că are doi copii în viață (sic! „doi copii, trăiesc"). Unul era cu ea, lângă ea, Alexandru, iar celălalt, absentul, era desigur poetul, care n-a catadixit să vină, deşi până atunci Rozalia locuise la el, sau în apropiere de el. T. Arghezi avea atunci 63 de ani şi se afla în plină vitalitate. Cu toată senilitatea avansată, ea nu greşea, mai cu seamă că Alexandru îi stătea alături şi o ajuta să răspundă deschis. Ştia carte, avea patru clase primare, citea şi scria bine. Diagnosticul la internare este complex, din „Foaia de Observațiuni Medicale" reiese că suferea de inimă, de bronşită cronică, şoldul stâng deplasat lateral, în afară, din cauza coloanei vertebrale, scolioză dreapta, scleroză avansată. Răspunde la întrebări prompt, atentă la tot ce e în jur. Uită datele prezente. Mulțumeşte mereu frumos. Calculul de cifre defectuos. În rest facultăți bune. Afectivitate diminuată. Se plimbă prin curte şi apoi îşi cârpeşte din lucruri, dovedind preocupări ale profesiei de menajeră. Se plânge că e bătrână şi că degeaba mai trăieşte. În iarna şi în primăvara anului 1944, cordul o lasă din ce în ce, nu mai mănâncă şi nu prea se mai scoală, scăzând vizibil în greutate. Părăsită şi uitată de toți, în ziua de 3 iulie 1944, sucombă prin colaps cardiac, după ce se anemiase foarte mult, ajungând la 30 de kilograme. A murit fără nimeni din familie în preajmă! Cei doi fii ai săi, Alexandru Arghezi-Pârvulescu şi Tudor Arghezi, au uitat-o şi au abandonat-o voit, fără să se intereseze în vreun anume fel de soarta nefericitei lor mame. Lui Alexandru Pârvulescu i s-a anunțat ştirea decesului mamei sale printr-o telegramă la Buftea. Dar avocatul nu s-a prezentat! A trimis o scrisoare de mulțumire (care s-a păstrat la dosar), urmată până la 29 iulie 1944 de trei mandate poştale în sumă de şase mii de lei, pentru cheltuieli de spitalizare şi de înhumare, rugând administrația ospiciului ca „obiectele incomplete de pe listă să fie împărțite săracilor". Atât! Rozalia a fost înmormântată în curtea spitalului, ca apoi, după câțiva ani, când cimitirul de aici a fost desființat, osemintele ei, ca şi ale tuturor celorlalți abandonați de familie, să fie depuse într-o groapă comună, din cimitirul satului, în curtea bisericii de peste drum. Aşa se explică de ce Eliazar, primul copil al poetului, venit în țară prin 1965, a încercat în zadar să afle mormântul Rozaliei Arghezi, al bunicii sale care l-a crescut. Poetul, oricum, cu voia sau fără voia lui, cu ştirea sau fără ştirea ei, i-a preamărit numele ei de familie, cu care el şi-a pecetluit în nemurire opera, ca o dovadă definitivă de filială devoțiune. Dacă s-a considerat mai puțin un Theodorescu, nume la care a renunțat, el s-a afirmat întotdeauna ca un Arghezi. Chiar prenumele său Ion, dat la

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

naștere, este sub specie argheziană, așa era botezat bunicul său, tatăl Rozaliei. Apoi a reieșit un hibrid, din numele de familie al celor doi bunici, din partea tatălui și din cea a mamei, a rezultat Tudor Arghezi. De altfel poetul și-a ascuns totdeauna descendența maternă. Ca să nu se știe că numele Arghezi e un nume de familie autentic, care trimitea la Rozalia Arghezi, a declarat că e un derivat de la râul Argeș, destăinuire făcută, culmea, tocmai fiului său Baruțu (într-un interviu publicat în revista „Luceafărul", lunile martie, aprilie 1960), care știa bine de unde vine numele Arghezi.

Cei mai buni prieteni ai poetului din tinerețea cea mai fragedă și familiarii cei mai apropiați au cunoscut-o pe mama poetului și au scris despre ea în memoriile lor, precum Gala Galaction, Vasile Demetrius și N.D. Cocea[4]. Dintre ei, V. Demetrius și, mai puțin, G. Galaction au stat în gazdă cu chirie „la mama lui Theo", la „Rozalia Arghesi".

Strălucitul istoric literar Șerban Cioculescu, unul dintre apropiații lui Tudor Arghezi, care a cunoscut-o personal în casa poetului, în special la Mărțișor, unde îl vizita deseori, înainte de a o elogia postum în finalul unui articol intitulat „Omagiu postum", publicat în revista „Ramuri" (Nr. 4, 15 aprilie 1983, pag. 6) scrie: „Rozalia Arghesi este mama poetului și a lui Alexandru Pârvulescu, frați uterini de un sânge și de o nădejde". Iar mai spre încheiere arată că a cunoscut-o vizitându-l, când copiii lui Arghezi, Mitzura și Baruțu, erau prunci, începând cu anul 1928 sau 1929. Am luat și masa împreună, mai târziu, la Mărțișor; ea ședea la celălalt capăt al mesei, între cei doi copii, supraveghindu-le buna ținută, dar nu scotea o vorbă. Avea un statut de domesticitate. Afară de vechii prieteni ca Demetrius, Galaction și Cocea, care știau că e mama lui Arghezi, ceilalți o credeau o nemțoaică la copii".

Pe lângă cei doi frați vitregi, unul din partea tatălui (colonelul Niculae N. Theodorescu) și celălalt din partea mamei, uterin (avocatul Alexandru Arghezi-Pârvulescu), poetul a mai avut un frate, un „frate de lapte" (sic!), cum a zis chiar el, pe pictorul Jean Steriadi[5], născut în același an cu Tudor Arghezi (în 1880), în 29 octombrie, cu cinci luni mai mic decât scriitorul. Într-un interviu acordat, în octombrie 1966, preotului Gh. Cunescu (autorul mai apoi al monografiei Gala Galation, 1982) și publicat de acesta în revista „Convorbiri literare", Nr. 10, din 30 mai 1972, p. 2, poetul declara (după întrebarea interlocutorului – „Cum adică ați fost frați de lapte?"): „Adică am supt amândoi, și Steriadi și eu, țâțele aceleiași doici. Iar doica era mama mea" (sic!).

Gh. Cunescu: Cum s-a ajuns la această situație?

T. Arghezi: Foarte simplu. Mama lui Steriadi, cucoană mare, mă rog din familia franțuzească Honël, când l-a născut pe Jean, nu l-a alăptat ea, așa cum făceau toate cucoanele. L-a dat la laptele mamei mele, care mă avea și pe mine, de câteva luni. Biata mea mamă făcea și ea ce putea și pe unde putea, pentru copilul ei, cam nedorit, care eram eu.

Gh. Cunescu: Aveați doar tată și mamă?

T. Arghezi: Aveam și nu aveam. Tata nu era cu mama. O părăsise după nașterea mea. Am terminat și eu cu el la 11 ani. Mama avea necazurile ei. Nu puteam să stau la ea. Mai avea un copil (sic! – acesta era Alexandru Arghezi, fratele uterin, precizăm noi).

Fără voia lui, poetul, cu toată prudența cu care învăluie în mister personajele și numele lor, are incredibile scăpări din vedere și ne comunică exact ce nu a dorit și anume că mama sa era Rozalia Arghezi, care, trupeșă și robustă, își oferea serviciile de doică, pe lângă cele de menajeră, ceea ce nu era cazul Mariei Theodorescu, femeie bogată și fără nici o naștere la data aceea, a anului 1880, deoarece fostul ei soț, după cum am văzut, sergentul major de jandarmi Nae Theodorescu abandonase domiciliul conjugal încă din toamna anului 1878.

Tatăl, cofetarul Nae Theodorescu, nu a părăsit-o pe mama poetului, pe Rozalia, la nașterea acestuia, cum afirmă el, ci, doar, nu a luat-o în căsătorie, ea rămânând mai departe menajeră la Manole Pârvulescu, în casele de pe Calea Victoriei, Nr. 132, unde se afla băcănia „Steaua României", iar Nae Theodorescu a rămas cu cofetăria lui la aceeași distanță, de câțiva pași de ea.

Tudor Arghezi declară că la vârsta de 11 ani nu a mai putut rămâne la mama sa, deoarece ea „mai avea un copil". Evenimentul se întâmpla, așadar, printr-un simplu calcul aritmetic (1880 + 11), exact în anul 1891, când se naște Alexandru Rozalia Ion Arghezi, fratele său matern, fapt ce indică în mod cert identitatea mamei poetului: Rozalia Arghezi.

Vrând mai mult să învăluie, decât să dezvăluie, poetul a proferat adevăruri decisive. Datele din acest interviu, aproape unice în destăinuirea lor, ieșite chiar din mărturia directă a autorului, sunt probe vii ale identificării mamei sale și ele nu fac altceva decât să confirme veridicitatea demonstrației noastre.

În încheierea celor expuse până acum se impune o singură concluzie: Tudor Arghezi (fost Ion N. Theodorescu) este fiul „legitim" al părinților săi nelegitimi Rozalia Arghezi și Nae Theodorescu, „comersant", cofetar, arendaș, bancher, fabricant și om de afaceri.

Poetul este rodul unei iubiri clandestine dintre o ardeleancă (nemțoaică? unguroaică? românca?) și un oltean (din Craiova, cu ascendenți, probabili, în Cărbunești – Gorj); iar, după locul nașterii, Tudor Arghezi este bucureștean.

Note:

1. „Tudor Arghezi despre sine și despre arta sa", „Tânărul scriitor", nr. 12, 1956, pp. 3, 4, 5.

2. Publicate în revista „Luceafărul", numerele din martie și aprilie 1960.

3. Numele de familie al tatălui Rozaliei apare în acte, în majoritatea cazurilor, grafiat Arghesi, cu „s", nu cu „z", declarat așa de către ea, sau, mai degrabă, scris cu „s" intervocalic, pentru „z", de către oficianții publici.

Numele cunoaște, în documente, câteva variante: Arghesi, Argheș, Arghizi și Arghezi, ultima formă fiind adoptată de către poet și de fratele lui. Noi am utilizat forma consacrată de poet, folosind variantele doar în citatele din acte.

4. În acerba și teribila polemică dintre Tudor Arghezi și N.D. Cocea, din luna martie a anului 1916, purtată în revistele „Cronica" și „Facla", N.D. Cocea îl atacă pe poet și în privința mamei sale și a nelegitimității lui ca fiu natural: „În sfârșit, articolul (lui Arghezi, N.N.) pomenește de prostituție, pornografie și de servitori, cât timp copiii naturali ai mamei lui Tudor Arghezi (sic!) trăiesc încă din fărâmiturile ospețelor lui Bogdan Pitești". („Facla", Anul IV, Nr. 10, 6 martie 1916, p. 131)

5. Cu pictorul Jean Steriadi, T. Arghezi a fost și coleg de clasă la gimnaziul Cantemir Vodă, până în clasa a III-a (inclusiv) când poetul a rămas repetent.

(Articol apărut în revista „Manuscriptum" nr. 2/1975, pp. 157 – 162, refăcut în întregime)

Din vol. *Document în replică*, în curs de apariție la Editura Biblioteca Bucureștilor

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Catalog

Florin ȚURCANU, *Mircea Eliade. Prizonierul istoriei*

Traducere din franceză de Monica Anghel şi Dragoş Dodu, cu o prefață de Zoe Petre, Editura Humanitas, Bucureşti, 2005, 672 p.

Florin Țurcanu analizează itinerariul unui intelectual european împărțit între temporalități discordante: cel dinainte de 1945, care așteaptă sosirea unui om nou și cel de după, recunoscut, apoi contestat...

Bogata biografie pe care Țurcanu o consacră lui Eliade are scopul de a „lămuri situația" cu ajutorul întregii documentații astăzi disponibile: în afară de miile de pagini datorate lui Eliade însuși (cu o puternică doză de scriitură și rescriere despre sine), bibliografia care îi este consacrată, arhivele românești, numeroase corespondențe, interviuri. Proiectul este foarte bine dus la capăt.

(François Hartog – „Le Monde")

Georgeta FILITTI, *Călătorind în timp cu... Mihail Kogălniceanu, Nicolae Iorga, Ion C. Filitti, Nicolae Suțu, Ion Bălăceanu, Victor Slăvescu, Enric Winterhalder, Dumitru Seceleanu, Aureliu Popescu, Familia Moruzi, Familia Caragea, străini în țările române, grecii din România, români din Grecia, români din exil, Matila Ghyka*

Editura Pegasus Press, Bucureşti, 2006, 322 p.

Când privești istoria ca summa faptelor predecesorilor, vezi țesându-se un uriaș văl de lanțuri biologice. Un număr nesfârșit de oameni s-au născut, au trăit, s-au stins. Ei constituie canavaua fără de care lumea n-ar fi de înțeles, fără de care pe această pânză amorfă nu s-ar fi putut naște și dezvolta personalitățile. Broderia mai simplă ori mai rafinată, mai proeminentă ori mai lineară pe care o surprinzi pe această țesătură a trecutului e opera personalităților, a elitelor, a celor altfel decât ceilalți. (Autoarea)

Marshall MCLUHAN, *Texte esențiale*

Antologie şi cuvânt înainte de Eric McLuhan şi Frank Zingrone, ediția a II-a revizuită, traducere din limba engleză de Mihai Moroiu, Editura Nemira, Bucureşti, 2006, 608 p.

Antologie de texte selectate din toate lucrările lui Marshall McLuhan, din corespondență, din articole şi din conferințele publicate

În esență, stilul neobişnuit al prozei lui McLuhan recurge la juxtapunerea discontinuă a aforisticelor şi spiritualelor lui „sondări" – termen prin care înțelege formulări cu valoare de investigație. Abordarea critică în vederea obținerii sensului este o formă artistică în sine. Părerea că McLuhan aparține unei categorii – speciale – de artişti nu este greu de susținut. Colaborarea lui cu Harley Parker ne lasă să bănuim că el însuși se considera întrucâtva un artist. (Eric McLuhan)

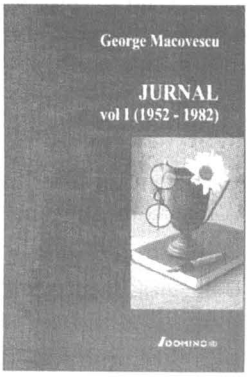

George MACOVESCU, *Jurnal*, vol. I (1952 – 1982)

Cuvânt înainte de acad. Florin Constantiniu, notă asupra ediției şi note de Mioara Anton, Editura Dominor, Bucureşti, 2006, 320 p.

... jurnalul lui George Macovescu are o triplă însemnătate, ce decurge din întreita ipostază a autorului: comunistul ilegalist, devenit un critic al „socialismului real", mai ales în varianta „comunismului național"; diplomatul cu rosturi înalte, culminând cu funcția de ministru al Afacerilor Externe (1972 – 1978), şi omul de litere, ajuns președinte al Uniunii Scriitorilor (1977 – 1981)...

Istoricul, dar mai ales istoricul literar, va culege date la fel de valoroase din acest jurnal despre viața obștii scriitoricești, dezbinată de conflicte şi tensiuni, generate fie de atitudini de principiu – exista o „stângă" şi o „dreaptă" ce se confruntau cu violență – ca şi de orgolii şi veleități, alunecând în meschin şi derizoriu. (acad. Florin Constantiniu)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

N. IORGA, *Istoria Românilor.* Volumul VIII – *Revoluționarii*
Academia Română – Filiala Iași, Centrul de Istorie și Civilizație Europeană, volum îngrijit de Georgeta Filitti, Editura Enciclopedică, București, 2006, 321 p.

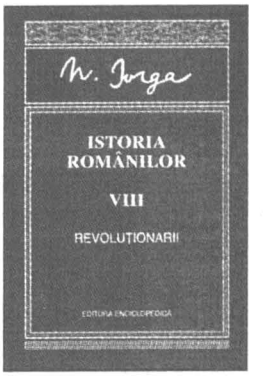

... Cel pentru care istoria înseamnă cunoașterea trecutului omenirii întemeiată pe mărturii are în opera lui Nicolae Iorga, mai cu seamă în sinteze, un îndreptar unic. El încearcă pe rând sentimentul că nu știe nimic și trebuie să învețe totul, apoi senzația lui déjà vu, *încât lectura rămâne permanent incitantă, atrăgătoare, plină de sugestii pentru consultarea altor titluri, ale sale și ale altora, indicate infrapaginar. Perfecțiunea demersului lui Iorga rezidă poate în acea definiție dată de istoricul francez H. Marrou istoriei și care îi înveșmântează atât de bine personalitatea: „una din cele mai de seamă vocații căreia i se poate consacra un om".* (Georgeta Filitti)

Ion BRAD, *Printre oamenii Blajului*
Editura Buna Vestire, Blaj, 2006, 591 p.

... orice intelectual lucid, care iubește istoria și limba română, orice spirit creator, chemat să-și împărtășească și altora luminile dobândite în școli și universități, cu alte cuvinte, simplificând, orice român din Ardeal, dar și din toate celelalte provincii românești, care și-au pus pe frunte cununa Marii Uniri din 1918, are dreptul să se considere un fiu spiritual al Blajului. Iar eu mă declaram fericit să știu că și blăjenii de azi împărtășesc această formulă a conștiinței de sine românești...

Jaroslav PELIKAN, *Tradiția creștină. O istorie a dezvoltării doctrinei*
III Evoluția teologiei medievale (600 – 1300)
Traducere de Silvia Palade, Editura Polirom, Iași, 2006, 359 p.

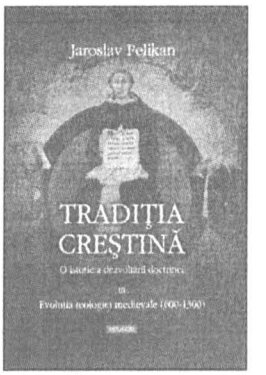

Perioada cuprinsă între anii 600 și 1300 reprezintă pentru gîndirea creștină a Apusului o epocă de reevaluări și precizări ale unor doctrine rămase neclarificate în epocile anterioare și de răspunsuri doctrinare la probleme noi. Teme fundamentale ale creștinismului – raportul dintre natură și har, dintre har și liberul arbitru, paradoxul dreptății și milei lui Dumnezeu, prezența reală a lui Hristos în Euharistie, cinstirea Fecioarei Maria – revin în actualitate, fiind analizate atît pe baza revelației biblice și a tezaurului patristic, cît și beneficiind de dezvoltarea gîndirii filozofice... (Polirom)

Liviu GRĂSOIU, *Emil Giurgiuca, sub povara vremurilor*
Editura Vestala, București, 2006, 160 p.

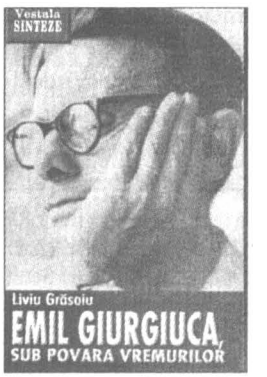

... Emil Giurgiuca s-a manifestat întotdeauna (din câte știu) ca un tip distins, rezistent la intemperiile istoriei, a cărui coloană vertebrală nu cunoștea decât poziția verticală, nu și unghiurile mai mult ori mai puțin ascuțite. Altitudinea morală nu se cuvine ignorată. A avut fibră și vocație de lider al generației, a strâns lângă sine nume care, în anii 30 – 40, nu însemnau nimic, dar dădeau statornicie și culoare poeziei transilvănene. Le-a adunat producțiile într-o antologie ce a făcut epocă, lămurind intelectualitatea timpului că și în Transilvania se scria o literatură modernă, rezultată din filtrarea vechilor tradiții prin experiențele de ultimă oră...

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Dezvoltarea Colecțiilor al Bibliotecii Metropolitane București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Repere

„Oltul Cultural“

Nina VASILE

Din Slatina primim „Oltul Cultural“, un periodic editat de Direcția Județeană Olt pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național. Profilul acestei reviste este unul predominant istoric: conține date, informații și dezvăluiri memorabile pentru ultima sută de ani prin părțile României și, desigur, ale Olteniei, cu prelungiri până în epoca lui Traian dar și în cele mai recente probleme ale lumii precum consumul de droguri pe plan mondial; are o secvență de cuprindere fotografică a evenimentelor artistice din județul Olt sau cu participare oltenească (Ansamblul „Romanați“ Caracal la Târgul Meșterilor Populari de la Muzeul Satului Bucovinean), dar și o pagină de divertisment prin lectura epigramelor lui Nicolae Topor, puțină muzică („Receptarea muzicii, act creator“ – Luminița Oprescu), artă plastică (Tabăra de Creație Plastică „Plaiuri dobricenene“ – Mihai Petrescu), ceva știință („Savantul Petru Poni“), și chiar etnografie („Repere macedonene“ – Carmen-Maria Nedelea). Acesta ar fi, pe scurt, „Oltul Cultural“. Lipsește cumva literatura? O secțiune care, probabil, nu poate fi epuizată într-o pagină care să cuprindă cultura literară din Olt. Am fi fost curioși...

Să revenim: paginile „Oltului Cultural“ încep cu aniversarea celor 90 de ani ai lui Florea Stănculescu, istoric și profesor, unul dintre oamenii care contribuie la memoria istorică românească, aflăm apoi de prizonieratul sublocotenentului Constantinescu Ilie (cu ocazia împlinirii, în 2006, a 90 de ani de la intrarea României în Primul Război Mondial); din culisele securității, de la Doru Buiculescu, citim despre una dintre „figurile sinistre“ – Teohari Georgescu – care, după ce a comandat mijloace brutale de pedepsire a deținuților politici „vinovați de dezastrul țării“, după ce a sugerat metode medievale de tortură și a îndemnat la împușcarea a sute de țărani care se împotriveau cooperativizării, iar din ordinul lui s-au desființat biserici și s-au lichidat fizic călugări, s-a stins în 1976, „într-un complet anonimat“, „nefiind regretat de prea mulți“. Interesante ni s-au părut dezvăluirile dr. Șerban Milcoveanu despre procesele lui Corneliu Zelea Codreanu, conducătorul Mișcării Legionare și personaj incomod pentru puterile din stat în acel timp: se pare că Armand Călinescu i-a solicitat lui Nicolae Iorga semnarea unei reclamații contra lui Zelea Codreanu. Aceasta a fost semnată în schimbul promisiunii că i se va publica toată opera istorică, literară și publicistică, adică peste 1.000 de cărți. Deși, ulterior, n-a confirmat reclamația, fiind absent de la proces, Iorga a fost astfel, „atacatorul“ celui de la care avea să-i vină propriu-i sfârșit. Plină de mistere este istoria!

Lt. col. Stoica Vasile scrie în „Oltul Cultural“ despre „Traian Împăratul“, o biografie care aduce informații diferite de cele știute în școală: ca fiu adoptat, a întrerupt seria de împărați de origine exclusiv italică, și la rândul lui a avut ca urmaș la tron pe Publius Aelius Hadrianus – cel mai apropiat și mai iubit dintre comandanții care-l urmaseră și slujiseră din Dacia până în Partia.

Despre „Constituția de la 1886 în istoriografia românească“, de inspirație belgiană, cea mai liberală din acea vreme, scrie Doru Neagu, abordând o problematică încă actuală; în concluzie – citând pe Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*: „societatea românească se angaja în viața parlamentară în straie ce nu erau croite pe măsura ei“. Ea începea – spune D. Neagu – o școală – cea a parlamentarismului, apoi a democrației – pe care, din pricina vicisitudinilor istorice, nu a absolvit-o nici astăzi“. Încă în secțiunea istorie, găsim „file din monografia“ Brâncoveni (Constantin Cojocaru), dar și din istoria milenară în care strălucesc podoabele dacice din tezaurul de la Bălănești – Olt (Doru Căpătaru).

Sursele ilustrațiilor: pp. 9 – 12: Jeanine Costescu, *Bucarest à la recherche de son âme/Bucureşti – Spaţii frînte*, Éditions Zoé, 1991; Bujor Nedelcovici, *Lectorul de imagini. Vandalism arhitectural în Bucureşti 1980 – 1987*, INMER, 2006; p. 15: Jean Paris, *Joyce par lui-même*, Éditions du Seuil, 1957; pp. 19, 20, 22: *Bibliothèque Nationale de France*, 2003 – 2004; p. 31: Academia Română, *Dicționarul General al Literaturii Române*, A/B, Editura Univers Enciclopedic, 2004; coperta II: Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, *Dicționarul Scriitorilor Români*, M – Q, Editura Albatros, 2001; coperta III: Internet; coperta IV: Zaharia Stancu, *Antologia poeților tineri*, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II“, 1934.

Sursele citatelor: coperta II: Mircea Malița, *Zidul și iedera*, Editura Cartea Românească, 1977; coperta III: *Antologia poeziei americane*, alcătuită de Ion Caraion, Editura Univers, 1979; coperta IV: Zaharia Stancu, *Antologia poeților tineri*.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendar

februarie 2007

♦ 1 februarie 1907. 100 de ani de la naşterea lui **Oscar Lemnaru**, prozator, traducător (1 feb. 1907 – 17 mai 1968)

♦ 2 februarie 1882. 125 de ani de la naşterea scriitorului irlandez **James Joyce** (2 feb. 1882 – 13 ian. 1941)

♦ 2 februarie 1907. 100 de ani de la moartea lui **Dimitrie I. Mendeleev**, chimist rus (8 feb. 1834 – 2 feb. 1907)

♦ 2 februarie 1917. 90 de ani de la apariţia, la Iaşi, până la 23 martie 1918, a ziarului de front **„România"**, sub conducerea lui Mihail Sadoveanu

♦ 2 februarie 1947. 60 de ani de la naşterea actorului **Vladimir Găitan**

♦ 3 februarie 1757. 250 de ani de la naşterea lui **Constantin-François de Chassebœuf Volney**, poet, istoric, filosof iluminist francez (3 feb. 1757 – 25 apr. 1820)

♦ 3 februarie 1927. 80 de ani de la naşterea lui **Tiberiu Nicorescu**, grafician

♦ 5 februarie 1932. 75 de ani de la naşterea lui **Virgil Ardeleanu**, critic literar

♦ 6 februarie 1857. 150 de ani de la apariţia, la Bucureşti, a ziarului unionist **„Concordia"**, devenit apoi **„Românul"**, condus de C. A. Rosetti

♦ 6 februarie 1932. 75 de ani de la naşterea cineastului francez **François Truffaut** (6 feb. 1932 – 21 oct. 1984)

♦ 7 februarie 1777. 230 de ani de la naşterea lui **Dinicu Golescu**, scriitor, om politic (7 feb. 1777 – 5 oct. 1830)

♦ 7 februarie 1882. 125 de ani de la înfiinţarea, la Bucureşti, de către Bogdan-Petriceicu Hasdeu, a **Societăţii Enciclopedice**

♦ 7 februarie 1907. 100 de ani de la naşterea lui **Mircea Buciu**, artist liric (7 feb. 1907 – 27 feb. 1974)

♦ 7 februarie 1932. 75 de ani de la naşterea eseistului, criticului de artă **Dan Hăulică**

♦ 7 februarie 1932. 75 de ani de la naşterea **Florentinei Cazan**, medievist

♦ 7 februarie 1932. 75 de ani de la naşterea lui **Ion Acsan**, poet, traducător

♦ 8 februarie 1937. 70 de ani de la naşterea lui **Virgil Neagu**, pictor

♦ 9 februarie 1917. 90 de ani de la naşterea coregrafului **Oleg Danovski** (9 feb. 1917 – 21 oct. 1996)

♦ 10 februarie 1837. 170 de ani de la moartea lui **Aleksandr S. Puşkin** (6 iun. 1799 – 10 feb. 1837)

♦ 11 februarie 1657. 350 de ani de la naşterea lui **Bernard Le Bouyer de Fontenelle**, poet, prozator, filosof, dramaturg francez (11 feb. 1657 – 9 ian. 1757)

♦ 12 februarie 1932. 75 de ani de la naşterea artistei plastice **Maria Margareta Nemeş**

♦ 13 februarie 1882. 125 de ani de la moartea lui **Auguste Barbier**, poet francez (29 apr. 1805 – 13 feb. 1882)

♦ 13 februarie 1932. 75 de ani de la naşterea lui **Aurel Covaci**, traducător (13 feb. 1932 – 18 mai 1993)

♦ 14 februarie 1907. 100 de ani de la naşterea lui **Dragoş Vrânceanu**, poet, eseist, traducător, ziarist (14 feb. 1907 – 4 mai 1977)

♦ 14 februarie 1927. 80 de ani de la moartea lui **Constantin Mille**, ziarist, scriitor (20 dec. 1861 – 14 feb. 1927)

♦ 14 februarie 1932. 75 de ani de la naşterea prozatoarei, publicistei **Anca Balaci**

♦ 14 februarie 1937. 70 de ani de la naşterea prozatorului **Dumitru Ţepeneag**

♦ 15 februarie 1857. 150 de ani de la moartea lui **Mihail Ivanovici Glinka**, compozitor rus (1 iun. 1804 – 15 feb. 1857)

♦ 15 februarie 1927. 80 de ani de la naşterea istoricului **Dinu C. Giurescu**, membru corespondent al Academiei Române

♦ 15 februarie 1937. 70 de ani de la moartea scriitorului **Anton Holban** (10 feb. 1902 – 15 feb. 1937)

♦ 90 de ani de la moartea lui **Octave Mirbeau**, scriitor, ziarist francez (16 feb. 1848 – 16 feb. 1917)

♦ 17 februarie 1827. 180 de ani de la moartea lui **Johann Heinrich Pestalozzi**, pedagog elveţian (12 ian.1746 – 17 feb. 1827)

♦ 17 februarie 1932. 75 de ani de la naşterea muzicologului **Doru Popovici**

♦ 17 februarie 1947. 60 de ani de la moartea **Elenei Văcărescu**, scriitoare franceză de origine română (21 sept. 1866 – 17 feb. 1947)

♦ 18 februarie 1907. 100 de ani de la naşterea lui **Traian Herseni**, sociolog, eseist (18 feb. 1907 – 17 iul. 1980)

♦ 18 februarie 1932. 75 de ani de la naşterea regizorului ceh **Milos Forman**

♦ 19 februarie 1887. 120 de ani de la naşterea lui **Traian Gheorghiu**, fizician (19 feb. 1887 – 3 feb. 1968)

♦ 19 februarie 1927. 80 de ani de la moartea tenorului **Traian Grozăvescu** (21 nov. 1895 – 19 feb. 1927)

♦ 20 februarie 1882. 125 de ani de la naşterea lui **Nicolai Hartmann**, filosof, eseist german (20 feb. 1882 – 9 oct. 1950)

♦ 20 februarie 1927. 80 de ani de la naşterea matematicianului, eseistului **Mircea Malița**

♦ 20 februarie 1932. 75 de ani de la apariţia, la Bucureşti, a revistei **„România Literară"**, condusă de Liviu Rebreanu

♦ 21 februarie 1907. 100 de ani de la naşterea lui **Wyston Hugh Auden**, poet, dramaturg american (21 feb. 1907 – 29 sept. 1973)

♦ 22 februarie 1857. 150 de ani de la naşterea lui **Heinrich Hertz**, fizician german (22 feb. 1857 – 1 ian. 1894)

♦ 22 februarie 1977. 30 de ani de la moartea actorului **Marcel Anghelescu** (3 nov. 1909 – 22 feb. 1977)

♦ 24 februarie 1582. 425 de ani de la introducerea **Calendarului Gregorian** de către Papa Grigore al XIII-lea

♦ 25 februarie 1882. 125 de ani de la naşterea lui **Ludwig Anshelm Nordström**, poet, prozator suedez (25 feb. 1882 – 15 apr. 1942)

♦ 25 februarie 1937. 70 de ani de la naşterea lui **Corneliu Buzinschi**, prozator (25 feb. 1937 – mai 2001)

♦ 26 februarie 1907. 100 de ani de la naşterea lui **Ladislav Hanus**, filosof, teolog slovac (26 feb. 1907 – 7 mart. 1994)

♦ 27 februarie 1807. 200 de ani de la naşterea poetului american **Henry W. Longfellow** (27 feb. 1807 – 24 mart. 1882)

♦ 27 februarie 1927. 80 de ani de la înfiinţarea **Fundaţiei „Regele Ferdinand I"**

♦ 28 februarie 1682. 325 de ani de la moartea lui **Alessandro Stradella**, compozitor, violonist italian (1 oct. 1644 – 28 febr. 1682)

♦ 28 februarie 1907. 100 de ani de la naşterea lui **Emilian Stanev**, scriitor bulgar (28 feb. 1907 – 15 mart. 1979)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Informare Bibliografică al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

Centenary – MIRCEA ELIADE 2

Georgeta FILITTI – Bucharest Archives – Broken Spaces 9

Bucharest Metropolitan Library – Patrimony 13

History of the Book – JAMES JOYCE 14

Contemporary Autographs – *Nicolae PRELIPCEANU* 16

The National Library of France (II) 18

EBLIDA Hot News. November – December 2006 – Library and Information Society Issues 21

Gabriela TOMA – Poetry in Life and Life in Poetry – Bucharest Metropolitan Library's Creative Writing Workshop 23

Liviu BUTUC – Short History of Communication in Romania (VII). The Impact of Mass Media (3) 24

C. POPESCU-CADEM – Tudor Arghezi – Legend and Truth in Biography 28

Catalogue 36

Nina VASILE – Review – „Oltul Cultural" 38

Calendar – February 2007 39

REDACȚIA ŞI ADMINISTRAȚIA

Str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1
ABIDOR: Tel./Fax: 316.83.00
Redacția: Tel./Fax: 212.83.11
E-mail: bibliobuc@yahoo.com / Web: www.bmms.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redacția: Ion HOREA (redactor şef), Georgeta FILITTI, Iulia MACARIE (secretar de redacție), Radu VLĂDUȚ

CUPON

ABONAMENT LA
BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: Str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1, Cod poştal 010354, Bucureşti.
Anexez chitanța de plată a sumei de ..... RON în contul dvs.
nr. RO82 RNCB 0072 0497 1003 0001 BCR Sector 1. C.U.I. 10141341.

Asociația noastră ABIDOR şi Biblioteca Metropolitană Bucureşti sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL şi EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poştal, abonamente la revista lunară **BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR**. Prețul unui număr este de 2 RON. Prețul unui abonament anual (12 numere) este de 24 RON.

Tipărit la Tipografia SEMNE '94

Redacția revistei BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

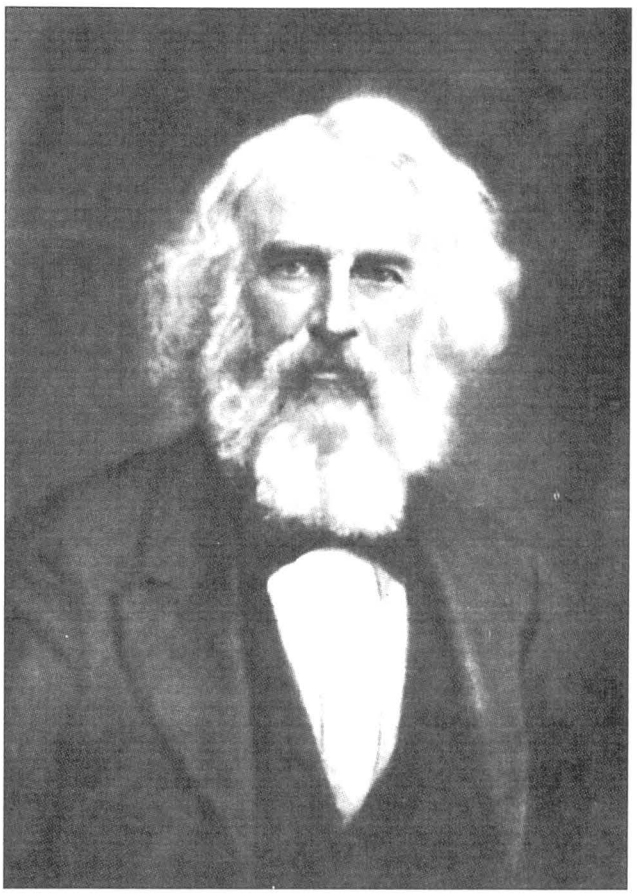

HENRY W. LONGFELLOW

1807 – 1882

200 de ani de la naştere

„Unde-s poeţii-olimpieni, în stare
Să tragă drept la ţintă cu-ale lor
Săgeţi zvârlite dintr-un arc sonor,
Întins cu o supremă încordare?
Unde-s corăbiile cântătoare,
Cu pânzele ca nişte-aripi în zbor,
Pornite sub un vânt şfichiuitor,
Să caute vre-un nou tărâm, pe mare?

Un june visător, neînvăţat
Prin şcoli,
– un proaspăt absolvent al gliei
Sau străzii, – poate că va fi chemat
S-ajungă meşter mare-al Poeziei,
Brav amiral ce flota-n larg şi-o poartă,
Spre ţări ce încă nu-s pe nici o hartă“.

Posibilităţi

(în româneşte de Petre Solomon)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

desen de Margareta Sterian

DRAGOȘ VRÂNCEANU

1907 – 1977

100 de ani de la naştere

„Cântece în depărtare
Auzite, cântece de dor
Alean al inimilor
Poezii, pui de aur

Crângul cu cinteza care
Cântă lângă casă
A crescut înalt. Neculeasă
E răchita. Casa pe-aproape
Stă 'n soare.

Cântece, jocuri de fraţi, cântece
Horă iată-mă dar.

Cloncăe 'n curte, ferice mie
Iarăşi cloşca aurie".

Cloşca cu puii de aur

ISSN 1454-0487

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro